

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Věznice v Uherském Hradišti v procesech 50. let minulého století

Helena Staufčíková

Bakalářská práce

2015

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích 26. února 2015

Helena Staufčíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce doc. PhDr. Václavu Veberovi za jeho trpělivý přístup, cenné rady a pomoc při psaní této práce. Poděkování patří i pracovníkům Archivu bezpečnostních složek v Kanicích, zvláště panu Mgr. Ptáčnickovi. Velké díky patří i pracovníkům Národního archivu, zejména paní doktorce Aleně Šimánkové a paní Buriánkové, díky které jsem měla při studiu pramenů na stole vždy šálek kávy a při studiu pramenů tak nepadala únavou. Díky patří i panu Kasáčkovi za poskytnuté materiály a rady. Poděkování patří i paní knihovnici Janě Ivanegové . V neposlední řadě bych chtěla poděkovat i svým rodičům, kteří mě při psaní podporovali. Za cenné rady a opravy patří díky bývalé spolužačce Erice Kovačicové.

Anotace

Tato práce je věnována uherskohradištské věznici v první polovině 50. let 20. století, kdy byla rozdělena na dvě části. První část sloužila jako věznice krajského soudu, ve druhé části měla Státní bezpečnost vazební prostory. Věznice se „proslavila“ díky vyšetřovatelům Krajského velitelství Státní bezpečnosti, kteří vyšetřované vězně týrali mimo jiné i elektrickým proudem.

Annotation

This bachelor thesis describes the prison in Uherské Hradiště in the 1950s. This communist prison is well-known for its investigative methods which the investigators of the State Security used there. The prison in Uherské Hradiště was divided into the two parts. The first half of the prison served as a prison of the Court of Uherské Hradiště, the second part was used for the investigative purposes of the State Security. The prison is famous thanks to its investigators, who during the torture used the electric current.

Klíčová slova

Uherské Hradiště, věznice, 50. léta 20. století, mučení, političtí vězni, Hlavačka, Grebeníček,

Key words

Uherské Hradiště, prison, 1950s, torture with electric current, political prison, Hlavačka, Grebeníček

Title

Uherské Hradiště Prison in the 1950s

Obsah

Úvod	1
1. Historie	6
2. Vězeňství v 50. letech 20. století	10
2. 1. Sovětizace soudního vězeňství	11
2. 2. Zrušení institutu vyšetřujícího soudce	13
3. Věznice v Uherském Hradišti v 50. letech 20. století	14
3. 1. Vyšetřovací věznice KV StB Gottwaldov	14
3. 1. 1. Úkol vyšetřovací věznice	15
3. 1. 2. Ostraha věznice	16
3. 1. 3. Přijímání vězňů do věznice	18
3. 1. 4. Vězeňské cely	19
3. 1. 5. Denní režim	20
3. 1. 6. Kultura ve věznici	21
3. 1. 7. Práva a povinnosti vězně	21
3. 1. 8. Lékařská péče	22
3. 2. Krajská soudní věznice	23
3. 2. 1. Strážní služba	24
3. 2. 2. Přijímání vězňů	25
3. 2. 3. Vězeňské cely	25
3. 2. 4. Denní režim	27
3. 2. 5. Práva a povinnosti vězně	27
3. 2. 6. Odměny a kázeňské tresty	28
3. 2. 7. Kultura ve věznici	28
3. 2. 8. Osobní korespondence a přijímání balíčků	29
3. 2. 9. Návštěvy	30
3. 2. 10. Lékařská péče	30
3. 2. 11. Úmrtí ve věznici	31
3. 2. 12. Stížnosti vězňů	31
3. 2. 13. Hygiena	33
3. 2. 14. Práce	33
3. 2. 15. Stravování	35

3. 2. 16. Vycházky	36
3. 2. 17. Propouštění vězňů	36
4. Politické procesy s odbojovými organizacemi	37
4. 1. Politické procesy	37
4. 2. Důvody, které vedly ke vzniku politických procesů	38
4. 3. Tvůrci politických procesů	39
4. 4. Hory Hostýnské	41
4. 5. Světlana	44
4. 6. Popravy	46
5. KV StB Gottwaldov (Uherské Hradiště)	48
5. 1. Vyšetřovatelé	49
5. 2. Vyšetřování a vyšetřovací metody	50
5. 3. Mučení	52
5. 4. Stížnosti na nezákonné vyšetřovací metody	56
5. 4. 1. Šetření doktora Hornanského	56
5. 4. 2. Inspekce MV ČSR – Používání nesprávných metod na KV StB Uherské Hradiště	60
6. Soudní proces s bývalými vyšetřovateli KV StB Gottwaldov	65
Závěr	67
Abstract	68
Seznam použitých zkratk	69
Seznam použitých pramenů	70
Seznam použité literatury	71
Seznam příloh	76
Přílohy	77

Úvod

Když se řekne Uherské Hradiště, spousta lidí si vybaví Slovácké slavnosti vína, které se konají tradičně počátkem září a jsou kulturní akcí známou po celé České republice. Někomu se vybaví filmový festival Letní filmová škola. Žijí však mezi námi i lidé, v jejichž vzpomínkách Uherské Hradiště zůstalo jako memento nesvobody, týrání a útrap. Soudní věznice v královském městě Uherské Hradiště pro ně byla jen přestupní stanicí, přesto se do jejich životů zapsala nesmazatelným inkoustem. Věznice je unikátním objektem dochovaným v téměř nezměněné podobě. Je to tichá připomínka toho, co se dělo v naší nedávné minulosti. Tato práce bude věnována uherskohradišťské věznici v první polovině 50. letech 20. století. Práce bude rozdělena do kapitol, které budou zaměřené jak na samotnou věznici, tak na témata, která s věznicí úzce souvisejí.

Literatura, která by se zabývala přímo věznicí v Uherském Hradiště, doposud žádná nevyšla. Existuje však spousta knih, které se o věznici v Uherském Hradišti zmiňují. Ať již v souvislosti s vyšetřovacími metodami, zvláště používání elektrického proudu, nebo v souvislosti s jednotlivými odbojovými skupinami.

V první kapitole se čtenář seznámí s historií věznice a s důvody, které vedly ke vzniku krajské soudní věznice. Tato úvodní krátká kapitola se zaměří na fungování věznice od jejího vzniku až do roku 1948. Při psaní první kapitoly jsem čerpala z magisterské práce Jana Zámečnicka¹. Práce je zaměřena na historii věznice od jejího postavení až do roku 1945.

Důležitým změnám v trestním právu a vězeňství v 50. letech 20. století se věnuje druhá kapitola, která mapuje změny, ovlivňující vězeňství ve sledovaném období. Ve vězeňství se začínají uplatňovat nové principy a dochází k jeho zneužívání ve prospěch komunistické strany. Vývoji československého vězeňství po druhé světové válce a v dobách komunistické diktatury se věnují knihy a příspěvky Dušana Janáka, Prokopa Tomka a Aleše Kýra. V publikaci Dušana Janáka² jsou shrnuty historické souvislosti, politické aspekty a právní základy, které charakterizují vývoj vězeňství v 50. letech 20. století. Prokop Tomek³ se

---

¹ ZÁMEČNÍK, J. *Dějiny věznice v Uherském Hradišti. Období do roku 1945*. Magisterská diplomová práce, vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, Ph.D. (Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav) Brno, 2014. 108 s.

² JANÁK, D. *Kapitoly o československém vězeňství. 1945-1955. Historické souvislosti, právní základy a politické aspekty*. Opava: Slezské muzeum Opava, 2002. 253 s. ISBN:80-86224-34-1

³ TOMEK, P. *Dvě studie o československém vězeňství: vývoj systému agenturní činnosti ve vězenských zařízeních československého komunistického režimu 1948-1989. Budování a vývoj věznic StB v období 1948-1952*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000. 86 s. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu ; Sv. 3) ISBN:80-902885-0-2.

věnuje vývoji agenturní činnosti ve vězeňských zařízeních československého komunistického režimu v letech 1948 – 1989 a budování věznic a vývoji věznic StB v období 1948 – 1952. Součástí Tomkovi publikace je i několik příloh, velice zajímavou je příloha číslo 6 – přednáška o věznicích StB s názvem *Věznice z hlediska potřeb vyšetřování prováděného pracovníky Státní bezpečnosti*. Tato přednáška se věnuje dosti podrobně věznicím, které měly sloužit jako vazební a vyšetřovací prostory pro StB. Tématem vězeňství v 50. letech 20. století se zabývá i Aleš Kýr ve své studii *Některé sociologické aspekty zacházení s vězni v ČSR v letech 1945 – 1955*.⁴ O změnách ve vězeňství, ve druhé polovině 20. století, se okrajově zmiňuje i kniha *Českoslovenští političtí vězni. Životní příběhy*.⁵

Samotné věznici v Uherském Hradišti se chci věnovat ve třetí kapitole. Tato část je nejrozsáhlejším dílem celé práce. Budu se zde věnovat nejen vyšetřovací věznici, ale také krajské soudní věznici, ve které si odpykávali tresty odsouzení vězni. Pramennou základnou se stanou hlášení, směrnice a zprávy institucí, ovlivňující chod věznice. Cenným zdrojem budou i vzpomínky vězňů. Při psaní třetí kapitoly jsem vycházela hlavně z archivních pramenů Národního archivu (NA), Archivu bezpečnostních složek (ABS) a Státního okresního archivu Uherské Hradiště (SOkA UH). V NA ve fondu Správy sboru nápravné výchovy jsou uložena hlášení o reorganizaci věznice, popisy věznice aj. Řád věznice Ministerstva vnitra, který upravoval podmínky ve věznici, je uložen v ABS. Hlášení okresního prokurátora, který dohlížel na fungování věznice, jsou uloženy v SOkA UH. Pokud to bylo možné, doložila jsem k jednotlivým podkapitolám i vzpomínky vězňů, pro lepší představu o tom, jak to ve věznici chodilo. Vzpomínky vězňů jsem čerpala z literatury⁶ i z dokumentu Kristiny Vlachové.⁷

---

⁴ KÝR, A. *Některé sociologické aspekty zacházení s vězni v ČSR v letech 1945-1955*. Kýr, Aleš. In: *Vězeňské systémy v Československu a ve střední Evropě 1945-1955. Sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 28.-29. 11. 2001 v Praze v rámci grantového projektu GA ČR č. 409/99/0374 /Opava : Slezské zemské muzeum v Opavě, 2001 s. 23-45.*

⁵ BOUŠKA, T. - PINEROVÁ, K. – LOUČ, M. (eds.) *Českoslovenští političtí vězni. Životní příběhy*. Praha: Česká asociace orální historie COHA, 2009. 351 s. ISBN:978-80-254-5825-9.

⁶ BOUŠKA, T. - PINEROVÁ, K. – LOUČ, M. (eds.) *Českoslovenští političtí vězni. Životní příběhy*. Praha: Česká asociace orální historie COHA, 2009. 351 s. ISBN:978-80-254-5825-9.

BURSÍK, T. *Ztratily jsme mnoho času. Ale ne sebe ! Životy politických vězeňkyň v československých věznicích padesátých a šedesátých let dvacátého století*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. 197 s. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR. 15.) ISBN:80-86621-25-1. ; NAVARA, L. – ALBRECHT, J. *Abeceda komunismu*. Brno: Host, 2010. 234 s. ISBN 978-80-7294-340-1.; NAVARA, L. – KASÁČEK, M. *Příběhy třetího odboje*. Brno: Host, 2010. 270 s. ISBN 978 – 80 – 7294 –341 – 8.

POSPÍŠIL, J. *Hyeny*. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 2003. 693 s. ISBN 80 – 86093 – 68 – 9.

POSPÍŠIL, J. *Nesmiřitelní. Hory Hostýnské*. 1. vyd. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 1991. 246 s. ISBN 80 – 901199 – 0 – 5.

Věznice sehrála důležitou roli v politických procesech, 50. let minulého století, ve kterých byli souzeni členové odbojových organizací. Věznicí prošla řada známých i neznámých osobností. Okolnosti, za kterých se člověk mohl ocitnout ve vězení, byly různé. Mezi ty nejčastější patřila činnost v odbojové organizaci, roznášení letáků nebo jen pomoc příteli v nouzi. Některé skutky, za které se mohli vězni dostat do vězení, by dnes byly považovány za přestupky, některé z nich dnes⁸ ani trestné nejsou. V některých případech byl vynesena i nejvyšší trest – trest smrti. Ve věznicích v mnou sledovaném období proběhlo pět poprav. Jedna z podkapitol bude zaměřena i na toto téma. Seznam odsouzených, kteří byli popraveni ve věznicích Uherské Hradiště, je v knize Otakara Lišky⁹. Tématu trestu smrti se ve své publikaci věnují autoři Luděk Navara a Josef Albrecht.¹⁰ Problematikou politických procesů se zabývá Karel Kaplan a Pavel Paleček.¹¹ O odbojových skupinách a jednotlivých věznicích, kteří si prošli vyšetřovací vazbou v Uherském Hradišti, bylo napsáno velké množství literatury.¹²

S věznicí v 50. letech úzce souvisí i Krajské velitelství Státní bezpečnosti Gottwaldov, které se do dějin zapsalo brutálními výslechy vězňů pomocí elektrického proudu. Nelidské metody vyšetřování budou tématem jedné z podkapitol. Prostor zde bude věnován fungování a personálnímu obsazení KV StB Gottwaldov. Týrání vězňů se dostalo na veřejnost a proběhlo i několik vyšetřování. Část této kapitoly bude zaměřena na inspekci doktora Horňanského, který v září 1948 poslal do věznice komisi, s cílem prověřit informace o týrání vězňů. Nezákonnými praktikami vyšetřovatelů se zabývala i Inspekce Ministra vnitra ČSSR, záznamy z jejího šetření budou využity v této kapitole. O Státní bezpečnosti na počátku 50. let 20. století píše Jiřina Dvořáková.¹³ Metody vyšetřování, které používali vyšetřovatelé Státní

---

⁷ VLACHOVÁ, K. *Kauza Uherské Hradiště*. Televizní dokument. Dostupné z <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kauzauherskehradiste/20656226261>> [online] [2015-03-25].

⁸ V souladu s trestním zákonem a Ústavou

⁹ LIŠKA, O. a kol. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. 2., opr. a rozš. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. 294 s. ISBN 80 – 86621 – 09 – X.

¹⁰ NAVARA, L. – ALBRECHT, J. *Abeceda komunismu*. Brno: Host, 2010. 234 s. ISBN 978-80-7294-340-1.

¹¹ KAPLAN, K. – PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001. 256 s. ISBN 978 – 80 – 7364 – 049 – 1.

¹² Například POSPÍŠIL, J. *Nesmiřitelní. Hory Hostýnské*. 1. vyd. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 1991. 246 s. ISBN 80 – 901199 – 0 – 5. ; NAVARA, L. – ALBRECHT, J. *Abeceda komunismu*. Brno: Host, 2010. 234 s. ISBN 978-80-7294-340-1.; BOUŠKA, T. - PINEROVÁ, K. – LOUČ, M. (eds.) *Českoslovenští političtí vězni. Životní příběhy*. Praha: Česká asociace orální historie COHA, 2009. 351 s. ISBN:978-80-254-5825-9. ; POSPÍŠIL, J. *Hyeny*. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 2003. 693 s. ISBN 80 – 86093 – 68 – 9.

¹³ DVOŘÁKOVÁ, J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953. (Organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek)*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007. 383 s., faksim. + Zvláštní soubor příloh. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. 16.) ISBN:978-80-86621-30-2

bezpečnosti, jsou popsány ve výpovědích jednotlivých vězňů.¹⁴ Stížnostmi vězňů na používání nesprávných výslechových metod se zabýval soudce Horňanský.¹⁵ Na nesprávné metody, používané při výslechu, si později stěžovali i bývalí příslušníci Krajského velitelství StB Gottwaldov.¹⁶

Po pádu komunistického režimu bylo několik vyšetřovatelů souzeno za činy, kterých se dopustili na vyšetřovancích. Na otázky, jak to s nimi nakonec dopadlo a zda někdo z vyšetřovatelů byl potrestán, se pokusí odpovědět poslední kapitola. V archivu Konfederace politických vězňů jsou uloženy písemnosti, týkající se soudního procesu s bývalými vyšetřovateli Státní bezpečnosti.¹⁷

Archivní prameny k uherskohradišťské věznici jsou uloženy ve třech archivech – Archiv bezpečnostních složek,¹⁸ Národní archiv a Státní okresní archiv Uherské Hradiště.

Nejucelenější soubor, který se věnuje problematice věznice v Uherském Hradišti, je uložen v Archivu bezpečnostních složek v Kanicích. Při své práci jsem čerpala ze dvou archivních fondů. Prvním z nich byl fond Velitelství oddílu Správy vězeňské stráže,¹⁹ ve kterém je uložen Organizačný poriadok pre väznice ministerstva vnútra v ČSR. Tento „domácí řád“ upravuje fungování věznice, podmínky pro odsouzené vězně i pro vězně ve vyšetřovací vazbě. Druhým archivním fondem je fond Inspekce ministra vnitra ČSSR,²⁰ kde jsou uloženy i materiály, vyšetřující používáním nesprávných metod na KV StB Uherské Hradiště. Při studiu pramenů v ABS v Kanicích jsem prošla i archivní přírůstek z roku 1995.²¹ Tento archivní materiál obsahuje jeden karton písemností, složený z výročních zpráv, hlášení o převzetí oddílu SVS, dokumenty o vyšetřovací věznici, zprávy o revizi, seznamy zaměstnanců atd.²²

Další materiály pro svou práci jsem získala v Národním archivu. Pro svou práci jsem využila fond Správy Sboru nápravné výchovy. V tomto fondu jsem prošla několik kartonů, ve

---

¹⁴ Literatura k tomuto tématu je v pozn. č. 12, srov. VLACHOVÁ, K. *Kauza Uherské Hradiště*. Televizní dokument. Dostupné z <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kauxa-uherske-hradiste/20656226261>> [online] [2015-03-25].

¹⁵ NA, f. KSČ – ÚV – 100/1, sv. 70, a. j. 544, Záznam z šetření Dr. Horňanského na poměry v krajské soudní věznici v Uherském Hradišti.

¹⁶ ABS, f. Inspekce ministra vnitra ČSSR, inv. j. 459 (A 8). Používání nesprávných metod na KV StB Uherské Hradiště, č. j. IM – 263/56.

¹⁷ NA. KPV, k. 65. Doklady o věznicích Jáchymov, Plzeň – Bory, Mořina, Uherské Hradiště, Valdice.

¹⁸ Pobočka ABS v Kanicích

¹⁹ Fond E/9 – Velitelství oddílu Správy vězeňské stráže Uherské Hradiště.

²⁰ Fond A 8/1 – Inspekce MV ČSSR I. díl.

²¹ Doposud nebyl přírůstek zařazen do žádného fondu. Přírůstek Brno z roku 1995 je uložen v kartonu č. 31 Uherské Hradiště.

²² Časové rozpětí materiálu je od období Protektorátu až do poloviny 50.let 20. století.

kterých se mi podařilo najít informace o věznici v Uherském Hradišti a o krajském velitelství StB Gottwaldov (Uherské Hradiště).

Ve Státním okresním archivu v Uherském Hradišti jsem prošla fond Okresní prokuratury, ve které jsou uloženy zápisy z prohlídek. Okresní prokurátor dohlížel na fungování věznice. Zápisy z kontrol jsou psány dosti jednotvárně. Dá se z nich však vyčíst i několik zajímavostí o běžném chodu soudní věznice.

Všechny prameny, které jsem při psaní své práce používala, byly institucionální povahy.

Práce s archivními prameny je spojena i s jejich kritikou, kterou lze rozdělit na vnější a vnitřní. Vnitřní kritika se zabývá motivy a faktory, určující obsah pramene. Úkolem vnější kritiky je ověření pravosti pramene a důvodu, který vedl k jeho vzniku.²³

Metodologii zpracování pramenů, které souvisejí s činností StB, se ve svém článku zabývá Prokop Tomek.²⁴ Upozorňuje na specifická pravidla, která měla spisová služba StB. Materiály StB hodnotí jako *cenný historický pramen*.²⁵ Při práci s prameny tohoto druhu je podle Tomka potřeba *citlivá analýza, konfrontace a doplnění jinými zdroji*.²⁶ Prameny Státní bezpečnosti je nutné porovnávat i s jinými zdroji, ať již jsou to vzpomínky pamětníků, výpovědi svědků aj. Při vyjadřování závěrů je nutná míra opatrnosti. Na druhou stranu nám pramen této povahy nabízí i informace o vztahu konkrétní osoby s mocenským mechanismem komunistického režimu. Prameny, které se tak týkají činnosti Státní bezpečnosti, jsou, stejně jako ostatní prameny úřední povahy, místy dosti zkreslené a neukazují pravou podstatu věci. Z pramenů je jasná určitá tendenčnost, poplatná době, ve které vznikly. Tomek se ve článku vypořádává i s morálním kritériem, které je úzce spjato s využitím dokumentů Státní bezpečnosti. Podle Tomka by měla být zárukou morálky odpovědnost historika, který materiály StB adekvátně využije.²⁷

---

²³ HROCH, M. a kol. *Metody historikovy práce. Úvod do studia dějepisu IV*. Praha: SNP, 1983. 118 s

²⁴ TOMEK, P. Svazek StB jako historický pramen. In *Soudobé dějiny* 12, č. 1, 2005, s. 208 – 214.

²⁵ Tamtéž, s. 214.

²⁶ Tamtéž, s. 214.

²⁷ Tamtéž, s. 214.

1. Historie

Na počátku 19. století dochází ke změnám v soudním systému a v organizaci justice na našem území. Společně s justičními změnami prošlo proměnami i vězeňství. Všechny tyto změny byly ovlivněny dvěma faktory. Prvním z nich byl nový trestní zákon č. 117 ř. z. ze dne 27. května 1852. Byla to novela trestního zákoníku z roku 1803.²⁸ Druhým faktorem, který ovlivnil podobu vězeňství, byla změna územní správy, ke které došlo v druhé polovině 19. století.²⁹

V roce 1880 bylo přijato rozhodnutí o stavbě nových justičních budov v Uherském Hradišti.³⁰ Dosavadní krajský soud, (zřízen 1850) sídlil v *obecním domě čp. 172 (objekt tzv. malých kasárnách čp. 32 a 33 v Protzkarově ulici.*³¹ Stávající věznice, postavená v roce 1807, se nacházela ve Františkánské ulici a nevyhovovala aktuálním požadavkům na toto zařízení.³²

Roku 1880 začaly jednání o stavbě nové budovy. Město Kroměříž chtělo budovu soudu získat na svém území a neváhalo nabídnout zdarma pozemky ke stavbě. Město Uherské Hradiště pochopilo velký význam budoucí stavby a rozhodlo se věnovat na stavbu pozemky a přispět 40 000 zlatých. Stavební práce započaly roku 1891. Původně měla budova stát na místě staré zbrojnice a pošty.³³ Pro stavbu věznice bylo nakonec vybráno jiné místo. Justiční areál s věznicí se začal budovat na dnešním náměstí Palackého.

Výstavba soudního komplexu začala roku 1891. Hlavní stavební práce prováděla firma Nekvasil z Prahy. Drobné stavební zakázky byly svěřeny i jiným firmám³⁴ většinou z Vídně. Stavba byla dokončena roku 1897.³⁵

---

²⁸ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. s.31. ISBN:80-210-3506-4.

²⁹ VANĚČEK, V. *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945*. Praha, 1975. s. 327.

³⁰ ZÁMEČNÍK, J. *Dějiny věznic v Uherském Hradišti. Období do roku 1945*. Magisterská diplomová práce, vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, Ph.D. (Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav) Brno, 2014. s. 16.

³¹ PORTL, P. *Život za mřížemi* (scénář k výstavě o věznicí v Uherském Hradišti, která proběhla ve Slovákém muzeu od 14. 3 do 30. 6. 2013). s. 2. Soukromý archiv autorky.

³² Tamtéž

³³ Dnes se zde nachází Galerie Slovákého muzea

³⁴ Dekorační práce prováděla firma A. Riedl & Co. z pražských Královských Vinohrad. Firma Johann Jaremkiewicz, Spengler provedla klempířské práce. Hasičské nářadí dodala firma Henel & Schembern. Blíže ZÁMEČNÍK, J. c.d., s. 38 – 39.

³⁵ JILÍK, T. *Věznice Uherské Hradiště – stručná historie*. Dostupné z: <http://totalita.cz/vez/vez_vez_uhh_01.php>[online][2015-02-01].

Žádné slavnostní otevření však neproběhlo. O *dokončení stavby* či *slavnostním otevření* kromě *Slováckých novin* nezmiňují ani zápisy ze zasedání městské rady a městského výboru, ani školní kronika české národní školy.³⁶

Jediným známým datem, které se vztahuje k uvedení věznice do provozu, je vysvěcení věžeňské kaple.³⁷ Stavbyvedoucí Karásek provedl vyúčtování celé stavby k 18. dubnu 1898. Dochoval se pouze koncept vyúčtování. Z něj je patrné, že výstavba justičního paláce a věznice stála téměř 700 tisíc zlatých.³⁸

Slovácké noviny po dokončení stavby upozorňovaly na některé nedostatky. Nejzajímavějším nedostatkem nově postavené budovy byly chybějící hodiny. Regionální periodikum ze dne 20. 11. 1897 se k tomu vyjádřilo takto: „*Jedná se hlavně v přední řadě o zájmy obecnstva a tu shledáváme, že měly by býti na krajské budově hodiny anebo aspoň ve vestibulu. Je nám známo, jak naše věžní hodiny každý den se v čase rozcházejí, a proto by bylo na místě, aby hned v přízemí byla umístěna orientační tabule, aby se uspořilo zbytečné hledání jednotlivých úřadů, ač by neškodilo, aby vůbec byl zde vrátný anebo sluha, jak toho zasluhuje tak velká budova, kde je tolik úřadů.*“³⁹

Justiční areál tvoří dvě hlavní budovy, které se skládají ze dvou podlaží. Budova justičního paláce a budova věznice na sebe navzájem navazují. Vnitřní prostor obou budov je rozdělen do dvou nádvoří. Věznice patřila k největším věznicím krajského soudu v českých zemích. Byla čtvrtou největší na Moravě.⁴⁰

Ve věznici bylo celkem 94 cel. Z toho samovazebních bylo 49, společných 45. Do věznice bylo možné umístit 300 vězňů. Nouzově šlo kapacitu zvednout až na 410 osob, maximální počet uvězněných činil 550 lidí.⁴¹

---

³⁶ ZÁMEČNÍK, J. c.d. s. 36.

³⁷ Olomoucká konzistoř schválila vysvěcení kaple 7. prosince 1897, samotné světicí akt proběhl 27. prosince 1897 dopoledne. Vysvěcení kaple pravděpodobně proběhlo ve zkolaudované budově.

³⁸ Podrobné vyúčtování uvádí Zámečník ve své práci na straně 37 – 39. V tabulce nákladů je uveden druh práce, dodavatelská firma a cena. Celkový součet stavebních nákladů činil 670 197, 68 zlatých. Celkový součet nákladů na vybavení se vyšplhal na 20 961 zlatých. ZÁMEČNÍK, J. c.d., s. 37.

³⁹ K chybějícím hodinám lze podotknout, že následně byly instalovány. Stavbyvedoucí Karásek se o nich zmiňuje v tabulce nákladů. Jsou zahrnuty mezi položkami, které se týkaly vnitřního zařízení. Stejně tak byly vyúčtovány i orientační tabulky.

⁴⁰ Před ní byly věznice v Novém Jičíně, Brně a Ostravě. PORTL, P. c.d., s. 7.

⁴¹ NA Praha, f. SSNV, k. 4,5. Reorganise vězeňství – vybavení trestních ústavů a věznic krajských soudů. Zpráva ze dne 20. listopadu 1948.

Věznice krajského soudu byla primárně určena pro osoby ve vyšetřovací vazbě. Odsouzení si zde odpykávali kratší tresty, zpravidla do jednoho roku, mladiství, s trestem do 6 měsíců.⁴²

Každodenní chod věznice byl upraven domácím řádem. V tomto předpise byly stanoveny práva a povinnosti vězně.⁴³ Domácí řád stanovoval podmínky, kterými se fungování věznice řídilo. Byl zde upraven i denní režim vězně a průběh samotného trestu. Předpis byl vyvěšen v knihovně a v každé cele. Byl tak dostupný každému vězni.⁴⁴

Političtí vězni byli do uherskohradištské věznice umístěni již v roce 1920. V prosinci toho roku se konala generální stávka. Účastníky stávky byli zastánci radikální levice, kteří chtěli získat silnější pozice uvnitř sociální demokracie, *ale i v celé zemi za podpory dělníků*.⁴⁵ Nepokoje neprobíhaly nijak násilně. Několik stovek lidí bylo však zatčeno a eskortováno do uherskohradištské věznice. Dochovalo se svědectví organizátora stávky a šéfredaktora hodonínské⁴⁶ listu Slovácko Františka (Fráni) Richtra. Pobyť ve věznici popisuje takto: „*V uherskohradištském kriminále bylo živo, jako nikdy před tím. Svázeli tam pozatýkané dělníky ze všech koutů Moravského Slovenska. Vždycky jich přivezli celou skupinu, spoutané řetízky k sobě. Když provedli u mě osobní prohlídku a sebrali mi všechno, co jsem měl u sebe, zavedl mne dozorce do cely číslo 25. V cele svítilo světlo a její dveře zůstaly otevřeny. První noc v kriminále je vždycky ošklivá. Cela je šest kroků dlouhá a dva a půl kroku široká. Za minutu ji člověk přejde desetkrát, za hodinu šedesátkrát.*“⁴⁷

V protektorátním období věznice zpočátku nesloužila pro potřeby říšskoněmeckých úřadů, hlavně tajné policie a úředního soudu. Přesto od 15. března 1939 do 31. května 1940 do věznice Gestapo umístilo 566 osob. Pro Gestapo však nebyly vyčleněny zvláštní prostory. Ke změně došlo 3. června 1940, kdy se začalo plánovat převzetí části prostor věznice pro účely Gestapa.⁴⁸

---

⁴² JANÁK, D. *Kapitoly o československém vězeňství. 1945-1955. Historické souvislosti, právní základy a politické aspekty*. Opava: Slezské muzeum Opava, 2002. s. 47. ISBN:80-86224-34-1

⁴³ Mezi povinnosti každého vězně patřilo dodržovat osobní hygienu (§ 6 domácího řádu), účastnit se bohoslužeb, podle vyznání, museli se účastnit vyučování (pokud neměli základní školní znalosti – neuměli číst, psát a počítat), práce byla povinná pro každého, při rozdělování vězňů na práci se přihlíželo k jejich schopnostem, odborné způsobilosti. K právům odsouzeného patřil styk s příbuznými a přáteli, měli právo na nákup „vedlejších požitků“ (většinou šlo o lepší jídlo – slanina, máslo, vejce) ke kterým patřil i šňupavý tabák.

⁴⁴ Zámečník, J. c.d., s. 65.

⁴⁵ PORTL, P. c.d., s. 9.

⁴⁶ V Hodoníně na jihovýchodě Moravy bylo centrum dělnických nepokojů.

⁴⁷ PORTL, P.c.d., s. 9 -10.

⁴⁸ ZÁMEČNÍK, J. c.d., s. 65.

Plocha, kterou říšskoněmecké úřady v období Protektorátu Čechy a Morava využívaly, se měnila podle potřeb a požadavků. Z celkové plochy⁴⁹ věznice využívaly říšskoněmecké úřady téměř jednu čtvrtinu.⁵⁰ K navýšení prostor, které sloužily pro potřeby Říše, došlo 1. července 1940⁵¹

Situace ve věznici v období Protektorátu byla výstižně popsána ve výroční zprávě z roku 1941. Ve zprávě se mj. píše: „*Za tohoto stavu (omezování prostor české věznice ve prospěch německých úřadů) jsou ovšem cely přeplněny a kázeň uvolněna a jest proto dbáti, aby dozorčí personál zvýšenou pozorností a pílí tyto nedostatky hleděl naplnit.*“ Správce věznice nemohl tušit, že se situace ještě zhorší⁵²

Po skončení druhé světové války se věznice začala zaplňovat retribučními vězni. Věznění zde byli nacističtí zločinci, zrádci a kolaboranti.⁵³ Mimořádné lidové soudy udělovaly vysoké tresty, v některých případech i trest smrti. V období mezi lety 1945 – 1947 bylo ve věznici popraveno 41 lidí. První popraveným byl Karel Ulrich (14. srpna 1945), posledním František Slováček (30. dubna 1947). Ve věznici pak proběhlo ještě pět poprav.⁵⁴ Trest smrti zde byl vykonán na členech odbojové skupiny Světлана - Makyta.⁵⁵

---

⁴⁹ Celková plocha všech místností v budově věznice byla 2 694, 78 m²

⁵⁰ Od 16. března 1939 využívali německé úřady 576, 15m² ZÁMEČNÍK, J. c.d., s. 66 – 67.

⁵¹ Dochází ke stabilizaci využívané plochy na 860, 73m², což představovalo 57 vězeňských kobek, 2 strážnice, 1 místnost pro výslechy.

⁵² ZÁMEČNÍK, J. c.d., s. 66 – 67.

⁵³ JILÍK, T. Věznice Uherské Hradiště – stručná historie. Dostupné z: <http://totalita.cz/vez/vez_vez_uhh_01.php>[online][2015-02-01].

⁵⁴ LIŠKA, O. a kol. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. 2., opr. a rozš. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s. 208 – 209. ISBN 80 – 86621 – 09 – X

⁵⁵ Trestům smrti v 50. letech 20. století je v práci věnována samostatná podkapitola ve čtvrté kapitole.

2. Vězeňství v 50. letech 20. století

Se změnou politického režimu v únoru 1948 nastaly změny i ve vězeňství⁵⁶. Poté, co se k moci dostala komunistická strana, začalo být vězeňství zneužíváno ve prospěch vlády jedné strany. Uvězňování režimu nepohodlných lidí se stalo nedílnou součástí represivních opatření.⁵⁷ Vězeňství začalo být zneužíváno ve jménu státu, dochází k zatýkání „nepohodlných osob.“⁵⁸ Dochází k politickým perzekucím,⁵⁹ které iniciovali komunističtí funkcionáři spolupracující se sovětskými poradci.⁶⁰

Občanská práva a svobody⁶¹ zaručovala ústava z 9. května 1948. Zákon nejvyšší právní síly byl však zpolitizován. Základní lidská práva, která jsou ukotvena a zaručena moderními ústavami demokratických států, zde byla pošlapána a upozaděna. Demokratické právní normy byly porušovány ve jménu lidově demokratického zřízení. Došlo k vytvoření totalitního právního řádu, který stavěl na principech absolutní nadvlády státu nad jedincem. Třídní přístup a masová nezákonnost se staly hlavními pilíři justice.⁶²

V trestním řízení se začal uplatňovat „třídní princip.“ Rekodifikace trestního práva proběhla v období tzv. právníké dvouletky.⁶³

Dochází k rozdělení vězňů⁶⁴ podle třídních hledisek a důvodu potrestání.⁶⁵ Mezi ty méně nebezpečné byli zařazeni kriminální zločinci a výtržníci, kteří se nevzepřeli režimu.

---

⁵⁶ K termínu vězeňství – ve 20. století – termín pro označení vězeňských a táborových systémů, které sloužili k zadržení, vyšetření, internaci a výkonu trestu odnětí svobody. Řízení mělo na starosti několik ministerstev. Patřili sem ministerstva spravedlnosti, vnitra, bezpečnosti a obrany. Vězeňství je zde chápáno jako strukturovaný systém, který se skládal ze subsystémů, tvořených soustavou vězeňských zařízení. Pod pojem subsystémy lze zahrnout i jednotlivé prvky, jimiž byly tvořeny, např. právní normy a předpisy, organizace a zařízení, personál věznic a vězně. Blíže JANÁK, D. *Kapitoly o československém vězeňství. 1945-1955. Historické souvislosti, právní základy a politické aspekty*. Opava: Slezské muzeum Opava, 2002. s. 24. ISBN:80-86224-34-1

⁵⁷ BOUŠKA, T. - PINEROVÁ, K. – LOUČ, M. (eds.) *Českoslovenští političtí vězni. Životní příběhy*. Praha: Česká asociace orální historie COHA, 2009. s.13. ISBN:978-80-254-5825-9

⁵⁸ JANÁK, D. *Kapitoly o československém vězeňství. 1945-1955. Historické souvislosti, právní základy a politické aspekty*. Opava: Slezské muzeum Opava, 2002. s. 26 ISBN:80-86224-34-1

⁵⁹ Politické perzekuce se staly součástí oficiální politiky komunistické strany a podmínkou existence jejího mocenského monopolu. Viz JANÁK, D. c.d., s. 25.

⁶⁰ Sovětští poradci byli zvláštním článkem Státní bezpečnosti od podzimu 1949. Rozvinuli práci StB v „boji proti nepříteli.“ Ve výrobě politických procesů zavedli nové metody.

⁶¹ V § 3 byly stanoveny okolnosti, za jakých okolností mohl být občan stíhán, zatčen a vzat do vazby. Vazba mohla trvat maximálně 48 hodin, po uplynutí této doby měl být obviněný buď propuštěn nebo odevzdán příslušnému soudu či úřadu. V praxi se tak však nedělo a se zrušením institutu vyšetřujícího soudce docházelo k nezákonným vazbám. Prokurátor byl většinou o vazbě informován zpětně.

⁶² JANÁK, D. c.d., s. 97 – 98.

⁶³ Tato „dvouletka“ proběhla v letech 1948 – 1950 pod vedením ministra spravedlnosti Alexeje Čepičky. Dochází k rekodifikaci všech základních právních odvětví Československa.

⁶⁴ Podobné rozdělení vězňů nabízí Tomáš Bouška v knize *Českoslovenští političtí vězni*. Bouška vězně dělí na politické, tedy ty, kteří byli odsouzeni podle zákonů č. 50/1923 Sb., č. 231/1948 Sb. nebo trestního zákona č. 86/1950 Sb. Odsuzování byli nejčastěji pro spáchání trestného činu velezrada nebo vyzvědačství. Politickým vězňům se někdy také říká státní (byli odsouzeni Státním soudem). Státní vězni bojovali proti komunismu a byli

Z politického hlediska se na ně hledělo jako na spolehlivé. Nebezpečnou skupinu tvořili „třídní nepřátelé“⁶⁶ ohrožující společnost, proti kterým se postupovalo daleko tvrději. O třídní příslušnosti rozhodovalo několik faktorů.⁶⁷ Kdokoliv mohl být označen za „třídního nepřítele“.⁶⁸

Trestně právní ochrana komunistického režimu byla zakotvena v zákoně na ochranu lidově demokratické republiky.⁶⁹ Úpravou, v souladu s květnovou ústavou, prošel zákon o advokacii, SVS i trestní řád.⁷⁰ Rekodifikace trestního práva byla ukončena 12. července 1950.⁷¹ Účinnosti nové zákony nabyly 1. srpna 1950, došlo k posílení represivních prvků. Těžištěm politických perzekucí se staly politické procesy.⁷²

Trestní právo se od února 1948 začalo přibližovat sovětskému modelu. Trestní zákon č. 86/1950⁷³ převzal téměř všechna ustanovení z. č. 231/1948. Hlavním účelem trestu bylo „zneškodnění nepřátel socialistického lidu.“ Trestní právo se stalo politickou loutkou v rukou režimu. Došlo k novému vymezení trestného činu.⁷⁴

2.1. Sovětizace soudního vězeňství

Od podzimu roku 1948 probíhá postupná sovětizace československého vězeňství.⁷⁵ Vzniká nový institut soudce z lidu, který měl hájit a prosazovat zájmy komunistů. Zákonem o zlidovění soudnictví⁷⁶ dochází k odtržení vězeňství od soudnictví, rozpadá se systém⁷⁷ vnitřní

---

tak vědomými členy třetího odboje, uvěznění mohli být i kvůli svému náboženskému vyznání, politickému přesvědčení. Druhou skupinu vězňů tvořili kriminálníci. Ti nebyli pro společnost tak nebezpeční, neohrožovali celou společnost, pouze jedince nebo nějakou skupinu lidí. BOUŠKA, T. – PINEROVÁ, K. – LOUČ, M. (eds.) c.d., s. 6, 15.

⁶⁵ BOUŠKA, T. – PINEROVÁ, K. – LOUČ, M. (eds.) c.d., s. 15.

⁶⁶ Někdy také označování za „nepřátele lidu“. Viz JANÁK, D. c.d., s. 98.

⁶⁷ V duchu leninských tradic sovětského práva se jednalo o znaky objektivní (sociální původ a status, vzdělání, atd.) a subjektivní (názor stranických a státních funkcionářů)

⁶⁸ JANÁK, D. c.d., s. 98.

⁶⁹ Zákon č. 231/1948, který nahradil z. č. 50/1923 na ochranu republiky.

⁷⁰ Změny v oblasti trestního práva se týkaly struktury a výkonu soudnictví.

⁷¹ Národní shromáždění přijalo nový trestní zákon č. 86/1950 Sb., trestní řád č. 87/1950 Sb., trestní zákon správní 88/1950 Sb. a trestní řád správní č. 89/1950 Sb.

⁷² JANÁK, D. c.d., s. 98 – 99.

⁷³ Rozšířil rejstřík trestných činů a velmi široce vymezil jejich skutkové podstaty, neúměrně zvýšil trestní sazby. JANÁK, D. c.d., s. 99.

⁷⁴ Trestný čin byl chápán jako čin, který byl nebezpečný pro společnost, nestačilo tedy jen formální naplnění znaků skutkové podstaty. JANÁK, D. c.d. s. 99

⁷⁵ Probíhá ve 2 etapách, předělem byl rok 1952. V první fázi bylo vězeňství sjednoceno, centralizováno a podřízeno pod jedno ministerstvo – MNB. Vězeňství se stává součástí justice a nástrojem politických perzekucí. Druhá fáze je charakteristická unifikací vězeňských předpisů i zařízení, které mají stejnou strukturu jako sovětské vězeňství. Viz JANÁK, D. c.d., s. 143.

⁷⁶ Z.č. 319/1948 Sb. Tento zákon nabyl účinnosti 1. ledna 1948. O řízení a správě věznic pojednával část čtvrtá tohoto zákona. Po oddělení vězeňství od soudní moci, získává klíčové pravomoci v této oblasti Ministerstvo spravedlnosti.

a vnější kontroly nad výkonem vazby a trestu odnětí svobody. Dochází k systematickému omezování práv vězňů, masovému využití nucené práce vězňů.⁷⁸ Přeměnou prošel i sbor vězeňské stráže.⁷⁹

Na konci 40. let byla vězeňská zařízení rozdrobena mezi několik ministerstev.⁸⁰ Tajným rozkazem ministra národní bezpečnosti č. 125 z 28. srpna 1952 byla správa vězeňských ústavů, včetně příslušníků SVS,⁸¹ přesunuta z kompetence Ministerstva spravedlnosti do působnosti Ministerstva národní obrany (MNB).⁸² Došlo tak ke sjednocení výkonu vazby a trestu odnětí svobody. Začleněním vězeňských zařízení pod MNB proběhla poslední etapa sovětizace vězeňství. V letech 1952 – 1956 jsou podmínky ve vězeňství zmírněny, nadále je však vězeňství považováno za nástroj „třídního boje.“ S tím souvisí i nová organizace Správy nápravných zařízení⁸³(SNZ). Vzorem organizace se stala správa sovětského GULAGu, přeměna probíhala pod dozorem sovětského poradce Ponomarenka.⁸⁴ SNZ byla rozdělena do čtyř skupin.⁸⁵

Se zánikem MNB došlo k nové reorganizaci vězeňství. V roce 1954 vznikla Správa nápravných zařízení Ministerstva vnitra.⁸⁶

---

⁷⁷ Garantující ochranu oprávněných nároků vězňů. Z oprávněných nároků vězňů se postupně stávaly privilegia, o kterých rozhodoval vyšetřovatel.

⁷⁸ Tomáš Bouška poukazuje na další skutečnost, která vedla k růstu počtu odsouzených. Odkazuje se na Tony Judta, který píše, že kvůli touze Sovětského svazu sestavit atomovou bombu vzrůstá tlak na Československo, aby zvýšilo těžbu uranu. Podle tajné dohody mezi Sovětským svazem a Československem z roku 1945 měl SSSR právo na výhodný dovoz uranu z jáchymovských dolů. K těžbě byla potřeba levná pracovní síla, kterou si komunisté vybudovali z politických vězňů. BOUŠKA, T. – PINEROVÁ, K. – LOUČ, M. (eds.). c.d., s. 7.

⁷⁹ Postavení, strukturu a úkoly SVS nově vymezoval z. č. 321/1948 Sb., Sboru uniformované vězeňské stráže. JANÁK, D. c. d., s. 100.

⁸⁰ Okresní a krajské soudní věznice spadaly pod správu Ministerstva spravedlnosti. Správní věznice okresních a krajských velitelství Národní bezpečnosti spravovalo Ministerstvo vnitra.

⁸¹ Příslušníci SVS byli začleněni do SNB. JANÁK, D. c. d., s. 146.

⁸² K faktické změně došlo 1. září 1952. Ministerstvo národní bezpečnosti (MNB) vzniklo 23. května 1950. Vězeňská agenda MNB byla začleněna do VI. samostatného sektoru, kterému velel škpt. Václav Jiras. V dubnu 1951 byl vězeňský sektor reorganizován a vznikl odbor „V“ – vězeňský odbor MNB. Viz TOMEK, P. *Dvě studie o československém vězenství: vývoj systému agenturní činnosti ve vězeňských zařízeních československého komunistického režimu 1948-1989. Budování a vývoj věznic StB v období 1948-1952.* Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000. s. 60. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu ; Sv. 3) ISBN:80-902885-0-2.

⁸³ Více k organizaci SNZ – Pravidla pro výkon strážní služby u útvaru nápravných zařízení v Uherském Hradišti ze dne 1. října 1952. ABS Kanice, F. E9.

⁸⁴ JANÁK, D. c. d., s. 146.

⁸⁵ V první skupině byly zvláštní útvary nápravných zařízení, druhou skupinu tvořily trestní ústavy, krajské soudní věznice, okresní soudní věznice a vyšetřovací věznice MNB. Tyto útvary spadaly pod pravomoc krajských oddělení nápravných zařízení (KONZ). Ve třetí skupině byly útvary přechodných nápravných zařízení, čtvrtou tvořily pracovní útvary nápravných zařízení. JANÁK, D. c. d., s. 60.

⁸⁶ Tato správa měla na starosti řízení věznic MV, které sloužily jako vyšetřovací nebo soudní vazba a nápravné pracovní tábory, určené k výkonu trestu. JANÁK, D. c. d., s. 61.

2. 2. Zrušení institutu vyšetřujícího soudce

Změny v trestním právu ovlivňovaly i oblast vězeňství. Úkolem vyšetřujícího soudce⁸⁷ bylo mj. prověřovat úkony pracovníků bezpečnosti, rozhodovat o uvalení vazby či o propuštění z vazby.⁸⁸ Zrušením tohoto institutu byl obviněný vydán na milost a nemilost vyšetřovatele.⁸⁹ Povolení k vazbě měl udělovat prokurátor, v praxi však prokurátorův souhlas s uvalením vazby získávali vyšetřovatelé zpětně, s několikaměsíčním zpožděním, někdy nebyl udělen vůbec.⁹⁰

---

⁸⁷ Vyšetřující soudce byl důležitým prvkem ve vyšetřování, pracoval nezávisle, ověřoval skutečnosti, které byly důležité pro posouzení viny nebo nevinny obviněného. Viz BOUŠKA, T. – PINEROVÁ, K. – LOUČ, M. (eds.) c.d., s. 14.

⁸⁸ Zmizel kontrolní prvek, který mohl zabránit nezákonnostem při vyšetřování. BOUŠKA, T. – PINEROVÁ, K. – LOUČ, M.(eds.) c.d., s. 14.

⁸⁹ Ministr spravedlnosti Čepička a jeho náměstek Klos postupně ruší institut vyšetřujících soudců, kteří měli na starosti přípravné vyšetřování trestných činů. Byli nezávislí na Státní bezpečnosti. To se mělo změnit. Výnosem ministra spravedlnosti ze dne 26. 7. 1949 bylo stanoveno, že funkce vyšetřujícího soudce přestane být obsazována od 1. 9. 1949. Nově připravovaný trestní řád již s touto funkcí nepočítal. TOMEK, P. c.d., s. 59.

⁹⁰ TOMEK, P. c. d., s. 59

3. Věznice v Uherském Hradišti v 50. letech 20. století

3. 1. Vyšetřovací věznice KV StB Gottwaldov

První věznice StB vznikla v Praze v roce 1948. StB potřebovala mít vězně „pod dozorem“ již od počátku vyšetřování.⁹¹ Nový trestní řád připouštěl výkon vazby u StB.⁹² Věznice číslo 1 byla kombinovaným ústavem, kde si odpykávali trest odsouzení a byli zde umístěni i vyšetřovanci okresních prokurátorů z Uherského Hradiště, Kyjova, Strážnice, Hodonína, Uh. Brodu a Gottwaldova.⁹³

KV StB Gottwaldov nemělo svou vlastní vyšetřovací věznici.⁹⁴ K umístění vyšetřovanců využívaly prostory v budově KV StB v Uherském Hradišti. K dispozici měli 8 cel pro 26 lidí.⁹⁵ V srpnu 1948 se přednosta Oblastní úřadovny StB Uherské Hradiště, předseda krajského soudu doktor Krupář a zástupce správy krajské věznice František Horák dohodli na zřízení samostatného oddělení, kde budou umístěni vězni oblastní úřadovny Státní bezpečnosti. K těmto účelům bylo vyhrazeno 2. poschodí, kde bylo 18 cel.⁹⁶ Z hlášení krajského velitele StB Hlavačky vyplývá, že v roce 1949 se rozšířily prostory, které StB využívala, o 1 samotku na prvním oddělení a 4 společné cely se standardní kapacitou 43 osob, nouzově pro 78 osob. Náklady na ubytování a stravu vězňů platilo ministerstvo spravedlnosti, strážní službu vykonávali dozorcí, které platilo ministerstvo spravedlnosti.⁹⁷ V září 1951 se zvětšil prostor, který využívala StB. Budova vyšetřovací věznice byla složena z přízemí, prvního a druhého patra. V přízemí bylo 14 cel, jedna koupelna a kotelna. Pravé křídlo v přízemí sloužilo jako výslechové prostory a kanceláře velitelství vyšetřovací věznice. Někdy výslechy probíhaly přímo na cele. V levém křídle v přízemí byly další cely. V prvním

---

⁹¹ Od roku 1949 si StB buduje vlastní vězeňskou síť. Postupně přebírá správu i dalších vězeňských zařízení (TNP, jáchymovské vězeňské tábory, soudní a vojenské věznice, trestní ústav v Leopoldově). Viz JANÁK, D. *Kapitoly o československém vězeňství. 1945-1955. Historické souvislosti, právní základy a politické aspekty.* Opava: Slezské muzeum Opava, 2002. s. 143. ISBN:80-86224-34-1

⁹² Vazba u vyšetřujícího orgánu byla zakotvena v § 296/2 z.č. 86/1950 Sb. Viz TOMEK, P. *Dvě studie o československém vězeňství: vývoj systému agenturní činnosti ve vězeňských zařízeních československého komunistického režimu 1948-1989. Budování a vývoj věznic StB v období 1948-1952.* Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000. s. 59. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu ; Sv. 3) ISBN:80-902885-0-2.

⁹³ SOKA Uherské Hradiště, f. OP UH,k. 39, inv. č. 68. Složka s označením Spr – 1952. Skupina 12. Zpráva z prohlídky věznice ze dne 6. 1. 1955.

⁹⁴ Již od počátku své činnosti mělo KV nedostatek vazebních prostor. Počátkem roku 1950 byla v budově KV v Uherském Hradišti zřízena věznice o 8celách pro 26 osob. Viz TOMEK, P. c.d., s. 64.

⁹⁵ TOMEK, P. c. d., s. 64.

⁹⁶ Byly to samotky, na každé straně bylo 9 cel.

⁹⁷ NA Praha, f. SSNV, k. 35/1, nezprac. Dozor nad věznicemi STB ze dne 9. května 1949.

poschodí bylo 17 cel, ve druhém stejný počet.⁹⁸ KV StB Gottwaldov chtělo mít i svou vlastní věznici. Došlo k úpravě budovy ONV, dříve finančního úřadu v Uherském Hradišti. Sklepní prostory byly adaptovány na vězeňské cely – 8 samovazeb, 2 společné cely (kapacita 20 – 30 vězňů). Věznice však zatím nebyla využívána, čekalo se na vybavení vnitřním zařízením. Z Hlavačkova hlášení se dále dozvíme, že pro vyšetřovací účely jsou vyhrazené prostory v krajské soudní věznici v Uherském Hradišti, celkem 48 cel (samovazeb), kde byli v době hlášení umístěni 3 – 4 vyšetřovanci. Celková kapacita krajské soudní věznice byla 250 – 350 osob. Podle hlášení se ve věznici v lednu 1950 nacházelo 408 vězňů.⁹⁹ Ze zprávy pro velitele sektoru ze dne 29. 3. 1950 se dočteme o dostavbě věznice. Zpráva se zmiňuje o tom, že věznice není doposud využívána a KV StB dává své vězně do krajské soudní věznice, kde má vyhrazený velký prostor strážný SNB a SVS, v němž umísťuje 100 – 200 vězňů.¹⁰⁰

3. 1. 1 Úkol vyšetřovací věznice

Úkolem vyšetřovací věznice byla naprostá izolace vyšetřovaného, který zde byl odkázán pouze na vyšetřujícího referenta. Během vyšetřování měla být odhalena trestná činnost vězně, ze které byl následně usvědčen. S vyšetřovancem se mělo ve věznici zacházet slušně, strážce a vyšetřovatelé měli vězně přesvědčit o tom, že se dopustil trestné činnosti, aniž by použili fyzického nebo psychického násilí. Jen ve výjimečných případech, kdy hrozilo nebezpečí z prodlení, mohl vyšetřovatel přistoupit k použití fyzického násilí.¹⁰¹

Ještě před zatčením se vyšetřovatel seznámil s materiálem nebo alespoň důvodem, pro který byl podezřelý zatčen. K výsledku obviněného se přistupovalo ihned po zatčení, vyšetřovaný neměl možnost přemýšlet nad svou trestnou činností. V případě potřeby se výslech prováděl několik dní ve dne i v noci. Když byl vězeň veden k výsledku, byly mu nasazeny na oči černé brýle.¹⁰² Zakrývání očí mělo vliv na vězňovu psychiku, vedlo k dezorientaci a zvyšovalo pocit nejistoty, který ještě více znepríjemňoval život ve věznici.¹⁰³

---

⁹⁸ Na cele č. 30 byla strážnice. Na cele č. 48 ve druhém poschodí byli chodbaři – trestanci, kteří uklízeli a roznášeli jídlo. ABS Kanice. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Hlášení o stavu vyšetřovací věznice StB v Uh. Hradišti ze dne 23. září 1951.

⁹⁹ Zpráva z 23. ledna 1950. Ve věznici se nacházelo 16 vyšetřovanců okresní prokuratury, 30 odsouzců a 362 státně bezpečnostních vyšetřovanců, včetně těch, na které bylo podáno trestní oznámení prokuratury státního soudu. NA. Fond SSNV, k. 35/1, nezprac. Věznice Stb – stavby a adaptace budovy.

¹⁰⁰ NA. Fond SSNV, k. 8, nezprac. Zpráva pro velitele sektoru ze dne 29. 3. 1950.

¹⁰¹ ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Úkol vyšetřovací věznice Stb.

¹⁰² Tamtéž

¹⁰³ Přednáška o věznicích StB – Věznice z hlediska potřeb vyšetřování prováděného pracovníky Státní bezpečnosti (příloha č. 6). In TOMEK, P. c. d., s. 79.

Zakrývání očí bylo později zrušeno.¹⁰⁴ Příslušníci vězeňské stráže neznali trestnou činnost ani jména obviněných. Hlavní význam věznice během vyšetřování shrnul ve své přednášce náměstek ministra národní bezpečnosti Karel Šváb:¹⁰⁵ „*Je potřeba, aby bezpečnostní orgánové si byli stále vědomi toho, že věznice je jedním z nejcennějších pomocníků vyšetřujícího orgána a aby se také z toho hlediska na věznicí dívali.*“¹⁰⁶ Věznice měla vězně připravovat na další výslechy. Tísňivé prostředí mělo nutit vyšetřovaného k rychlému přiznání. Jednou z forem nátlaku byly kázeňské tresty, o kterých rozhodoval vyšetřovatel. Provedení trestu zajišťovali dozorcí. Mezi běžné tresty patřil zákaz kouření, zákaz dopisování, odejmutí vypůjčené knihy, omezování stravy, nařízení nepřetržitého chození po cele, omezení stravy a pod.. Kaplan ve své práci¹⁰⁷ uvádí, že fyzické a psychické násilí bylo na vězně uplatňováno i ve věznici. „*Dokonce zde často rozsahem i stupněm krutosti předčilo aktivitu vyšetřovatelů. Velitelé věznice a jejich podřízení vykonávali jak příkazy vyšetřovatelů, tak projevovali vlastní iniciativu.*“¹⁰⁸ I mezi dozorcí byly výjimky. Vězni vzpomínají na Jaroslava Velčovského, který se rozhodl vězňům pomáhat a zlepšit jim pobyt ve vyšetřovací vazbě.¹⁰⁹

3. 1. 2. Ostraha věznice

KV nemělo ve věznici vlastní dozorce, strážní dohled tak vykonávali 3 příslušníci SNB, kteří se střídali po 24 hodinách, ve spolupráci s SVS. Ostrahu věznice prováděli příslušníci vězeňského strážního oddílu StB, kteří tvořili nedílnou součást vyšetřovacího procesu. Charakter a vlastnosti, které by strážný měl mít, lze shrnout následovně: „*Strážní služba ve vyšetřovací věznici Státně bezpečnostní je hlavním bojem proti třídnímu nepříteli... a proto se vyžaduje od příslušníků vyšetřovacích věznic naprostá oddanost, láska, obětavost, neúnavnost, třídní uvědomělost, politická i odborná vyspělost...každý příslušník si musí*

¹⁰⁴ K odstranění došlo v roce 1955. ABS Kanice. Přírůstek Brno z roku 1995, k. 31. Kontrolní zpráva SNZ – hlášení o odstranění nedostatků.

¹⁰⁵ Autorství přednášky Švábovi připisuje Prokop Tomek. Viz TOMEK, P. c.d., s. 65.

¹⁰⁶ TOMEK, P. c. d., s. 73.

¹⁰⁷ KAPLAN, K. *Nebezpečná bezpečnost. Státní bezpečnost 1948-1956*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1999. 290 s. ISBN:80-7239-024-4

¹⁰⁸ KAPLAN, K. c. d., s. 145.

¹⁰⁹ Jaroslav Velčovský nastoupil do služby u SVS po roce 1948. Přístup vyšetřovatelů k vězňům považoval za bezohledný. Z vnitřního přesvědčení se rozhodl vězňům pomáhat. Vězni se shodli na tom, že se jim snažil pobyt ve vyšetřovací vazbě ulehčit. Nosil vězňům jídlo, z věznice vynášel dopisy, během práce ve skladě nechal vyčerpané vězně odpočívat. Snažil se být k vězňům lidský a shovívavý. Jeho počínání se však nelíbilo příslušníkovi StB Vrágovi. Velčovský musel ze služby odejít a současně vystoupil i z komunistické strany. POSPÍŠIL, J. *Nesmiřitelní. Hory Hostýnské*. 1. vyd. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 1991. s. 139 – 140. ISBN 80 – 901199 – 0 – 5.

*uvědomit to, že jest denně v přímém styku s třídním nepřítelem...“*¹¹⁰ Pracovní povinnosti pro strážce byly upraveny směrnicí.¹¹¹ Každý příslušník vězeňského strážního oddílu (VSO) *si musí býti vědom, že jest postaven na zodpovědné místo, kde svou poctivou a svědomitou službou může získati cenné poznatky pro naše vyšetřovací oddělení.*¹¹² Pro příslušníky VSO, kteří pracovali na samovazbách, platily zvláštní pokyny.¹¹³ Po 12 hodinové pracovní době měl strážný nárok na jeden den služebního volna. Při nástupu na směnu, na oddělení samovazeb, strážný zjistil stav vězňů. Zkontroloval uzamčení cel, a zda souhlasí počet vězňů se záznamem na dveřích cely. Službu od kolegy převzal, když bylo vše v pořádku. Jeho předchůdce jej informoval o všech poznacích a informací, které zjistil během své služby.¹¹⁴

Strážný během služby neustále nenápadně kontroloval všechny cely skrze okénko ve dveřích. Hlídal vězně, aby se nepřipravovali k útěku a neničili zařízení cely. Dohlížel na dodržování trestů nebo výhod u jednotlivých vyšetřovanců. Večer kontroloval, zda všichni vězni leží a zda mají ruce na příkrývce. K vězňům se měl strážný chovat slušně a ukázně, aby nedocházelo ke kritice VSO. Pokud si vězeň vzpomněl na něco, co se týkalo vyšetřování a chtěl si o tom učinit poznámky, strážný mu donesl papír a tužku.¹¹⁵ Pokud si vězeň k psaní vyžádal cigaretu, měl ji od strážného dostat. Po dopsání strážný od vězně převzal stejný počet papírů, jaký mu dal, tužku a doznání vězně založil do denního hlášení, které se předkládalo vyšetřujícímu orgánu. Pokud strážný otvíral celu, mohl otevřít pouze jednu. Při otvírání více cel se mělo zamezit tomu, aby byly otevřeny dvě cely, které jsou naproti sobě. Hrozilo, že se vězni poznají a budou se navzájem domlouvat, což by mohlo ztížit další vyšetřování. Na samotkách sloužili tři chodbaři, kteří měli na starost čištění samovazeb a roznášení jídla. Vybavení cely tvořil slamník, žanek,¹¹⁶ a džbán na vodu. Nebezpeční vězni mohli mít pouze slamník.¹¹⁷

Strážný nesměl během denní služby mít při sobě zbraň.¹¹⁸ Povolení nosit zbraň měl pouze v noci. Pokud musel strážný v noci otevřít celu, činil tak v přítomnosti dalšího strážného, který hlídal na chodbě u cely. K ženám do cely musely vstupovat vždy dva strážní. Na samotkách nesměli strážní mezi sebou hlasitě mluvit, bavit se mezi sebou o čemkoliv a

---

¹¹⁰ ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31. Úkol vyšetřovací věznice Stb.

¹¹¹ ABS. Fond E 9, k. 1. Pokyny pro výkon služby příslušníků vězeňského strážního oddílu Stb ve věznici krajského soudu v Uh. Hradišti ze dne 17. srpna 1951.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Zjistil kolik vězňů je na celách, kolik na výslechu, kteří vězni jsou nebezpeční, kteří nemocní.

¹¹⁵ Počet papírů musel být přesně odpočítaný a tužka řádně označena. Vězeň si mohl vyžádat i psací stroj.

¹¹⁶ Nádoba na výkaly.

¹¹⁷ ABS. Fond E9, k. 1. Korespondence Ministerstva spravedlnosti 1949 – 1950. Pokyny pro příslušníky vězeňského strážního oddílu Stb, pro výkon služby na samovazbách v Uh. Hradišti.

¹¹⁸ ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Úkol vyšetřovací věznice Stb

oslovovat se jmény. Strážný nesměl vězně oslovovat jménem,¹¹⁹ každý vězeň byl oslovován přiděleným číslem. Komunikace s vězněm byla omezena na nejnútnejší věci, pokud měl vězeň nějaké přání nebo stížnost, bylo toto neprodleně nahlášeno veliteli VSO, který měl na starosti rozhodnutí, zda ve věci vyhoví či nikoliv.¹²⁰

V roce 1951 byl celkový počet příslušníků, konajících službu ve vyšetřovací věznici StB, 13.¹²¹ Počet strážných byl nedostatečný. Ideální počet strážných by byl 25 osob. Požadavek na zvýšení počtu příslušníků schválil velitel KV StB.¹²² Strážní oddíl byl postupně doplňován v průběhu roku 1952. V roce 1952 měl strážní oddíl již 24 příslušníků.¹²³ V dubnu toho roku došlo k navýšení počtu pracovníků o jednoho.¹²⁴

3. 1. 3. Přijímání vězňů do věznice

Přijímání bylo upraveno směrnicí KV StB Gottwaldov, která podrobně popisuje proces přijetí.¹²⁵ Při přijetí do věznice byl vězeň svlečen, prohlédnut lékařem, oholen, oblečen do civilního oblečení, vyfotografován, vykoupán a oblečen do vězeňského oblečení. Velitel věznice ke každému přijatému vězni založil osobní spis, jehož náležitosti směrnice upravovala. Součástí vyšetřovacího spisu byla i fotografie vězně a jeho otisky prstů. Pokud byl vězeň eskortován do jiné věznice, putoval spis s ním.¹²⁶

Nežádoucí bylo umístění vyšetřovaných v jedné kauze na společné cele. Vyšetřovatelé se obávali, aby se vězni mezi sebou nedomlouvali. V praxi se však stávalo, že se na jedné cele potkali účastníci ze stejných odbojových skupin.¹²⁷

---

¹¹⁹ Pokud jej znal z dřívějších dob.

¹²⁰ ABS. Fond E 9, k. 1. Korespondence Ministerstva spravedlnosti 1949 – 1950, Fond Pokyny pro příslušníky vězeňského strážního oddílu Stb, pro výkon služby na samovazbách v Uh. Hradišti a Pokyny pro výkon služby příslušníků vězeňského strážního oddílu Stb ve věznici krajského soudu v Uh. Hradišti.

¹²¹ Složení – 1 velitel, 1 zástupce velitele, 1 hospodářka, která měla za úkol vést peněžní listy vyšetřovanců, nákupy, praní prádla a starala se o vězenkyně. Dalších 10 příslušníků vykonávalo strážní službu na oddělení, rozdělení byli d třetí skupin. Skupiny se střídaly po 12 hodinách. Každá skupina po 12 hodinové službě měla nárok na volný den.

¹²² ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Hlášení o stavu vyšetřovací věznice Stb v Uh. Hradišti.

¹²³ Personální obsazení věznice v březnu 1952 – 1 velitel, 1 zástupce, 2 pracovnice v kanceláři, 20 strážných, kteří byli rozdělení na tři směny, každá směna byla složena z šesti strážných. Strážní služba byla dlouhá 12 hodin. Následujících 24 hodin měli příslušníci volno. Strážní službu vykonávalo 18 příslušníků. Jeden příslušník měl na starosti stříhání, holení a koupání vyšetřovanců. Druhý měl na starosti vedení skladu. ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště, nezprac. Orientační zpráva za měsíc březen 1952 o vyšetřovací věznici Stb Uh. Hradiště.

¹²⁴ ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště, nezprac. Orientační zpráva za měsíc duben 1952 o vyšetřovací věznici Stb Uh. Hradiště.

¹²⁵ ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Směrnice na vedení administrativního pořádku pro věznici vyšetřovacího oddělení krajského velitelství státní bezpečnosti v Uh. Hradišti ze dne 25. července 1951.

¹²⁶ Viz tamtéž

O umístění do vyšetřovací vazby se příbuzní vězňů často dozvěděli až s několika týdenním zpožděním. Státní bezpečnost nepovažovala za důležité informovat rodiče, sourozence a děti o tom, co se s jejich příbuzným stalo. Zpravidla až po několika týdnech mohl obviněný poslat svým nejbližším pár řádek o tom, kde se nachází, kam mohou poslat balíček a čisté prádlo. Návštěvy, až na výjimky, nebyly povolovány vůbec.¹²⁸

3. 1. 4. Vězeňské cely

O umístění vězně rozhodoval vyšetřovatel. Státní bezpečnost se snažila obviněné oddělit od odsouzených.¹²⁹ *Zásadně platí stanovisko, že během vyšetřování celého případu, tj. od zatčení do skončení výslechu, má být každý vězeň, vyšetřovaný pro protistátní činnost v samovazbě*¹³⁰ Realita však byla jiná. Kapacita samovazeb nestačila na zvyšující se počet vězňů. Při příchodu nového vězně na celu, fungovala *pospolitost politických vězňů..., na kterou tolik vzpomínají pamětníci.*¹³¹ Spoluvězni se s nově příchozím podělili o jídlo z balíčků, seznámili ho s *nepsanými pravidly cely*, a když byl nedostatek lůžek, tak se s ním podělili o svůj slamník.¹³²

Karel Šváb¹³³ ve své přednášce upozorňuje na negativní dopad, který mohl být způsoben pobytem vyšetřovaného na společné cele s dalšími obviněnými. Vězni se mohli navzájem podporovat a udílet si rady, jak vypovídat při výslechu. V některých případech byl obviněný dán na společnou celu na příkaz vyšetřovatele. Dělo se tak v případě, kdy byl na cele větší počet vězňů, kteří s vyšetřovatelem spolupracovali, a očekávalo se, že přesvědčí ke spolupráci i nového vyšetřovance.¹³⁴

Velikost vězeňská cely byla 2 x 4 m. Vězeňská cela měla prkennou podlahu, ústřední topení a jedno okno. V cele nebyl vodovod ani splachovací záchod.¹³⁵

---

¹²⁷ NA. f. SSVN, k. 25/1, nezprac. Zpráva o prohlídce krajské soudní věznice v Uherském Hradišti, kterou provedl dne 30. března 1951 prokurátor Střída od státní prokuratury v Praze.

¹²⁸ BURSÍK, T. *Ztratily jsme mnoho času. Ale ne sebe! Životy politických vězeňkyň v československých věznicích padesátých a šedesátých let dvacátého století*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. s. 24. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR. 15.) ISBN:80-86621-25-1

¹²⁹ BURSÍK, T. c.d., s. 24.

¹³⁰ TOMEK, P. c.d., s. 79.

¹³¹ BURSÍK, T. c. d., s. 24.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Pravděpodobný autor přednášky Věznice z hlediska potřeb vyšetřování prováděného pracovníky Státní bezpečnosti.

¹³⁴ TOMEK, P. c. d., s. 74.

¹³⁵ ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště, nezprac. Odstranění závad ve vyš. věznici Stb. nedatováno.

3. 1. 5. Denní režim

Upravoval Domácí řád¹³⁶ pro vyšetřovance ve věznici, se kterým se každý vyšetřovaneč měl seznámit.¹³⁷ Vězeň vstával v šest hodin, upravil si lůžko¹³⁸ a čekal na snídani, která se podávala v 6,30. Roznos jídla měli na starost chodbaři. Zároveň se snídani si vězeň přebíral i hygienické potřeby, které po použití musel vrátit chodbaři. Vězeň v době vyhrazené na jídlo nesměl používat záchod.¹³⁹ Po jídle a úklidu cely mohl vyšetřovaneč, během raportu, přednášet své prosby, připomínky, stížnosti a žádat o lékařské ošetření. Po otevření cely stál vězeň uprostřed, zády ke dveřím, otočit směl pouze hlavu. Dozorci se ohlašoval jako vyšetřovaneč číslo - na cele číslo - . Vlastní jména se nesměla používat. Cely byly větrány 3x denně. V době větrání se vězeň nesměl přibližovat k oknu. Výměna oblečení a koupání se provádělo 1x týdně. Úklid cely se prováděl 1 x za 14 dní, pokud bylo na cele více lidí, uklízelo se jednou za týden. Vyšetřovanci ve věznici nesměli pracovat. Ležení na slamníku během dne bylo zakázáno. Večerka byla stanovena na 22. hodinu. Před ulehnutím byl vězeň povinen poskládat svrchní oblečení na viditelné místo. Boty byly položeny vedle slamníku. Vězeň spal na zádech, obličej měl obrácený ke dveřím, ruce musel mít položené na přikrývce.¹⁴⁰

„Když jsme spali, museli jsme mít ruce vždy nahoře. Když ale usnete, tak je dáte pod deku. Usnete klidně i na špinavém slamníku, pod špinavýma dekama a na špinavém polštáři. Když člověk přijde unavený z výslechu, tak usne velice rychle.“¹⁴¹ Pokud příslušník, konající noční službu, zjistil, že vězeň nemá ruce na přikrývce¹⁴², mohl mu na několik dní odebrat deku. Za porušení řádu mohl být vězeň potrestán. Běžnými tresty bylo odebrání slamníku, půst, korekce.¹⁴³

¹³⁶ ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště.

¹³⁷ Z Orientační zprávy za měsíc říjen o vyš. věz. Stb v Uh. Hradišti ze dne 16. 11. 1951 se z bodu č. 4 dozvíme, že: „Na cely vyšetřovancům byl dán domácí řád.“ ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště.

¹³⁸ Slamník měl vězeň opřít o zeď, na slamník položit deky a podhlavník. Viz Domácí řád pro vyšetřovance, nedatováno. Tamtéž.

¹³⁹ Toto opatření vedlo k zamezení vyhazování stravy do záchodu. Opatřením se mělo vězni zabránit držet hladovku. Pokud se vězeň rozhodl držet hladovku, dozorci jej začali krmit uměle. ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Úkol vyšetřovací věznice Stb.

¹⁴⁰ ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Domácí řád pro vyšetřovance ve věznici.

¹⁴¹ Ze vzpomínek Jindřišky Havrlantové na spaní ve vyšetřovací vazbě uherskohradištské věznice. Viz BOUŠKA, T. – PINEROVÁ, K. – LOUČ, M. (eds.) *Českoslovenští političtí vězni. Životní příběhy*. Praha: Česká asociace orální historie COHA, 2009. s. 100. ISBN:978-80-254-5825-9

¹⁴² Strážní se obávali, že by vězni mohli pod pokrývkou plést provazy z obrub dek, celofánu, prádla. Provazy by později mohli použít k sebevraždě nebo útěku.

¹⁴³ ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Domácí řád pro vyšetřovance ve věznici.

Jan Haluza vzpomíná, že když byl ve věznici, 14 dní přemýšlel o tom, co se bude dít, za co bude obžalovaný, jak probíhá vyšetřování. Nejhorší pro něj bylo, když se dozvěděl, že ve vězení je i jeho žena. Byla to pro něj *hrůza hrůzoucí*. František Kolečkář uvádí, že na vězeňské cele, kde nebylo žádné hygienické zařízení, jej trápil neustálý chlad. Vzpomíná, že když trávil Vánoce ve věznici, na Štědrý den začali vězni na celách zpívat koledy.¹⁴⁴

O roznášení stravy, úklid a odnášení prádla se starali chodbaři, kteří bydleli na společné cele č. 48.¹⁴⁵

3. 1. 6. Kultura ve věznici

Vyšetřovanci ještě v roce 1949 mohli odebírat noviny¹⁴⁶. K odebírání tisku musel dát souhlas vyšetřující soudce.¹⁴⁷ Ke změně došlo v roce 1950, kdy vězni, kteří byli ve vazbě pro trestné činy podle zákona 231/1948 Sb.,¹⁴⁸ nesměli odebírat noviny.¹⁴⁹ Vězňům se jednou za 14 dní promítal film, který si sami platili.¹⁵⁰

3. 1. 7. Práva a povinnosti vězně

Vězeň byl povinen, při vstupu strážného do cely, stát v pozoru a hlásit se pod přiděleným číslem. Pokud bylo na cele více vězňů, hlásil se pouze velitel cely, ostatní vězni museli stát v pozoru. Ve věznici platil zákaz kouření. I zde však platily výjimky. Pokud vězeň spolupracoval, mohl dostávat cigarety „za odměnu.“ Mezi povinnosti vězně patřilo udržovat celu v *bezvadné čistotě*, stejně tak oblečení, dodržovat vězeňský řád a pokyny strážných. Vězeň měl právo na stravu, jít spát ve stanovenou dobu a právo přednášet své prosby a stížnosti. Vězňům za porušení vězeňského řádu nebo za drzé chování mohly být uděleny disciplinární tresty, na jejich provedení dohlíželo velitelství věznice. Mezi tresty patřil zákaz kouření, které bylo předtím povoleno, zákaz korespondence s rodinou, odnětí knih, odebrání

---

¹⁴⁴ VLACHOVÁ, K. Kauza Uherské Hradiště. Česká televize, 2006, 57 minut. Česká televize [online] Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kauza-uherske-hradiste/20656226261>> [2015-03-23].

¹⁴⁵ Tato cela se nacházela v druhém poschodí křídla věznice, které bylo určeno pro potřeby StB. Viz ABS. Přírůstek Brno z r. 1995. Hlášení o stav vyšetřovací věznice Stb v Uh. Hradišti ze dne 23. 9. 1951.

¹⁴⁶ Výběr byl omezený na Rudé právo, Práci a Tvorbu.

¹⁴⁷ ABS. Fond E 9, k. 1. Korespondence Ministerstva spravedlnosti 1949 – 1950. Výhody vězňů za pracovní výkon ze dne 20. července 1949.

¹⁴⁸ Resp. podle z.č. 50/1923.

¹⁴⁹ ABS Kanice. Fond E 9, k.1. Korespondence Ministerstva spravedlnosti 1949 – 1950. Vyšetřovanci pro politické trestné činy – zákaz odebírání novin ze dne 31. května 1950.

¹⁵⁰ ABS. Přírůstek Brno z r. 31 Uherské Hradiště, Situační zpráva ze dne 1. května 1953.

slamníku, časté kontroly cely ve dne i v noci, omezení stravy nebo zavření na samotku.¹⁵¹ Tresty se ukládaly za sebemenší překročení vězeňského řádu nebo za špatnou spolupráci při vyšetřování. Největší šikanu ve vyšetřovací vazbě zažívali političtí vězni.¹⁵² Paní Božena Tomášková vzpomíná, že tresty se udělovaly za každou maličkost, *jako sezení na slamníku, podívání se z okna, zpívání.*¹⁵³

3. 1. 8 Lékařská péče

O zdravotní stav vězňů se staral vězeňský lékař. K odborným lékařským vyšetřením¹⁵⁴ byli vězni převáženi do oblastní nemocnice v Uherském Hradišti.¹⁵⁵

Vyšetřovanci byli převáženi do krajské soudní věznice nemocničního oddělení u sv. Anny v Brně.¹⁵⁶ Hlášení se zmiňují o Jaroslavu Pospíšilovi,¹⁵⁷ u kterého se v březnu 1950 objevila příjice.¹⁵⁸ U ostatních spoluvězňů byly provedeny testy krve, které u nich tuto nemoc vyloučily. Negativní výsledek krevního testu byl i u Pospíšilovy manželky, uvězněné rovněž ve věznici v Uherském Hradišti.¹⁵⁹

V dubnu 1950 se pokusil spáchat sebevraždu Otakar Škroníček¹⁶⁰, který se chtěl oběsit. V květnové zprávě se píše o výskytu tuberkulózy mezi vězni. Nakaženo bylo 16 – 20 osob, lehčí formy se léčily přímo ve věznici, pacienti, jejichž stav vyžadoval operaci, byli převezeni do nemocnice v Uherském Hradišti, kde byli střeženi příslušníky SNB a SVS. V nemocnici byl pro vězně vyhrazen jeden samostatný zamřížovaný pokoj.¹⁶¹

---

¹⁵¹ TOMEK, P. c.d., s. 79.

¹⁵² BURSÍK, T. c.d., s. 22 – 23.

¹⁵³ BURSÍK, T. c. d., s. 28.

¹⁵⁴ Např. rentgen plic, vyšetření očí, žaludku, srdce, plic apod. NA, f. SSNV, k. 4,5, nezprac. Hlášení č. 2 z 25. 2. 1950.

¹⁵⁵ NA, f. SSNV, k. 4,5, nezprac. Hlášení č. 2 z 25. 2. 1950.

¹⁵⁶ NA, f. SSNV, k. 4,5, nezprac. Hlášení č. 6 z 25. 6. 1950.

¹⁵⁷ Z odbojové skupiny Hory Hostýnské

¹⁵⁸ syfilis, pohlavní choroba.

¹⁵⁹ NA, f. SSNV, k. 4,5, nezprac. Hlášení č. 3 z 25. 3. 1950.

¹⁶⁰ Strážmistr SNB z ministerstva vnitra, který byl členem skupiny „Petr, Bratránek“. Členové této skupiny byli vězněni ve vazební věznici v krajské soudní věznici v Uherském Hradišti. Provaz, na kterém se chtěl oběsit, se přetrhl, Škroníček spadl na zem, hlukem upoutal pozornost spoluvězňů, které vzbudil a kteří mu zabránili v dalším pokusu. NA, f. SSNV, k. 4,5, nezprac. Hlášení č. 4 z 25. 4. 1950.

¹⁶¹ NA, f. SSNV, k. 4,5, nezprac. Hlášení č. 5 z 25. 5. 1950.

3. 2. Krajská soudní věznice

Věznice Krajského soudu v Uherském Hradišti vznikla v letech 1892 – 1897. V srpnu 1948 se přednosta Oblastní úřadovny StB Uherské Hradiště, předseda krajského soudu doktor Krupář a zástupce správy krajské věznice František Horák dohodli na zřízení samostatného oddělení, kde budou umístěni vězni oblastní úřadovny státní bezpečnosti. K vazebním účelům bylo vyhrazeno 2. poschodí, kde bylo 18 cel.¹⁶² Ve druhé části věznice si odpykávali trest odsouzení, kteří byli potrestáni trestem odnětí svobody, jehož délka nepřesahovala jeden rok.¹⁶³ Účelem trestu byla izolace odsouzeného a jeho výchova k dodržování pravidel socialistické společnosti.¹⁶⁴

Věznice¹⁶⁵ byla umístěna v dvoupatrové budově sousedící s krajským soudem. Propojení budov v každém patře zajišťovaly dvojce dveře. Ve věznici se nacházelo celkem 94 cel, z toho společných cel byl 45 a tzv. samotek 49. Maximální počet vězňů byl stanoven na 550 osob. Kapacita věznice byla pravidelně překračována.¹⁶⁶

Ve věznici se nacházely dva služební byty, deset kanceláří, kuchyně, dílny,¹⁶⁷ skladiště, kotelna, sklad uhlí na zahradě, skleník, studna, zahrada (rozloha asi 49 akrů), dva vycházkové dvory a jeden dvůr s volejbalovým hřištěm.¹⁶⁸ Z hlediska bezpečnosti byla věznice vybavena signalizačním a poplašným zařízením. Dvůr, který byl vyhrazen k procházkám vězňů, byl obehnan 4 m vysokou zdí. Do věznice se vcházelo přes jediný vchod se strážnicí, kde byla stálá služba v počtu jednoho člena sboru vězeňské stráže (SVS).¹⁶⁹ V případě poplachu se členové SVS přes den svolávali telefonem, v noci měl

---

¹⁶² Byly to samotky, na každé straně bylo 9 cel.

¹⁶³ Ve věznici si odsouzení odpykávali tresty nepřevyšující jeden rok, které byly uloženy okresními soudy v obvodu krajského soudu.

¹⁶⁴ ABS. Fond E 9, k.1. Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

¹⁶⁵ Kompletní popis vězeňské budovy se dochoval i v protokolu z 16. února 1954, sepsaný u Krajského oddělení nápravných zařízení. ABS. Přírůstek Uherské Hradiště, k.31, nezprac. Protokol sepsaný dne 16. února 1954 u KONZ v Uh.Hradišti.

¹⁶⁶ NA, f. SSNV, k. 25/1, nezprac. Zpráva o prohlídce krajské soudní věznice v Uherském Hradišti... ze dne 30. března 1951.

¹⁶⁷ Ve věznici byla dílna truhlářská, zámečnická, elektrikářská, instalatérská, krejčovská a obuvnická. ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Zpráva o hospodářsko účetní prohlídce krajské soudní věznice, velitelství oddílu SVS v Uherském Hradišti, konané ve dnech 27. srpna až 30. srpna 1951 kontrolními orgány ministerstva spravedlnosti velitelství SVS, s. Ladislavem Rybou, Libuší Sýkorovou a Karlem Nedvědem.

¹⁶⁸ ABS. Přírůstek Uherské Hradiště z r. 1995, k. 31. Protokol o předání budovy věznice v Uherském Hradišti ze dne 16. února 1954.

¹⁶⁹ V zápisu z porady velitelů oddílů SVS ze dne 6. října 1950 se ke strážní službě v Uh. Hradišti uvádí, že byl zjištěn případ, kdy službu u brány konal příslušník, který byl členem sboru dva dny a nebyl informován o výkonu služby. ABS Kanice, f. E 9, k. 1, inv. č. 2. Zápis z porady velitelů oddielov konanej v Prahe dňa 6. 10. 1950.

svolání na starosti jeden předem určený člen, který ostatní objížděl na kole. Ve druhém patře, odděleně od vězeňských cel, byly ubytovací prostory pro 12 strážných., kteří mohli být v případě poplachu okamžitě přivoláni pomocí poplašného zařízení.¹⁷⁰ Do výzbroje oddílu SVS Uherské Hradiště patřily samopaly, automatické pistole, pistole ČZ (ráže 6. 35 mm), pušky a vzduchovky.¹⁷¹ V roce 1954 dostalo velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště do krajské soudní věznice 4 pušky a 4000 broků.¹⁷²

Informace o odsouzených se poskytovaly pouze ústně a jen příbuzným. Na písemné nebo telefonické žádosti věznice neodpovídala. Příbuzní mohli být informováni o zdravotním stavu, době odsouzení, umístění vězně, případně přemístění do jiné věznice.¹⁷³

Součástí věznice bylo několik skladů, kde se ukládaly potraviny pro vězně i dozorce, oblečení, stavební materiál a palivo.¹⁷⁴ Hlavní sklad byl umístěn ve dvou místnostech. Jedna byla v přízemí a druhá v prvním patře.¹⁷⁵ Během kontroly věznice v srpnu 1951 bylo zjištěno, že ve skladech byly naprosto nevhodně umístěny některé věci. Ve zprávě se píše „*Uspořádání skladů jest naprosto nevhodné, zejména v přízemí, kde jsou společně uloženy potraviny, obuv, tkaniny, železné předměty, žiraviny, líh, barvy a pod. materiál*“¹⁷⁶ Celkové uskladnění věcí ve věznici je ve zprávě podrobena kritice.¹⁷⁷

3. 2. 1. Strážní služba

Strážní službu ve věznici vykonával oddíl Sboru vězeňské stráže (SVS).¹⁷⁸ Denní směna ve věznici začínala v 7 hodin ráno, končila v 16 hod.¹⁷⁹ Během této služby se dozorcí nestřídali. Od 16. hodiny do 7. hodiny ranní se strážní služba střídala každé dvě hodiny.¹⁸⁰

---

¹⁷⁰ NA, f. SSNV, k. 4, 5. nezprac. Reorganizace vězeňství – vybavení trestních ústavů a věznic krajských soudů.

¹⁷¹ ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31, nezprac. Hlášení o předání a převzetí velitelství oddílu SVS okresní soudní věznice v Uherském Hradišti.

¹⁷² Zbraně převzali od Československé zbrojovky, národní podnik Strakonice. ABS. Fond E 9, k. 1. Rozkazy velitel a Správy vězeňské stráže (1950 – 1953), zpráva ze dne 24. srpna 1950.

¹⁷³ Řád věznice, čl. 74 – 78. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

¹⁷⁴ NA Praha, f. SSNV, k. 4,5. nezprac. Reorganizace vězeňství – vybavení trestních ústavů a věznic krajských soudů ze dne 20. listopadu 1948.

¹⁷⁵ V prostorách bývalé ústavní kaple. ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31. Zpráva o hospodářsko účetní prohlídce ... 27. srpna až 30. srpna 1951.

¹⁷⁶ ABS. Přírůstek Brno z roku 1995, k. 31. Zpráva o hospodářsko účetní prohlídce krajské soudní věznice, velitelství oddílu SVS v Uherském Hradišti, konané ve dnech 27. srpna až 30. srpna 1951...

¹⁷⁷ ABS. Přírůstek Brno z roku 1995, k. 31. Zpráva o hospodářsko účetní prohlídce krajské soudní věznice, velitelství oddílu SVS v Uherském Hradišti, konané ve dnech 27. srpna až 30. srpna 1951...

¹⁷⁸ Pro kraj Gottwaldov bylo zřízeno dočasné krajské velitelství SVS v Uherském Hradišti. NA, f. SSNV, k. 8. Rozkaz ministra spravedlnosti č. 1 ze dne 2. ledna 1952.

¹⁷⁹ Celodenní složení denní směny tvořil dozorce útvaru, dozorce u vchodu do věznice, pomocník dozorce u vstupu a dozorcí služba na celách. NA, f. SSNV, k. 8, nezprac. Tabulka č. 5, rozpis popisu oddílu SVS Uh. Hradiště, soudní věznice A z července 1952.

3. 2. 2. Přijímání vězňů

Přijímání odsouzeného do věznice prováděl velitel směny.¹⁸¹ Při přijetí byly porovnány doklady totožnosti s doklady k odsouzení, aby se zabránilo záměně vězňů. Osobní doklady, cennosti a oblečení byly odsouzenému odebrány, sepsány na seznam a uloženy do úschovy.¹⁸² Součástí přijímacího procesu byla i lékařská prohlídka, o které se rovněž učinil záznam do osobního spisu vězně.¹⁸³

3. 2. 3. Vězeňské cely

Obvinění, včetně nově příchozích, měli být odděleni od odsouzených. Odsouzení byli do cel rozděleni podle trestných činů, kterých se dopustili. Protistátní vězni byli odděleni od kriminálních. Obvinění společníci byli umisťováni izolovaně. Muži byli odděleni od žen. K rozmístění a přemístění vězňů dával pokyn náčelník věznice nebo jeho zástupce.¹⁸⁴

V případě, že na jedné cele bylo umístěno několik odsouzených, při jejich rozmístění bylo přihlédnuto k povaze trestného činu, k třídnímu původu, k nebezpečnosti vězně a ke druhu práce, pro kterou byl vězeň určen. Nemocní vězni byli umisťováni v místnostech, k tomu určených a izolováni od zdravých vězňů.

V roce 1955 probíhaly ve věznici adaptační práce. Obvinění i odsouzení byli umisťováni na společných celách.¹⁸⁵ Během prohlídky v březnu 1956 bylo zjištěno, že několik obviněných v téže věci se nachází společně na několika celách. K tomuto rozmístění došlo se souhlasem vyšetřovatele. Prokurátor na tuto závadu upozornil okresního prokurátora v Gottwaldově doktora Chmelaře, který obviněné vzal do vazby.

---

¹⁸⁰ Noční služba byla složena z dozorce útvaru, velitele stráže, pomocníka velitele stráže a 3 strážných. Velitel stráže se střídal s pomocníkem velitele stráže. NA, f. SSNV, k. 8 nezprac. Tabulka č. 5 rozpis popisu oddíl SVS Uh. Hradiště, soudní věznice A z července 1952.

¹⁸¹ Přijímání do věznice bylo možné provést kdykoliv, dozorčí služba ve věznici fungovala 24 hodin denně. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

¹⁸² Osobní věci a doklady se zapisovaly do protokolu o osobní prohlídce, cennosti a peníze do knihy složných listů a knihy skvostů. Správnost sepsaných věcí potvrdil odsouzený svým podpisem. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

¹⁸³ ABS. Fond E 9, k. 1. Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

¹⁸⁴ Podrobněji k rozmístění vězňů – V. hlava Řádu pro věznice MV ČSR. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

¹⁸⁵ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 24. 1. 1956

Mladiství odsouzení byli umístěni odděleně od dospělých.¹⁸⁶ Pokud se ve věznici nacházel pouze jeden mladistvý, byl na cele s dospělými, kteří byli odsouzeni nebo obviněni za obdobný trestný čin.¹⁸⁷

Na tzv. samotkách byli vězni umístováni po třech. Na společných celách bylo 12 – 15 vyšetřovanců. Výjimku tvořila jedna z cel, kde bylo 28 lidí. Vězeň Ignác Bilík uvádí, že na samotkách byli dohromady tři vězni, spali na dvou postelích, které byly sražené dohromady.¹⁸⁸ V rohu místnosti byl žanek¹⁸⁹ Ideální prostor pro jednoho vězně na cele byl 3m².¹⁹⁰ Ve skutečnosti tomu bylo jinak, vzhledem ke stálé přeplněnosti věznice. Občas se stávalo, že se na jedné cele potkali vězni, kteří byli vyšetřováni v jedné kauze. Vyšetřovatelé se tomu snažili zabránit, obávali se, že se vězni budou mezi sebou domlouvat. Na samovazbách byli umístováni vězni okresního soudu společně s vyšetřovanci státního soudu. Na tzv. samotky umísťovala své vězně i Státní bezpečnost. Prostory byly střeženy příslušníky SVS a Stb. Při umístění vězňů Stb na jednu celu s vyšetřovanci okresního soudu hrozilo, že vězni, kteří byli na cele jen na krátkou dobu, by mohli vynášet motáky, zprávy a vzkazy od politických vězňů.¹⁹¹ Vězňové dostávali 1x týdně čisté prádlo. Ložní prádlo se vyměňovalo jednou za měsíc. V roce 1954 byly splachovací záchody postupně instalovány do všech cel, kde se nacházeli odsouzení a vyšetřovanci.

V lednu 1956 bylo zjištěno, že v několika celách, kde byli odsouzení, není takové vybavení, aby každý odsouzený měl své lůžko. Namátkovou kontrolou bylo zjištěno, že *cela č. 36, v níž je umístěno 15 odsouzených, je vybavena pouze osmi lůžky, cela č. 35 je vybavena pouze 8 lůžky a 1 slamníkem, ačkoliv je v ní umístěno 16 odsouzených a cela č. 34 je vybavena pouze 9 lůžky, ačkoliv je v ní umístěno 15 odsouzených. Obdobné závady byly zjištěny také při prohlídce cel č. 33, 31. Nedostatek lůžek však nešlo v danou dobu odstranit. Byl zde sice rozpor s čl. 35 Vězeňského řádu¹⁹², ale z kapacitních důvodů nebylo možné*

¹⁸⁶ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 3. 1. 1956

¹⁸⁷ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 6. 4. 1955

¹⁸⁸ VLACHOVÁ, K. Kauza Uherské Hradiště. Česká televize, 2006, 57 minut. Česká televize [online] Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kauza-uherske-hradiste/20656226261> > [2015-03-23].

¹⁸⁹ Kýbl, který sloužil jako záchod.

¹⁹⁰ Vězeňský řád, bod č. 37. ABS. Fond E 9, k. 1. Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznic Ministerstva vnitra Československé republiky.

¹⁹¹ Vyšetřovatelé se také obávali, že vězni okresního soudu, kteří z věznice byli propuštěni, mohli vynášet ven zprávy, které přes ně posílali vyšetřovanci státního soudu. NA, f. SSNV, k. 25/1, nezprac. Zpráva o prohlídce krajské soudní věznice v Uherském Hradišti, kterou provedl dne 30. března 1951 prokurátor Střída od státní prokuratury v Praze.

¹⁹² Čl. 35 Vězeňského řádu – *Všechny vězeňské cely, na kterých jsou umístěni obvinění – odsouzení se vybavují nezbytným inventářem. V každé cele musí být – lůžko a lůžkové náležitosti pro každého obviněného – odsouzené, jeden stůl a odpovídající počet židlí (podle počtu osob umístěných na cele), pitná voda v dostatečném množství,*

zajistit pro každého odsouzeného jedno lůžko. Ve věznici byl v té době velký počet odsouzených, které se nepodařilo umístit do jiných ústavů. Prokurátor navrhuje o přeplněnosti věznice informovat generální prokuraturu.¹⁹³ V některých celách byly prováděny stavební práce. Výjimkou nebyly případy, kdy 3 vězni spali na dvou slammících. Ve věznici byl umístěn značný počet odsouzených. Zpráva bohužel neuvádí přesný počet. Prokurátor navrhuje alespoň sto odsouzených přemístit do jiného ústavu. Ve III. čtvrtletí roku 1958 byly slammíky naplněny novou slámou.¹⁹⁴ Ve zprávě se uvádí, že se v noci se na celách svítilo.¹⁹⁵

3. 2. 4. Denní režim

Vězni vstávali v šest hodin, od půl sedmé si uklízeli na celách, na osobní hygienu měli deset minut. Snídani dostávali v sedm hodin, oběd ve 12 hod. a večeře byla v 18 hod. Večerka ve věznici byla stanovena na 22. hodinu.¹⁹⁶

3. 2. 5. Práva a povinnosti vězně

Práva a povinnosti odsouzeného byly upraveny Vězeňským řádem. Vězni byli povinni zdravit příslušníky a funkcionáře věznice sejmutím čepice a postavením do pozoru, ženy zdravily úklonem hlavy. Výjimky stanovoval Vězeňský řád.¹⁹⁷ Vězeň byl povinen seznámit se s Vězeňským řádem, vykonávat všechny pokyny příslušníků věznice, chovat se zdvořile k příslušníkům a funkcionářům ve věznici, být řádně oblečen, slušně se chovat ke spoluvězňům a hlásit své zranění strážnému, který přivolal lékaře. Vězni mohli chodit každý den na procházky, nakupovat ve vězeňské kantýně potraviny a další potřeby,¹⁹⁸ číst knihy a tisk, půjčovat si společenské hry, přijímat a odesílat dopisy, písemně a ústně předkládat své stížnosti a žádosti, přijímat návštěvy, používat hygienické potřeby a kouřit. Mezi zákazy, které vězni museli

---

splachovací záchod a kde není zřízen, záchodové vědro, ... ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

¹⁹³ SOKA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 24. 1. 1956

¹⁹⁴ SOKA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 1. 10. 1958

¹⁹⁵ ABS. Přírůstek Brno z roku 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Zpráva z prohlídky, provedené ve dnech 1. – 4. 2. 1955.

¹⁹⁶ Řád věznice, bod č. 38 ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

¹⁹⁷ Mezi výjimky, kdy vězeň nemusel zdravit předepsaným způsobem, bylo stravování, koupání, procházka, eskorta a večerka. Řád věznice čl. 79. ABC. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

¹⁹⁸ Měsíčně mohli utratit 120 Kč. Čl. 80 – Řád věznice. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

dodržovat, patřilo organizování vzpoury a útěků, navazování kontaktů s osobami na svobodě, urážení spoluvězňů a příslušníků věznice, ležení na posteli během dne, podávání hromadných stížností a schovávání zakázaných předmětů.¹⁹⁹

3. 2. 6. Odměny a kázeňské tresty

Odměny

Odměny²⁰⁰ vězni dostávali za dobré chování, pracovní úspěchy, vynálezy a zlepšovací návrhy. Mezi odměny patřila ústní pochvala, děkovné oznámení, povolení mimořádné návštěvy nebo balíčku, prominutí kázeňského trestu, který byl dříve uložen. Odměny mohly být i finanční, všechny uděloval náčelník věznice nebo osoba jím pověřená a zapisovaly se do osobního spisu vězně.

Tresty

Pokud vězeň porušil vnitřní řád věznice nebo se choval neukázněně, byl mu uložen trest.²⁰¹ K běžným trestům patřily ústní důtky, zákaz procházek, zákaz půjčování knih a her.²⁰² Mezi další postihy patřilo umístění na samotku až na 15 dní²⁰³, zákaz korespondence, přijímání návštěv a balíčků. Tresty pro mladistvé vězně byly o něco mírnější.²⁰⁴ Vězeň, který se choval agresivně, mohl dostat svěrací kazajku. Kázeňské tresty mohly ukládat jen taxativně vymezené osoby, které jsou uvedeny v Řádu věznice.²⁰⁵

3. 2. 7. Kultura ve věznici

Přednášky pro vězně byly pouze zdravotní. V ústavě se nacházela závodní knihovna se socialistickou literaturou. V knihovně, která obsahovala 1500 svazků, se nacházela literatura

---

¹⁹⁹Řád věznice – čl. 80 a 81. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²⁰⁰Řád věznice – čl. 82 a 83. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²⁰¹Kázeňské tresty jsou vymezeny v čl. 84 – 91 Řádu věznice. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²⁰²Až na jeden měsíc.

²⁰³Vězeň, který byl za trest umístěn na samotku, byl zbaven všech výhod, mezi které patřily procházky, četba, příjem balíčků, dopisů a návštěv. Vězni byla omezena strava, teplé jídlo dostával co tři dny, běžným jídlem na samovazbě byl chléb a čaj nebo káva. Na samotku nesměli být umístěni mladiství a nemocní vězni.

²⁰⁴Mezi tresty pro mladistvé patřila ústní důtka, zákaz půjčování knih a her, korespondence, vyloučení z procházek až na deset dní. Mladiství mohl být umístěn na izolační celu až na pět dní. Během pobytu na zvláštní cele nesměl přijímat návštěvy, korespondenci a balíčky. Na vycházky mohl chodit každý třetí den.

²⁰⁵Mezi tyto osoby patřil ministr vnitra, náměstek ministra vnitra, náčelník SNZ a jeho náměstci a další. Viz čl. 89 Řád věznice.

politická, zábavná i odborná. V knihovně mohly být i společenské hry²⁰⁶, které si vězni mohli denně půjčovat.²⁰⁷ Věznům byly jednou týdně v knihovně promítány ideologické filmy, které si museli platit ze svých prostředků. Měli možnost odebírat tisk – týdeník Práce, týdeník Svět Sovětů a deník Mladou Frontu.²⁰⁸

V průměru přečetl jeden vězeň za měsíc 4 knihy.²⁰⁹ Vedení knihovny a výdej knih měl na starosti jeden odsouzený. Vězni si knihy mohli půjčovat jednou týdně. V knihovně se nacházely i knihy o chemii, vězeňství a lékařství, které se staly předmětem kritiky ze strany Správy nápravných zařízení. Po upozornění na nebezpečnost knih, byly z knihovny odstraněny.²¹⁰

3. 2. 8. Osobní korespondence a přijímání balíčků

Vězni mohli přijímat a odesílat dopisy, pravidla určoval náčelník věznice. Všechny dopisy procházely cenzurou, kterou prováděl pracovník věznice. Dopisy, psané v cizím jazyce, byly odesílány k cenzuře na Správu nápravných zařízení. Vězni si nesměli psát se svými příbuznými, kteří žili za hranicemi.²¹¹ Vězni mohli psát a odesílat dopisy 1x za měsíc. Censuru dopisů prováděl pomocník náčelníka pro ostrahu a režim.²¹²

Vězni mohli přijímat potravinové balíčky a peněžní zásilky.²¹³ Povolení k přijetí vydával náčelník věznice. Balíčky mohli příbuzní do věznice poslat poštou nebo přinést osobně. Balíčky, které přišly ze zahraničí, věznům nebyly předány. Každý balíček byl zkontrolován pracovníkem věznice, který k tomu byl určený.²¹⁴

---

²⁰⁶ Šachy, dáma, domino – Řád věznice, čl. 58. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²⁰⁷ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 6. ledna 1955.

²⁰⁸ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 6. dubna 1955.

²⁰⁹ ABS. Přírůstek Brno z roku 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Zpráva o hospodářsko účetní prohlídce krajské soudní věznice, velitelství oddílu SVS v Uherském Hradišti, konané ve dnech 27. srpna až 30. srpna 1951...

²¹⁰ ABS. Přírůstek Brno z roku 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Zprávy o revizi 1951, 1953. Zpráva ze dne 1 – 4. dubna 1955.

²¹¹ Řád věznice, čl. 51 – 54. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²¹² ABS. Přírůstek Brno z roku 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Zprávy o revizi 1951, 1953. Zpráva ze dne 1 – 4. dubna 1955.

²¹³ Peněžní zásilky se evidovaly do peněžního listu odsouzeného. Řád věznice, čl. 70. ABS. Fond E 9, k. 1. Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²¹⁴ Řád věznice, čl. 68 – 71. ABS. Fond E 9, k. 1. Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

3. 2. 9. Návštěvy

Návštěvy vězňů povoloval náčelník věznice. Vězně mohli navštívit maximálně tři osoby,²¹⁵ na půl hodiny, v přítomnosti dozorujícího příslušníka věznice. Každého čtvrt roku mohl mít odsouzený dvě návštěvy.²¹⁶ Návštěvy se odehrávaly v kulturní místnosti, v administrativní části věznice. Během návštěvy seděl vězeň a příbuzní u stolu, kde hrozilo nebezpečí předání nebo vynesení různých předmětů.²¹⁷

3. 2. 10. Lékařská péče

Ve věznici byla zřízena lékařská ordinace, kde měl denní službu lékař, který si ve vězení odpykával trest odnětí svobody. Lékař měl k dispozici dřevěnou bedničku v podobě menšího kufříku, ve kterém měl všechny léky. Ve vězení se nacházela zubní ambulance pro vážnější ošetření chrupu, kde byl zaměstnán vězeň – zubař.²¹⁸ Vězeňský lékař pacienty navštěvoval 3x denně a dával jim léky.²¹⁹

Zdravotní stav vězňů byl celkem dobrý. Až na výjimky. Například Antonín Krajcar trpěl otevřenou tuberkulózou. Velitelství SVS jej nemohlo umístit ve vězeňské nemocnici, neuvádí se zde však důvod. Hrozilo nakažení příslušníků SVS i spoluvězňů. Prokurátorka Mikulenková nechala Krejcaru prohlédnout úředním lékařem a podala o nemocném zprávu krajské prokuratuře Uherské Hradiště. Prokurátorka se však ve zprávě nevyjadřuje, jak s jejím hlášením krajská prokuratura naložila. Vězni, kteří trpěli vážnou chorobou, byli eskortováni do vězeňské nemocnice v Brně.²²⁰

---

²¹⁵ Na návštěvu mohli i děti. Řád věznice, čl. 66. ABS. Fond E 9, k. 1 Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²¹⁶ Řád věznice, čl. 65 – 67. ABS. Fond E 9, k. 1. Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²¹⁷ ABSC. Přírůstek Brno z roku 1995, k. 31 Uherské Hradiště. Zprávy o revizi 1951, 1953. Zpráva ze dne 1 – 4. dubna 1955.

²¹⁸ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 1. dubna 1952.

²¹⁹ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 4. 7. 1952.

²²⁰ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 2. května 1952.

3. 2. 11. Úmrtí ve věznici

Vězeňský řád vymezuje seznam úřadů, kterým byl náčelník věznice povinen oznámit úmrtí ve věznici.²²¹ Pohřeb měl na starosti náčelník věznice, na zvláštní povolení SNZ mohlo být tělo vydáno příbuzným, kteří zajistili pohřeb. Všichni zesnulí vězni byli odesíláni na soudní pitvu. Pitevní nález se zakládal do osobního spisu zemřelého.²²²

3. 2. 12. Stížnosti vězňů

Nejčastější stížnosti vězňů byly na dlouhotrvající vazbu, která většinou trvala 12 – 14 měsíců, vyskytly se i případy, kdy se délka protáhla na 18 – 24 měsíců.²²³ Další stížnosti vězňů byly na nedostatek jídla,²²⁴ nemožnost přijímání balíků z domova.²²⁵

Jedna ze stížností se týkala i kvality kávy, vězni si stěžovali na nedostatečně sladkou kávu. Kuchařovo zdůvodnění: dříve si vězni stěžovali, že měli kávy málo, začalo se vařit kávy více, ale sladil ji stejným přídělem cukru. Velitel stížnost vyřešil příkazem vařit kávu v takovém množství, jaký je předepsaný příděl na jednu osobu a sladit opět normálním přídělem cukru. Po provedení nařízení už nebylo žádné stížnosti na kávu.²²⁶

Vězni si stěžovali i na nedostatek práce ve vězení. Ve zprávě z 21. prosince 1953 Potrestaní si stěžovali, že si nemohou nic vydělat při výkonu práce. Náčelník SVS stížnosti uznal jako oprávněné, konstatoval, že ústav nemá možnost opatřit vězňům placené zaměstnání. Ústav by mohl práci vězňům zaopatřit pouze se souhlasem nadřízeného orgánu, který však zatím ve věci nerozhodl. Prokurátor navrhuje urychlené řešení problému a žádá, aby se nadřízené orgány postaraly o přiměřené placené zaměstnání pro odsouzené i vyšetřované.²²⁷ Stížnosti na nedostatek zaměstnání jsou zmiňovány i v dalších měsíčních hlášeních.

---

²²¹ Prokurátor, náčelník krajské správy ministerstva vnitra, Správa nápravných zařízení, národní výbor, matřka.

²²² Řád věznice, čl. 99 – 102. ABS. Fond E 9,k.1 Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky

²²³ Neúměrně dlouhá vazební doba se týkala hlavně vyšetřovanců ze skupiny „Hory hostýnské“, „Světлана“, „Sacher a spol.“, „Petr-Bratránek“. NA, f. SSNV, k. 25/1. Zpráva o prohlídce krajské soudní věznice v Uherském Hradišti .. ze dne 30. března 1951.

²²⁴ Vězni si stěžovali na nedostatek chleba a tuku. NA, f. SSNV, k. 25/1. Zpráva o prohlídce krajské soudní věznice v Uherském Hradišti .. ze dne 30. března 1951

²²⁵ Vězni si také stěžovali, že se nemohou léčit vlastními prostředky a že nemohou chodit na procházky. NA, f. SSNV, k. 25/1. Zpráva o prohlídce krajské soudní věznice v Uherském Hradišti .. ze dne 30. března 1951

²²⁶ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 5. 9. 1952.

²²⁷ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne

Jedna z vězeňkyň si stěžovala na nevhodné chování příslušníka SNZ²²⁸ ve služebním styku. Příslušník byl napomenut, aby svým chováním příště nezavdával důvod k dalším stížnostem na jeho chování.²²⁹

Ženy si stěžovaly, že některým z nich nebyla umožněna koupel a vycházky v době stanovené Řádem pro věznice. Ženy nemohly být koupany z důvodu adaptačních úprav věznice. Koupel jim později byla umožněna a byly jim rovněž vyměněny lůžkoviny.²³⁰

Stížnosti se týkaly i malých porcí jídla (chleba a brambor). Zástupce náčelníka věznice však prokurátora přesvědčil, že porce jídla jsou dostatečné. Přebytky jídla, které zůstaly, byly rozděleny mezi odsouzené. Stížnosti vězňů na stravu se objevují i v dalších hlášeních prokurátora. Dávky potravin podle odsouzených nebyly dostatečné a stejně velké pro všechny. *Bylo v několika případech poukazováno také na to, že dávky těstovin, předkládané jim jako hlavní jídlo, byly bez marmelády nebo šťávy, že dávky polévky byly malé a ne dostatečné k nasycení. Osobně jsem se v několika případech přesvědčil o tom, že dávky chleba na jedné a těžce cele byly nápadně nestejně veliké.* Zástupce náčelníka a hospodář po upozornění na tyto nedostatky slíbili, že zjednájí nápravu. Nechali odvolat potrestané, kteří stravu nesprávně rozdělovali.²³¹

Vězeň Jaroslav Procházka z Honětic si v červenci 1956 stěžuje, že nebyl informován o peněžích, které mu do věznice poslala manželka. Procházka nebyl jediný, kdo si na finanční nesrovnalosti stěžoval. Náčelník věznice přiznal, že připomínky byly oprávněné. Chyba vznikla z důvodů administrativních nedostatků jedné z pracovnic hospodářského oddělení věznice. Náčelník tyto nedostatky odstranil a případ byl předán ke zvláštnímu šetření KS MV v Gottwaldově.²³²

3. 2. 13. Hygiena

---

21. prosince 1953

²²⁸ Sbor nápravných zařízení

²²⁹ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 25. dubna 1955

²³⁰ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 1. července 1955

²³¹ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 3. 1. 1956.

²³² SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 3. 7. 1956

Ve věznici bylo celkem 11 sprch, z toho 1 na oddělení samovazeb. V ústavní prádelně k praní sloužily tři zděné kotle. Prádlo se sušilo venku, když přišlo tak na samotkách. Plánovalo se zakoupení praček a vybudování sušárny.²³³ Podle vězeňského řádu se vězni měli koupat 3x za měsíc. Po koupání si vězni vyměnili osobní a ložní prádlo. Dny, kdy probíhalo koupání, stanovoval náčelník věznice. Do sprch chodili společně vždy pouze vězni z jedné cely. Koupání nemocných povoloval lékař.²³⁴

3. 2. 14. Práce

Práce byla nejdůležitějším výchovným prostředkem. Všichni vězni, včetně těch ve vyšetřovací vazbě, byli povinni pracovat.²³⁵ Pracovní doba začínala v osm hodin ráno, pracovní týden měl 48 hodin.²³⁶ Vězni ve vyšetřovací vazbě pracovali uvnitř věznice.²³⁷ Již v roce 1949 byly stanoveny normy na jednotlivé práce, které vězni museli splnit. Odměnou²³⁸ za překročení stanovené normy měli vězni různé výhody.²³⁹ Osoby, které si zde odpykávaly trest, byly vesměs zaměstnány v pracovních oddílech. Ve věznici se nacházelo několik pracovišť.²⁴⁰ Někteří vězni pracovali i mimo věznici.²⁴¹ Vězni, kteří nebyli schopni venkovních prací, a vyšetřovanci pracovali na celách. Překážkou pro výkon práce byl buď jejich věk nebo nemoc. Práce pro vězně byl nedostatek. Zařazování do práce bylo prováděno podle schopností a pracovní způsobilosti. Vězni byli zaměstnáváni při adaptaci vězeňské budovy. Část odsouzených byla zaměstnána v JZD²⁴² Mařatice.²⁴³

---

²³³ NA, f. SSVV, k. 4, 5, nezprac. Reorganizace vězeňství – vybavení trestních ústavů a věznic krajských soudů.

²³⁴ Řád věznice, čl. 45 – 48. ABS. Fond E 9, k.1 Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²³⁵ Výjimky mohl stanovit lékař.

²³⁶ Řád věznice, bod č. 40. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²³⁷ Výjimky mohl povolit vyšetřující soudce.

²³⁸ K odměnám patřily i peníze, které vězni dostávali za překročení pracovní normy. Vězni, kterým se nepodařilo překročit stanovenou normu, mohli za dobré chování a pilnou práci dostávat kapesné 1 Kč za pracovní den. ABS. Fond A 2/1 Korespondence Ministerstva spravedlnosti 1949 – 1950), Uherské Hradiště, inv.č. 31, Peněžité odměny vězňů za práci (20. července 1949).

²³⁹ Mezi výhody patřilo povolení k přijetí potravinové zásilky jednou za 14 dní. Dospělí mohli přijímat balíček, který vážil do 2kg, mladistvému byl povolen balíček do 5 kg. Další výhodou pro vězně, kteří překročili pracovní normu, bylo kouření. Obecně bylo kouření zakázáno. Pokud vězeň splnil pracovní normu, mohl si denně koupit až 3 cigarety. Za překročení normy byl povolen nákup až 6 cigaret denně. Mladiství do 18 nesměli kouřit vůbec. ABS. Fond A2/1 (AF MV Korespondence Ministerstva spravedlnosti 1949 – 1950), Výhody vězňů za pracovní výkon (20. července 1949). Tento pramen se odměňování vězňů věnuje dosti podrobně.

²⁴⁰ Celkem 18 vězňů pracovalo na zahradě a v údržbářské a režijní dílně. Střežili je tam tři členové SVS. V ústavní kuchyni pracovali tři vězni, střežení jedním příslušníkem SVS. V ústavní prádelně a žehlárně bylo zaměstnáno pět vězňů, které hlídal jeden strážný. NA, f. SSVV, k. 8, nezprac. Tabulka č. 5 rozpis popisu Oddíl SVS Uh. Hradiště, soudní věznice A z července 1952.

²⁴¹ Dvacet vězeňkyň bylo zaměstnáno na Státním statku Velehrad, kde je střežili dva příslušníci SVS. NA, f. SSVV, k. 8, nezprac. Tabulka č. 5 rozpis popisu Oddíl SVS Uh. Hradiště, soudní věznice A z července 1952.

²⁴² Jednotné zemědělské družstvo

Vězni byli za svou práci odměňováni. Většina výplaty byla použita na zaplacení nákladů na pobyt odsouzeného. Jednou za dva měsíce byly vězňům předkládány k nahlédnutí a k podpisu výplatní listy.²⁴⁴ V druhém čtvrtletí roku 1955 byli vězni převážně zaměstnáni dráním peří. Práce byla špatně placena a nestačila pokrýt náklady na pobyt ve věznici. Denní norma 1,20 kg peří byla při tehdejší roztrídění peří prakticky nesplnitelná. Průměrně zvládl vězeň zpracovat 50 dkg peří. Odsouzení byli s touto prací nespokojeni. Nemohli si vydělat dostatek peněz na pokrytí svých nákladů.²⁴⁵

Během práce měly být dodržovány předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Zda tomu tak bylo doopravdy, těžko dnes říci. Nedostatek pracovní příležitostí býval důvodem častých stížností vězňů. Zástupce náčelníka se stížnostmi souhlasil a vysvětloval to nedostatkem vhodných pracovních příležitostí. V roce 1956 přetrvávali stížnosti vězňů na nedostatek práce. Vězni nemohli výdělkem přispívat na výživu své rodiny. Podstatné zlepšení v umístění vězňů do práce nastalo ve III. čtvrtletí roku 1956. Značná část odsouzených pracovala v zemědělství.²⁴⁶

Mezi práce, které obvinění a odsouzení vykonávali, patřilo mimo jiné i pletení vložek do bot pro národní podnik Moravská ústředna pro lidový průmysl Lipová.²⁴⁷ Vězni, kteří byli tělesně postiženi, pletli košíky. Vězni, kteří si odpykávali tresty do tří měsíců, pracovali u Československých Stavebních závodů Vsetín – staveniště Kunovice.²⁴⁸ Na každého vězně byl minimálně jednou ročně vypracován posudek, který popisoval jeho vztah k práci.²⁴⁹

Na práci ve věznici vzpomíná paní Božena Tomášková²⁵⁰, která po odsouzení Státním soudem, strávila první rok vězení „v hrozných podmínkách na samotce v Uherském Hradišti,

---

²⁴³ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 6. 4. 1955

²⁴⁴ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 6. 1. 1955

²⁴⁵ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 6. dubna 1955.

²⁴⁶ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 3. 10. 1956

²⁴⁷ ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31. Hlášení o předání a převzetí velitelství oddílu SVS okresní soudní věznice v Uherském Hradišti ze dne 12. dubna 1951.

²⁴⁸ Pro národní podnik Zadrev Morkovice. ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k. 31. Hlášení o předání a převzetí velitelství oddílu SVS okresní soudní věznice v Uherském Hradišti ze dne 12. dubna 1951.

²⁴⁹ Řád věznic, čl. 112. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznic Ministerstva vnitra Československé republiky

²⁵⁰ Božena Tomášková patřila mezi 12 statečných žen, které se rozhodly upozornit na poměry, panující v ženské věznici v Pardubicích, Generálního tajemníka OSN Daga Hammrskjöldova. Vězeňkyně dopisy napsaly 28. – 30. červnu 1956, poté co se z denního tisku dozvěděly, že se Generální tajemník chystá navštívit Československo. Viz BURSÍK, T. c.d, s. 28

kde po dobu osmi měsíců nepřetržitě drala peří a pracovala v prádelně.“ Za práci ve věznici paní Tomášková nedostávala žádnou odměnu.²⁵¹

3. 2. 15. Stravování

Denní dávky jídla na osobu měly kaloricky i výživově splňovat stanovené normy. Dietní jídla pro nemocné vězně měla být připravována zvlášť. Na přípravu jídel, hygienu v kuchyni a dodržování kalorické hodnoty, měl dohlížet vězeňský lékař, který měl provádět zkoušku připravovaného jídla a výsledky zapisovat do kuchyňské knihy.²⁵²

Porce stravy se odvíjely podle druhu zaměstnání a podle prokurátora, dozorujícího nad věznicí, byly dostačující. Strava vyšetřovanců i odsouzených dle prokurátora byla chutně upravena. *Podle sdělení náčelníka věznice číslo 1 s. Daňka bylo vedení věznice pochváleno za řádné a kvalitní stravování odsouzených i vyšetřovaných osob.*²⁵³ Teplá strava byla pro vězně připravována 3x denně. Vězni, kteří neměli možnost nakoupit si potraviny, si stěžovali na malé přiděly chleba.²⁵⁴ Ke konci roku 1952 došlo ke zlepšení stravy. V kuchyni začaly vařit odsouzené ženy.²⁵⁵

Vězni na stravování ve věznici měli jiný názor než prokurátor, který nad věznicí vykonával kontrolu. Všichni se shodli na tom, že porce byly nedostatečné a vězni trpěli hladem. Paní Jindřiška Havrlantová k stravě uvádí „*Dostali jsme tam ráno kůsek chleba a řekli nám, že to máme i na večeři. Na večeři nám dali kolečko olomouckých tvarůžků. Já jsem to do večera vždycky snědla. Podmínky ve vězení byly hrozné*²⁵⁶ Další z pamětnic, paní Tomášková, uvádí ke stravě toto: „*Měly jsme stále hlad, protože balíčky z domova nebyly povoleny.*“²⁵⁷

---

²⁵¹ BURSÍK, T. c. d. ,s. 28.

²⁵² Řád věznice, čl. 50 – 53. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²⁵³ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 6. 1. 1955

²⁵⁴ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 9. 1. 1959.

²⁵⁵ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 24. ledna 1953.

²⁵⁶ Jindřiška Havrlantová se narodila 28. října 1929 v Rajnochovicích do rolnické rodiny. Během druhé světové války byla, za pomoc partyzánům, zatčena a vězněna v brněnské věznici na Cejlu. Od roku 1952 působila v protistátní odbojové skupině Libuše 23, která přechovávala zbraně, poskytovala úkryt hledaným kamarádům a pomocí vysílačky posílala do zahraničí zprávy. Zatčena byla 8. března 1954 společně se svým otcem. BOUŠKA, T. - PINEROVÁ, K. – LOUČ, M. (eds.) *Českoslovenští političtí vězni. Životní příběhy*. Praha: Česká asociace orální historie COHA, 2009. s. 93 – 100. ISBN:978-80-254-5825-9

²⁵⁷ BURSÍK, T. c.d., s. 28.

3. 2. 16. Vycházky

Odsouzení chodili na pravidelné vycházky po nádvoří, v případě nepříznivého počasí chodí po chodbách. Vězni, kteří se nacházeli ve vyšetřovací vazbě, směli na procházky chodit až od prosince 1954.²⁵⁸ Délka procházek byla upravena vězeňským řádem. Muži a ženy měli nárok na nejméně půl hodinu, mladiství nejméně na hodinu, denně.²⁵⁹

3. 2. 17. Propouštění vězňů

Vězeň z věznice byl propuštěn až po důkladném prozkoumání a ověření totožnosti. Náčelník věznice měl za povinnost osobně zkontrolovat doklady vězně, který měl být propuštěn. Důvody byly upraveny v hlavě čtvrté Řádu věznice.²⁶⁰ Před propuštěním na svobodu musel vězeň projít hygienickou prohlídkou a podepsat slib mlčenlivosti o skutečnostech, které se ve věznici dozvěděl. Propuštěný vězeň dostal zpět své osobní věci, cennosti a oblečení, které měl při vstupu do věznice. Pokud propuštěný neměl bydliště v místě, kde byl uvězněn, a neměl peníze na cestu domů, věznice mu koupila jízdenku a dala mu jídlo na cestu domů.²⁶¹

K hromadnému propouštění vězňů došlo v roce 1953 po amnestii prezidenta republiky. Propuštěno bylo celkem 475 osob.²⁶²

Krajská soudní věznice byla zrušena 30. září 1960. Vězni byli eskortováni do krajské věznice v Brně.²⁶³

4. Politické procesy s odbojovými organizacemi

---

²⁵⁸ Do té doby nebyly ve věznici vhodné prostory k procházkám. Během procházek hrozilo nebezpečí dorozumívání mezi vyšetřovanci.

²⁵⁹ Řád věznice, čl. 42. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²⁶⁰ Podrobně jsou důvody vyjmenovány v bodě 25 a 26. Mezi důvody k propuštění patřilo – odpykání trestu podle rozsudku, vynesení osvobozujícího rozsudku, amnestie prezidenta republiky, rozhodnutí komise pro podmíněčné propuštění. ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²⁶¹ ABS. Fond E 9, Velitelství oddílu SVS Uherské Hradiště 1950 – 1953, Řád pro věznice Ministerstva vnitra Československé republiky.

²⁶² Ze 475 propuštěných osob bylo 179 odsouzených mužů, 262 odsouzených žen, 7 souzených žen, 26 obviněných mužů a obviněná žena. ABS. Přírůstek Brno z r. 1995, k.31 Uherské Hradiště, nezprac. Situační zpráva náčelníka KONZ ze dne 25. května 1953.

²⁶³ SOkA Uherské Hradiště, f. OP UH, k. 39, inv. č. 68. Zpráva okresní prokuratury Uherské Hradiště ze dne 3. 10. 1960.

4. 1. Politické procesy

Komunistickým politickým procesům předcházely poválečné procesy s německými kolaboranty a představiteli kolaborantského režimu. Zákonný rámec těmto procesům dal dekret prezidenta republiky²⁶⁴ a nařízení Slovenské národní rady.²⁶⁵ Během retribučního soudnictví bylo odsouzeno 29 864 osob, rozsudek trestu smrti si vylechlo 778 osob. Retribuční soudnictví skončilo v českých zemích 4. května 1947, na Slovensku se soudilo do prosince 1947. Po únoru 1948 byla působnost dekretů prezidenta republiky²⁶⁶ obnovena.²⁶⁷ Komunisté svůj krok zdůvodňovali napravením justičních nedostatků.²⁶⁸ V procesech bylo odsouzeno dalších 1244 občanů. V některých případech se však objevovaly pochybnosti o oprávněnosti retribučních rozsudků.²⁶⁹ Začaly se objevovat případy zneužití práva, které neměly nic společného se snahou o obnovu *právního vědomí československé společnosti*.²⁷⁰

Od doby, kdy se komunisté snažili dostat k moci, začínalo být zřejmé, že své politické záležitosti a spory budou chtít řešit skrze administrativní perzekuční metody a skrze trestně soudní zákroky. Vzorem při tvorbě budoucích politických procesů se stal Sovětský svaz. *Vlna politických procesů, kterou komunisté v Československu rozpoutali po státním převratu v únoru 1948, zachvátila společnost a šířila se v ní, ochromovala její život a umrtvovala činnost jednotlivých demokratických institucí. Nezákonné politické procesy se staly krevním oběhem komunistického režimu. Režim si vybudoval monopol na pravdu, který byl jednou z podmínek stability monopolu moci.*²⁷¹

Běžným jevem každodenního života bylo porušování zákonů, politické směrnice nahradily právní normy. Stále více obyvatel bylo pronásledováno z politických, třídních, osobních, náboženských nebo jiných důvodů. Perzekuce²⁷² se stala jednou z forem prosazení politické moci ve státě. Nepohodlným občanem v očích strany se mohl stát kdokoliv. Důvody byly různé. Od náboženského vyznání přes členství v nekomunistické straně, příslušnost k národnostní menšině, odpor ke vstupu do zemědělského družstva až ke členství

²⁶⁴ Dekret z 19. června 1945 o potrestání Němců, kolaborantů a zrádců.

²⁶⁵ Nařízení Slovenské národní rady číslo 33 z 15. května 1945.

²⁶⁶ K dekretu výše zmíněnému patřil i dekret prezidenta republiky z 27. října 1945 – tzv. malý retribuční dekret.

²⁶⁷ Právní předpis platil až do 31. prosince 1948.

²⁶⁸ Tyto nedostatky podle nich způsobila justice, která byla řízena národními socialisty.

²⁶⁹ Šlo například o proces s vedoucími funkcionáři předválečných politických stran Rudolfem Beranem nebo Jiřím Stříbrným.

²⁷⁰ KAPLAN, K. – PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001. s. 10 – 11. ISBN 978 – 80 – 7364 – 049 – 1.

²⁷¹ Tamtéž, s. 18.

²⁷² Perzekuce se však neomezovala jen na určitou oběť, ale také na příbuzné a známé oběti.

v organizacích Sokol, Junák. Forem perzekuce bylo několik²⁷³. K nejvyšší formě patřila internace, politické procesy a vraždy.²⁷⁴

4. 2. Důvody, které vedly ke vzniku politických procesů

Komunisté se zpočátku obávali, že jejich režim není dostatečně silný. Politické procesy měly ukázat vůdčí roli komunistické strany ve státě. Dalším důvodem, který vedl k politickým procesům, byla mezinárodní situace.²⁷⁵ Příprava na válečný konflikt se stala jedním z podnětů pro „odhalování válečných plánů imperialistů a jejich domácích pomahačů“²⁷⁶ K protistátní činnosti, za kterou byli občané státu postihováni, patřily mnohé činy, které jsou běžné a beztrestné v demokratickém režimu.²⁷⁷ K běžným metodám práce Státní bezpečnosti, která protistátní činnost postihovala, patřila provokace občanů, kteří byli považováni za možné nepřátele.²⁷⁸

„Politické procesy zařazovaly oficiální statistiky podle počtu soudů a vynesných rozsudků za trestné činy proti republice.“²⁷⁹ Od roku 1948 do roku 1952 trestné činy projednával Státní soud²⁸⁰, který jich projednal nejvíce. Po zrušení Státního soudu projednávaly případy „protistátní činnosti“ obvykle krajské soudy a menší delikty soudy okresní.²⁸¹

---

²⁷³ Mezi formy perzekuce patřilo vyřazení postiženého z veřejného života, zákaz cest do zahraničí, zákaz studia na vysoké škole, zákaz výkonu některých povolání.

²⁷⁴ KAPLAN, K. – PALEČEK, P. c.d., s. 23 - 24.

²⁷⁵ Zvláště pak velmocenská politika Sovětského svazu.

²⁷⁶ KAPLAN, K. – PALEČEK, c.d.,s.37. O tom, že komunisté hledali vnitřního nepřítele, který si přál válku svědčí i vzpomínka Zdeňka Svobody na jeden z výslechů v Uherském Hradišti. Ptali se ho „Chtěl jsi válku?“ Když odpověděl, že nechtěl, začali jej mučit elektrickým proudem, s mučením přestali, až když řekl: „Ano, chtěl jsem válku.“ Blíže NAVARA, L. – KASÁČEK, M. *Příběhy třetího odboje*. Brno: Host, 2010. s. 39 – 40. ISBN 978 – 80 – 7294 –341 – 8.

²⁷⁷ Státní bezpečnost postihovala občany za setkávání s přáteli nebo pomoc lidem, kteří byli postiženi perzekucí.

²⁷⁸ KAPLAN, K. – PALEČEK, P. c.d., s. 37 – 38.

Soudy, obžalované za protistátní činy, nejdříve soudily podle zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. Od října 1948 začal platit zákon na ochranu lidově demokratické republiky č. 231/1948 Sb. Od 1. srpna 1950 do 1. ledna 1962 se trestné činy politické povahy soudily podle trestního zákona č. 86. Každý z těchto tří zákonů se od předešlého lišil větší tvrdostí a stále se rozšiřujícím počtem činů, které byly klasifikovány jako trestné. Z. č. 231/1948 Sb. zavedl do československého práva nové kategorie trestných činů, které se v demokratických systémech považovaly za zákonné. Nově přijaté zákony zvyšovaly trestní sazby.

²⁷⁹ KAPLAN, K. – PALEČEK, P. c.d., s. 38. Trestné činy proti republice vymezoval nejdříve z. č. 231/1948, na ochranu lidově demokratické republiky, později zvláštní část první hlavy trestního zákona.

²⁸⁰ Státní soud byl zřízen 24. října 1948 a fungoval až do 31. prosince 1952. Pokračovatelem Státního soudu, jako soudu prvního stupně v případě projednávání těžkých zločinů, byl Nejvyšší soud. Tuto funkci vykonával v období od 1. ledna 1953 do 31. prosince 1956.

²⁸¹ KAPLAN, K. – PALEČEK, P. c.d., s. 39.

Nejvíce politických procesů se konalo v první polovině 50. let. V Československu byly dvě vlny politických procesů.²⁸² Lišily se formou a stupněm perzekuce. První vlna je charakteristická udělováním vysokých a krutých trestů, zjevnými až provokativními nezákonnostmi a používáním fyzického násilí. Ve druhé vlně již nebylo tolik využíváno fyzické násilí. Vyšetřovatelé se více zaměřovali na psychické týrání jedince.²⁸³

Hlavním motivem politických procesů bylo mocenskopolitické, ekonomické a ekonomické prosazení zájmů československé komunistické strany. Skrze politické procesy se uskutečňovala oficiální politika, měli být potrestáni a odstraněni všichni odpůrci komunistické strany. Procesy měly ve společnosti vytvářet atmosféru strachu, stabilizační prvek režimu. Oběti procesů nepocházely z jedné společenské vrstvy.²⁸⁴ Třídní boj byl zpočátku *ideologickou šablonou všech významných politických procesů.*²⁸⁵

4. 3. Tvůrci politických procesů

První články výroby politických procesů tvořily instituce komunistické strany,²⁸⁶ které určovaly oficiální politiku a způsob její realizace. Postupně došlo k „*převrácení lidských hodnot,*“ které vedlo k vytvoření příznivého klimatu pro vznik nezákonností. V politických procesech se v letech 1948 – 1951 angažovaly i bezpečnostní komise komunistické strany, které působily v ústředí, kraji a v okresech.²⁸⁷ Krajská komise dostala název „bezpečnostní pětka,“²⁸⁸ okresní komise je známá pod označením „bezpečnostní trojka.“²⁸⁹ Bezpečnostní komise ÚV KSČ řešila procesy celostátního významu, procesy s předpokládanými tresty smrti a procesy, u kterých se předpokládalo propagandistické využití. Krajské komise dohlížely na přípravu a průběh procesů, které spadaly do jejich územní působnosti.²⁹⁰ Místní komunistické organizace byly součástí politických procesů. Hrály důležitou roli v obcích a městech, odkud obžalovaný pocházel. Informátoři, z řad komunistických obecních

²⁸² První proběhla mezi lety 1948 – 1952, druhá na počátku 70. let 20. století.

²⁸³ KAPLAN, K. – PALEČEK, P. c.d., s. 40.

²⁸⁴ Režim postihoval dělníky, rolníky, vysokoškoláky, střední vrstvu, příslušníky buržoazie, kněží, věřící, nevěřící, účastníky protifašistického odboje i vojenské představitele.

²⁸⁵ KAPLAN, K. – PALEČEK, P. c.d., s. 46 – 48.

²⁸⁶ Její vedoucí orgány, mezi které patřily: politický sekretariát, sekretariát ÚV KSČ a Komise stranické kontroly.

²⁸⁷ Členy bezpečnostní komise byli ministr spravedlnosti, národní bezpečnosti, velitel Státní bezpečnosti, náměstek ministra obrany, vedoucí bezpečnostního oddělení a evidenčního odboru ÚV KSČ. Komise byla odpovědná generálnímu tajemníku ÚV KSČ.

²⁸⁸ Složena byla z krajského politického tajemníka KSČ, bezpečnostního referenta krajského národního výboru, krajského velitele státní a veřejné bezpečnosti a krajského bezpečnostního tajemníka KSČ.

²⁸⁹ Bezpečnostní trojku tvořily okresní politický tajemník, velitel StB a bezpečnostní referent okresního národního výboru.

²⁹⁰ Blíže k fungování jednotlivých bezpečnostních komisí viz KAPLAN, K. – PALEČEK, P. c. d., 169 – 171.

představitelů, dávali Státní bezpečnosti reference na obžalovaného. Členové místních národních výborů měli zvláště na vesnicích přehled o obyvatelích obce. Mohli se také skrze Státní bezpečnost mstít svým odpůrcům a „nepohodlným občanům.“ Funkcionáři a členové základních organizací KSC tvořili většinu diváků soudního přelíčení.²⁹¹

Dalším článkem při tvorbě politických procesů byla StB²⁹² a sovětští poradci, kteří řídili výrobu všech politických procesů. Při tvorbě politických procesů doporučovali uplatnění tvrdého psychického nátlaku, dlouhé výslechy a systém otázkových protokolů. Když StB dokončila vyšetřování, měla za úkol připravit obžalované k soudnímu přelíčení. Obžalovací spis byl vypracován z trestního oznámení, při vyšetřování velkého procesu byl vytvořen doslovný scénář, který se účastníci učili z paměti. StB měla obžalované připravit na soudní přelíčení, proto zůstali až do vynesení rozsudku ve věznicí Státní bezpečnosti. Svědci, kteří byli součástí soudního procesu, byli většinou vězni, kteří se své role učili rovněž z paměti. Celé soudní přelíčení tak spíše připomínalo divadelní hru než spravedlivý proces.²⁹³

Posledním článkem výrobního řetězce politických procesů tvořily justiční orgány.²⁹⁴ Jejich úkolem bylo vynesení rozsudku, který byl předem připravený. Soudní přelíčení bylo divadlo, které mělo „vychovávat masy.“ Státní prokuratura slepě důvěřovala Státní bezpečnosti. Vzájemný vztah výstižně popisuje Antonín Mykiska:²⁹⁵ *„Byly nám předkládány materiály, dokumenty, přišlo se s doznáním, neměli jsme nejmenší pochybnost, že je to správné. My jsme tomu věřili...My jsme všichni přejímali materiál ze Státní bezpečnosti, stavěli jsme se za něj a říkali jsme shodně se Státní bezpečností: tohle je reakcionář, toho musíme natřít. Bylo to tak...Všichni byli překvapení, ať pracovali v justici nebo mimo, nad tím, že na všech procesech se všichni obvinění doznávají. Soudruzi, zpočátku jsme tomu skutečně věřili. Prokuratura byla se strany některých orgánů Státní bezpečnosti podváděna, my jsme tu linku bezpečnostní přejímali a tím jsme pomáhali bezpečnosti rozhodovat. My jsme k tomu přísluhovali.“*²⁹⁶

Státní soud za dobu své existence projednal 135 veřejných procesů. K jednomu z nejvýznamnějších patřil i proces Pospíšil a spol. (Hory Hostýnské).²⁹⁷

---

²⁹¹ KAPLAN, K. – PALEČEK, P. c.d., s. 171.

²⁹² Činnosti StB je v této práci věnována 4. kapitola.

²⁹³ KAPLAN, K. – PALEČEK, P. c.d., s. 193.

²⁹⁴ Mezi které patřila státní prokuratura, státní soud, Nejvyšší soud, krajské a okresní soudy, prokuratury a útvary ministerstva spravedlnosti.

²⁹⁵ JUDr. Antonín Mykiska pracoval v justici od roku 1928. Od roku 1948 byl vedoucím oddělení Státní prokuratury v Brně, později byl zástupcem státního prokurátora Zieglera. POSPÍŠIL, J. *Hyeny*. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 2003. s. 560. ISBN 80 – 86093 – 68 – 9.

²⁹⁶ KAPLAN, K. – PALEČEK, P. c.d., s. 196.

²⁹⁷ Tamtéž, s. 198.

4. 4. Hory Hostýnské

Procesu se skupinou Hory Hostýnské věnovala „krajská pětka“ velkou pozornost. Hory Hostýnské. V lednu 1951²⁹⁸ Státní bezpečnost do této skupiny nasadila svoje agenty a rozhodla o vytvoření jednoho oddílu²⁹⁹, který měl členy skupiny zatknout³⁰⁰. K projednání případu se 19. května 1951 sešla komise, složená ze zástupců krajských výborů, která jednala několik dnů a nakonec navrhla 9 trestů smrti.

Odbojová skupina Hory Hostýnské³⁰¹ byla založena v noci z 26. na 27. června 1948³⁰². Zakládajícími členy Josef Čuba, Ladislav Smékal, Jaroslav Rajnoch a Antonín Kohout. Hory Hostýnské byl zkrácený název odbojové skupiny, celý název v plném znění byl Prvá odbojová skupina ČSRK³⁰³ - Hory Hostýnské. ³⁰⁴ Skupina se začala postupně rozrůstat. Přidávali se další členové, např. Alois Kovář, Jan Stáhala, Alois Doležal, František Mička a další. ³⁰⁵ K projednání cílů, programu a dalšího postupu v odboji se sešli³⁰⁶ v noci ze 6. na 7. září 1948.³⁰⁷ Program byl složen ze 7 bodů, obsahoval například *vytvoření početného kádru připravených lidí, kteří budou bojovat proti komunistické moci, zajišťovat zbraně, oblečení a finanční prostředky pro tyto lidi, pomáhat těm, kteří žijí v ilegality, trestat udavače a spolupracovníky StB, navazovat spojení s jinými protikomunistickými skupinami na Moravě i na přilehlém Slovensku, pokoušet se o spojení se Západem vysílačkou, šířit zprávy zahraničního rozhlasu apod.*³⁰⁸

Ke skupině Hory Hostýnské se postupně přidávaly další skupiny odbojářů, nejvýznamnější byla skupina „Troják,“ kterou vedl nadlesní Rudolf Sacher.³⁰⁹

---

²⁹⁸ Dne 24. ledna 1951.

²⁹⁹ Z kraje Olomouc a Gottwaldov.

³⁰⁰ Podle agenturních zpráv, které měla Státní bezpečnost k dispozici, chtěli členové Hor Hostýnských uprchnout 3. února 1951 za hranice.

³⁰¹ Blíže DOLEŽALOVÁ, M. Odbojová skupina „Hory Hostýnské“ - pravda a lež. In VEBER, V. – BUREŠ, J. a kol. (eds.). *Třetí odboj – kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*. Plzeň, Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk ; Ústav pro studium totalitních režimů Metropolitní univerzita Praha, 2010. s. 152 – 166. ISBN 978 – 80 – 7380 – 306 – 3.

³⁰² Zakládající členové se sešli v místě zvaném U Klausy (obec Rajnochovice).

³⁰³ Zkratka je složena z počátečních písmen příjmení zakládajících členů.

³⁰⁴ VEBER, V. *Třetí odboj: ČSR v letech 1948 – 1953*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2014. s. 45 – 46. ISBN 978 – 80 – 7395 – 786 – 5.

³⁰⁵ POSPÍŠIL, J. *Nesmiřitelní. Hory Hostýnské*. 1. vyd. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 1991. s. 89. ISBN 80 – 901199 – 0 – 5.

³⁰⁶ Schůzka se konala na Holubově chatě, kousek od Černavy.

³⁰⁷ Setkání předcházela pouť na Svatý Hostýn, jedno z nejpamátnejších míst na Moravě, konaná 28. a 29. srpna 1948. Na tuto pouť se sjelo asi 120 tisíc lidí. Poutě organizovala sportovní organizace Orel.

³⁰⁸ VEBER, V. c.d., s. 46.

³⁰⁹ DOLEŽALOVÁ, M. c.d., s. 156.

Skupina pracovala v letech 1948 – 1951. Zpočátku se Státní bezpečnosti nedařilo infiltrovat do této skupiny. Později se však začala pomyslná smyčka kolem skupiny utahovat. K zatčení odbojářů ze skupiny Hory Hostýnské byli určeni příslušníci KV – StB a kriminalisté SNB z Uherského Hradiště, spolupracovali s bezpečnostními oddíly z Gottwaldova a Lidovými milicemi.³¹⁰ Zatýkání členů začalo v srpnu 1949 a skončilo v lednu 1951. Při zatýkání Miroslava Pospíšila, který patřil k „*tvrdému jádru skupiny*“, v létě 1951, byl zastřelen vrchní strážmistr Vincenc Šimčák³¹¹, kterému se během přestřelky zasekl samopal. Okolnosti jeho smrti jsou dodnes sporné, celou zatýkací akci lze popsat jedním slovem – *zpackaná*. Bylo jen šťastnou souhrou náhod, že při přestřelce, která během zatýkání proběhla, nebyl zraněn nikdo další.³¹² Šimčák se stal pravděpodobně terčem palby svých zběsilých kolegů, kteří *v hustém porostu stříleli hlava nehlava*. Strážmistr Alois Grebeníček průběh celé akce po jejím skončení kritizoval: „*Zásadní chybou bylo, že soudruzi, kteří narazili na ilegalisty, nebyli ukrytí a další chybou bylo, že nepoznají soudruhy z KV-StB Uh. Hradiště. Podotýkám, že soudruzi, kteří uviděli soudruha Šimčáka mrtvého, pohnala je zbabělost a neměli moc chuti dále pátrat po zločincích.*“³¹³

Zatčení ze skupiny Hory Hostýnské byli odvezeni do věznice v Uherském Hradišti. Ihned po zatčení následovali kruté výslechy. Začalo vyšetřování, které mělo uvězněného aktivně zpracovat. Zatčené odbojáře vyslychali vyšetřovatelé KV StB Uherské Hradiště, tzv. bicí komando, do kterého patřili Antonín Višenka, Alois Grebeníček a Miroslav Holub³¹⁴

Vyšetřovatelé považovali zatčené za vinné od prvního okamžiku. Presumpce neviny pro ně neexistovala. Státní bezpečnost se činila, aby z vyšetřovaných dostala přiznání a mohla tak vytvořit případ, který skončí před soudem a vznikne tak další monstrproces, varující další případné zájemce o vzpouru proti komunistickému režimu.³¹⁵

Vyšetřování v případě Hor Hostýnských asi nejlépe popisují vzpomínky zatčených odbojářů. Antonín Kohout, jeden ze zakladatelů skupiny, popisuje několikadenní výslechy, půst, bití. Za nejhorší vyšetřovatele označuje Grebeníčka, Holuba a Višinku. Jaroslav Rajnoch vzpomíná, že byl krátce po svém zatčení zakován do želez, na nohy mu dali železné manžety, které spojili řetězem a za sebou musel tahat velkou železnou kouli. Bolest, kterou zažil, dokázal překonat, co mu však vadilo nevíce bylo to, „*že všechno utrpení, týrání dělali naši*

³¹⁰ DOLEŽALOVÁ, M. c.d., s. 154, 157.

³¹¹ Z Šimčáka se stal obětí beránek celé akce, místní obyvatelé si však pamatovali Šimčákovu snaživost v době služby u četnictva za okupace, není se tedy čemu divit, když se na úmrtním oznámení soudruha Šimčáka objevila kresba hákového kříže.

³¹² Blíže k samotné přestřelce DOLEŽALOVÁ, M. c.d., s. 160 – 164.

³¹³ Tamtéž, s.163 – 164.

³¹⁴ VEBER, V. c.d., s. 47.

³¹⁵ POSPÍŠIL, J. c.d., s. 128.

lidé, kteří se při všech mučeních usmívali, byli to prostě sadisté.“ Při výsleších byl bit po celém těle, včetně genitálií, kolem hlavy mu uvazovali mokrý ručník, který pomalu usychal a stahoval mu hlavu. Patřil k těm, kteří byli mučeni elektrickým proudem. Na Rudolfa Sachra, který spolupracoval s odbojáři z Hor Hostýnských, vzpomíná Josef Sobek a kněz Vašíček. Oba se shodují na tom, že Sacher byl během vyšetřování brutálně mučen a když jej po výsleších nosili zpět na celu, spoluvězni mnohdy nevěděli, zda je šílený nebo normální. Těžším oříškem pro vyšetřovatele byl Ladislav Smékal, který po krvavém výslechu pochopil, že musí hrát „blázna,“ aby unikl trestu smrti. Při pobytu na cele k němu byl dán konfident³¹⁶ Karel Zámečník.³¹⁷ Smékal mu během pobytu prozradil nepravdivý údaj o tom, kde by mohl být schovaný Miroslav Pospíšil. StB provedla zatýkací akci, která byla neúspěšná. Smékala za tuto nepravdivou informaci zbili do krve. Pobyt Ladislava Smékala ve vyšetřovací vazbě byl velice zajímavý. Když by umístěn na společnou celu se 14 vězni. Měl tak být pod větším dozorem. Na příchod a pobyt na cele Smékal vzpomíná následovně: „*Já jsem se představil kamarádům jako inženýr holič hrabě Berhold a jmenoval jsem je všechny svými služebníky, jako sklepník, podkoní atd. Všichni na cele mě museli oslovovat celým svým titulem. Každou sobotu za „zájmu“ bachařů a StB (dívali se okénkem do cely) jsem nechal „služebníky“ na cele nastoupit do řady a ti mi museli podávat hlášení o tom, kolik máme na zámku vína, obroku atd. Při těchto příležitostech jsem vždy jednoho služebníka pasoval na rytíře.*“³¹⁸

Se členy skupiny Hory Hostýnské³¹⁹ proběhlo celkem 14 soudních procesů, které se konaly v Brně a Uherském Hradišti. Největší proces proběhl ve dnech 21. – 26. května 1951³²⁰ před Státním soudem, pobočka Brno³²¹. Soudní jednání se konalo ve Velkém kině v Gottwaldově. Proces byl jedno velké divadlo. První den, kdy se případ projednával, byly na podiu vystaveny zbraně, které odsouzení podle svých slov viděli poprvé v životě.³²² Rozsudky, které předtím schválily příslušné orgány KSC, byly tvrdé, čtyři členové³²³ byli odsouzeni k trestu smrti, na doživotí byli odsouzeni 4 lidé³²⁴ a další dostali vysoké tresty odnětí svobody v délce trvání od 20 do 25 let. Všichni odsouzení³²⁵ byli povinni zaplatit

---

³¹⁶ Spolupracovník s StB

³¹⁷ Zámečník byl zatčen za účast v odbojové skupině Světлана, během zatýkání zastřelil člena StB.

³¹⁸ Podrobněji k Ladislavu Smékalovi POSPÍŠIL, J. c.d., s. 131 – 136.. ISBN 80 – 901199 – 0 – 5.

³¹⁹ Zatčených bylo 137.

³²⁰ Pospíšil ve své knize Nesmiřitelní. Hory Hostýnské uvádí, že proces začal v pondělí 22. května 1951.

³²¹ Soudu předsedal JUDr. Vladimír Podčepický.

³²² POSPÍŠIL, J. c.d., s. 146.

³²³ K trestu smrti byli odsouzeni Zikmund Bakala, Josef Čuba, Miloslav Pospíšil a Vladimír Rajnoch.

³²⁴ Na doživotí byl odsouzen Rudolf Sacher, Metoděj Čech, Ladislav Pala a Ladislav Smékal.

³²⁵ Z Hlediska sociálního rozvrstvení odsouzených bylo odsouzeno 36 živnostníků, 33 rolníků, 19 dělníků, 16 úředníků, 3 příslušníci SNB, studenti a ženy v domácnosti.

pokuty od 10 – 50 tisíc korun, byli zbaveni občanských práv a jejich majetek propadl státu.³²⁶ Odsouzení k trestu smrti se sice odvolali, ale jejich žádost byla zamítnuta a žádost o milost nebyla vyslyšena. Rozsudky trestu smrti byly vykonány 4. září 1951 v Pankrácké věznici v Praze.³²⁷

Na popravu třiatřicetiletého Miloslava Pospíšila vzpomíná jeho spoluvězeň Jan Janků: „*Já jsem ten večer seděl v cele s ním...Hráli jsme šachy. Miloš Pospíšil byl chlapec z Hostýnských hor, odtamtud jsme se znali. A tu šachovou partii jsme měli pěkně rozehranou.*“ Když byli asi v polovině hry, přišli si dozorcí pro Pospíšila. Spoluvězeň mu ani nestihl podat ruku. Jen se navzájem dotkli dlaněmi. Šachová partie zůstala nedohraná. „*Nevím, kdy ji dohrajeme. Ale jednou dohrajeme..*“ uzavírá své vzpomínky politický vězeň Janků.³²⁸

4. 5. Světlana

Tato ilegální protikomunistická organizace³²⁹ byla největší odbojovou skupinou na Moravě. Kdo ji založil je dodnes sporné.³³⁰ Činnost Světlany byla velmi krátká. K založení organizace došlo v prosinci 1948 v Gottwaldově.³³¹ Členskou základnu tvořili bývalí partyzáni, členové druhého odboje. Hlavní činností Světlany byla organizace odbojových skupin a nabírání nových členů, tištění a rozšiřování ilegálních letáků,³³² pomoc lidem na útěku, shromažďování zbraní, napomáhání při přechodu státních hranic. Ve Světlaně již krátce po založení začali působit agenti – provokatéři, kteří pracovali pro Státní bezpečnost.³³³ Přímo ve vedení organizace, jejíž členové se scházeli v bytě³³⁴ Antonína Slabíka, pracovali

³²⁶ VEBER, V. c.d., s. 47 - 48.

³²⁷ DOLEŽALOVÁ, M. c.d., s. 164.

³²⁸ NAVARA, L. – ALBRECHT, J. *Abeceda komunismu*. Brno: Host, 2010. s.174. ISBN 978-80-7294-340-1.

³²⁹ Světlana byla složena z několika podskupin, které měli teritoriální působišť. Např. Světlana – Jarmila působila na Slovácku, Světlana – Makyta na Valašsku, Světlana – Libuše na Vsetínsku).

³³⁰ Za zakladatele je považován Josef Vávra – Stařík, učitel a partyzánský velitel, který je dodnes považován za velmi kontroverzní a rozporuplnou postavu dějin 3. odboje. Vávra – Stařík ve výslechovém protokolu dne 12. září 1950 uvedl, že před tím, než odešel do exilu, požádal Antonína Slabíka, aby se ujal vedení tzv. Partkolu (moravské sdružení partyzánů). Slabík mu měl říci, že již založil jinou organizaci – Světlanu.

³³¹ V bytě u Ošmerů, před vánočními svátky.

³³² Cyklostyl na výrobu letáků údajně pocházel přímo od StB.

³³³ Podle Jaroslava Pospíšila, autora rozsáhlé publikace *Hyeny*, věnované mimo jiné i Světlaně, StB od počátku řídila činnost Světlany. Pospíšil ve své knize píše, že Ludvík Hlavačka za hlavní strůjce a organizátory celé skupiny označil představitele Velitelství Státní bezpečnosti v čele s Jindřichem Veselým, Osvaldem Závodským a Bedřichem Pokorným. Pokyny Velitelství StB plnili pracovníci KV StB Gottwaldov, v čele s Ludvíkem Hlavačkou a KV StB Brno pod vedením Antonína Langmayera. Viz POSPÍŠIL, J. *Hyeny*. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 2003. s. 271. ISBN 80 – 86093 – 68 – 9.

³³⁴ Komořany na Vyškovsku.

agenti Václav Kocourek³³⁵ a Jaroslav Tureček.³³⁶ Dalšími vedoucími členy byli Antonín Slabík a Rudolf Lenhard.³³⁷

První zatýkání členů začalo v březnu 1949, poslední zatčení byli v květnu 1950.³³⁸ Většina zatčených skončila ve vyšetřovací věznici v Uherském Hradišti, podle slov docenta Vebera: „*v jednom z nejtvrděších komunistických vězeních u nás...*“³³⁹ Během vyšetřování byli zatčení vyslýcháni vyšetřovateli KV StB Gottwaldov (Uherské Hradiště). Ve svých výpovědích se shodují na tom, že byli brutálně mučeni. Josef Matuš výslech v Uherském Hradišti popsal takto: „*Pak jsem byl převezen na StB do Uherského Hradiště. Tam mi bylo přikázáno vysvléci se do trenýrek a napsat doznání. Když jsem je napsal, vysoký blondýn se rozčilil a začal mne kopat a fackovat. Předtím mě spoutal. Pak mi bylo nařízeno znovu napsat své doznání.*“³⁴⁰ Jeden z vůdců odbojové organizace Světлана, Rudolf Lenhard, byl podle vzpomínek vězňů mučen velmi brutálně. Při výslechu mu vyšetřovatelé zlomili žebra, mučili jej elektrickým proudem. Elektrody mu přikládali na nohy a část páteře. K soudu jej přinesli na nosítkách, na kterých byl přinesen i pod šibenici. „*Do oprátky musel být doslova vsazen.*“³⁴¹ Další ze vzpomínek jednoho ze světlanářů, Josefa Juráka, jen potvrzuje brutalitu výslechů, se kterou se vyšetřovanci setkali: „*Zatčený jsem byl v roce 1951. V Uherském Hradišti mě týrali bitím po chodidlech gumovým káblem vyšetřovatelé Holub a Višenka. Stalo se také, že na mě oba vyšetřovatelé hodili deku, a když jsem se bránil, pak na mne skočili a dupali po mne. Tloukli mě ještě znovu po chodidlech a po prstech na nohou. Nehty mi slezly, na nohy jsem se po měsíce nemohl postavit. Paty mi v nemocnici zašil primář Kudláč. Přitom se mě ptal, co se mnou dělali. Já na to: „Bili gumovým káblem po chodidlech.“ Primář na to odpověděl: „Jak gestapo, nejsou jiní.*“³⁴²

Soudní procesy se členy odbojové organizace Světлана, které proběhly v letech 1950 – 1951, se konaly v několika městech.³⁴³ Souzeno bylo 300 osob. Padlo několik rozsudků smrti. Pět odsouzených bylo popraveno přímo ve věznici v Uherském Hradišti³⁴⁴. Ti, kteří

³³⁵ Spolupracovník StB. Krycí označení AK – 32.

³³⁶ Příslušník StB, který měl několik krycích jmen - Harry, Tabara, Tábořský.

³³⁷ VEBER, V. c.d., s. 91.

³³⁸ LIŠKA, O. a kol. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. 2., opr. a rozš. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s.184, pozn. č. 27. ISBN 80 – 86621 – 09 – X.

³³⁹ VEBER, V. c.d., s. 92.

³⁴⁰ POSPÍŠIL, J. *Hyeny*. s. 450 – 451.

³⁴¹ VEBER, V. c.d., s. 92.

³⁴² POSPÍŠIL, J. *Hyeny*. s. 452.

³⁴³ Zlín, Vsetín, Uherské Hradiště, Brno, Hodonín.

³⁴⁴ Rudolf Lenhard, Janošík Antonín, Mana František, Šimara Alois a Karel Zámečník.

neskončili na šibenici, byli odsouzeni k mnohaletým trestům odnětí svobody, ztrátě občanských práv a ztrátě majetku.³⁴⁵

4. 6. Popravy

V období mezi lety 1948 – 1953 rozhodoval o trestu smrti Státní soud. Návrhy na udělení nejvyššího trestu připravovala komise K.³⁴⁶ Na vině či nevině odsouzeného mnohdy nezáleželo. Mezi popravenými byli kurýři ve službách Západu, protikomunističtí odbojáři, politici, vlastenečtí vojáci³⁴⁷ *Podle § 29 trestního zákona č. 86 Sb. z 12. 7. 1950 byl trest smrti vykonáván oběšením a v době zvýšeného ohrožení státu zastřelením.*³⁴⁸

Dle dostupných materiálů³⁴⁹ se mi podařilo zjistit, že v mnou zkoumaném období bylo ve věznicí popraveno celkem pět lidí.³⁵⁰ K nejvyššímu trestu byli odsouzeni za účast v odbojové skupině Světлана.³⁵¹ Všichni byli odsouzeni za velezradu podle § 1 z. č. 231/1948 Sb. (Zákon na ochranu lidově demokratické republiky). Někteří z nich byli odsouzeni i za jiné trestné činy.³⁵²

Popraviště se nacházelo na vnitřním nádvoří věznice. Počátkem 50. let se popravovalo na šibenici typu „prkno“. *Odsouzení byla na krk nasazena smyčka pověšená na hák, který byl upevněn na silné prkno zapsuštěné do země, ovšem z háku již nebyl spuštěn dolů. Místo toho mu byly lanem spoutány nohy, za lano tahal katův pomocník, až odsouzenec zadusil. Celá poprava od předčtení rozsudku do prohlášení smrti lékařem trvala přibližně patnáct minut. Při vědomí byl odsouzenec nejčastěji zřejmě jednu minutu, maximálně tři.*³⁵³ Tímto krutým způsobem byla mimo jiné popravena i doktorka Horáková.³⁵⁴

Do roku 1954 se popravy vykonávaly na venkovním prostranství a výše popsaný druh šibenice se nacházel v každé krajské věznicí. Před rokem 1954 dochází k centralizaci poprav do Prahy. Od počátku roku začaly být osoby odsouzené k trestu smrti eskortovány ze všech

---

³⁴⁵ VEBER, V. c.d., s. 92.

³⁴⁶ Tato komise rozhodovala v letech 1950 – 1952. Složena byla z ministra spravedlnosti, ministra národní bezpečnosti a náměstků obou ministerstev. KAPLAN, K. – PALEČEK, P. c.d., s.205.

³⁴⁷ NAVARA, L. – ALBRECHT, J. c.d., s. 175-176.

³⁴⁸ LIŠKA, L a kol. c.d., s. 23. Trestní zákon č. 86 Sb. ze dne 12. 7. 1950, § 29, odst. 1. Místo trestu smrti mohl soud uložit trest odnětí svobody na doživotí nebo na 15 – 25 let, kdyby byl trest smrti vzhledem k osobě pachatele nebo k závažnosti polehčujících okolností nepřiměřeně přísný (odst. 2).

³⁴⁹ LIŠKA, L a kol. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. Praha, 2006.

³⁵⁰ LIŠKA, L. a kol. c.d., s. 208 – 209.

³⁵¹ K činnosti odbojové skupiny Světлана existuje velké množství literatury.

³⁵² Liška, L. a kol. c.d., s. 80, 100, 104, 144 a 159.

³⁵³ PORTL, P. *Život za mřížemi* (scénář k výstavě o věznicí v Uherském Hradišti, která proběhla ve Slovákém muzeu od 14. 3 do 30. 6. 2013). s. 41. Soukromý archiv autorky.

³⁵⁴ NAVARA, L. – ALBRECHT, J. c.d. s. 179.

krajů republiky do Ústavu nápravných zařízení v Praze – Pankráci. V pankrácké věznici byly na zvláštním oddělení.³⁵⁵

Při popravě bývali přítomni předseda senátu, prokurátor, náčelník vězeňského ústavu, zapisovatel a lékař.³⁵⁶ Podle Aleše Kýry³⁵⁷ *lékař po zahájení škrčení v určitých časových intervalech vystoupil na schůdky a fonendoskopem si poslechl srdíčko odsouzeného.*³⁵⁸ Když lékař konstatoval smrt, tělo bylo sejmuto z šibenice a uloženo do rakve.³⁵⁹

Ve věznici v Uherském Hradišti se s popravami skončilo v roce 1951. Podle vzpomínek pamětnice, paní Anny Honové, „*Šibenice byla v těsné blízkosti frekventované Velehradské ulice a mezi lidmi se šeptalo, co se zde děje, takže se to zarazilo a popravovalo se v Brně. Rozsudky trestů zde ale padaly stále nové*“³⁶⁰

V uherskohradištské věznici bylo v 50. letech minulého století popraveno celkem pět odsouzených vězňů. Byli to Janošík Antonín, Lenhard Rudolf, Mana František, Šimara Alois a Zámečník Karel.³⁶¹ Všichni byli popraveni za účast v odbojové skupině Světлана.

---

³⁵⁵ LIŠKA, L. a kol. c.d., s. 23.

³⁵⁶ Tamtéž, s. 25.

³⁵⁷ PhDr. Aleš Kýr je vedoucím Kabinetu dokumentace a historie vězeňské služby ČR

³⁵⁸ NAVARA, L. – ALBRECHT, J. c.d., s. 180.

³⁵⁹ Scénář výstavy Život za mřížemi (Věznice v Uherském Hradišti), s. 41. Soukromý archiv autorky.

³⁶⁰ Tamtéž

³⁶¹ Liška, L. a kol. c.d., s. 209.

5. KV StB Gottwaldov (Uherské Hradiště)

Historik Pavel Žáček vymezuje Státní bezpečnost jako *produkt totalitního systému sovětského typu*. Příslušníci StB sami sebe považovali za *obránce výdobytků komunismu*.³⁶² Podzákonné právní normy³⁶³ definovaly činnost, organizaci a pracovní metody Státní bezpečnosti. Časem se z podzákonných norem stalo zvykové právo.³⁶⁴ Vznik krajských velitelství StB úzce souvisí s únorovým komunistickým převratem v roce 1948, kdy dochází ke změně územního rozdělení Československa³⁶⁵ do 13 krajů, které byly řízeny krajskými národními výbory. Územní změny měly vliv i na organizační strukturu SNB.³⁶⁶ Byla zřízena krajská velitelství StB a NB.³⁶⁷ Krajské velitelství StB bylo základní výkonnou jednotkou státně bezpečnostní služby.³⁶⁸ Jednotlivé útvary měly i krycí názvy. Např. krycí název KV StB Gottwaldov byl 522 – A.³⁶⁹ V Gottwaldově však KV nesídlilo. Dočasně bylo KV zřízeno v Uherském Hradišti, kde nacházela velká soudní věznice, která se dala využít pro vyšetřovací účely, tj. vazbu. Prvním velitelem se stal Ludvík Hlavačka, který byl ve funkci od 1. ledna 1949 – 19. října 1950.³⁷⁰ Po Hlavačkovi přebírá velení Antonín Prokeš, který řídil krajské velitelství od 19. října 1950 do 1. července 1952.

---

³⁶² ŽÁČEK, P. *Boje o minulost. Deset let vyrovnávání se k komunistickou minulostí - pokus o předběžnou bilanci*. Brno: Barrister&Principal, 2000. s. 28 – 29. ISBN:80-85947-48-X

³⁶³ Mezi podzákonné normy patřily rozkazy a nařízení ministra vnitra a jeho náměstků, náčelníků správ a dalších zodpovědných funkcionářů.

³⁶⁴ ŽÁČEK, P. c.d., s. 19.

³⁶⁵ V prosinci 1948 byl vydán zákon č. 280/1948 Sb. o krajském zřízení, které nahradilo dosavadní zřízení zemské.

³⁶⁶ Sbor národní bezpečnosti měl celkem 4 složky (pořádkovou, kriminální, zpravodajskou a státně bezpečnostní) a 2 části – VB (část uniformovaná) a StB (část neuniformovaná).

³⁶⁷ Výnosem MV č. 22 dův. /48 –BP/6 ze dne 20. prosince 1948 byla stanovena působnost KV StB a organizace a působnost KV NB.

³⁶⁸ KV se dělila do šesti oddělení, ve čtyřech z nich bylo 15 referátů, páté, které mělo na starost sledování a šesté, které řídilo vyšetřování, se členily podle potřeby.

³⁶⁹ DVORÁKOVÁ, J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953. (Organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek)*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007. s. 139 – 143, faksim. + Zvláštní soubor příloh. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. 16.) ISBN:978-80-86621-30-2

³⁷⁰ Ludvík Hlavačka (1911 – 2005) vstupuje do služeb MV 1. listopadu 1945. Začleněn byl k druhému odboru Zemského odboru bezpečnosti v Brně, k oblastní zpravodajské odbočce (OZO) v Uherském Hradišti. V této funkci si Hlavačka počínal velmi aktivně a brzy se stal vedoucím OZO. Svůj post si udržel až do sloučení ZOB s Stb. Od ledna 1948 byl přeložen k zemské úřadovně Stb v Brně. V únoru 1948 se účastnil zatýkání a pronásledování nekomunistické opozice. Od 22. března 1948 byl velitelem oblastní úřadovny Stb v UH. Dočasným velitelem KV Stb Gottwaldov byl jmenován 1. ledna 1949. Od Stb přešel k Pohraniční stráž, kde od 20. října 1950 působil jako velitel. Nejvyššího kariérního postu dosáhl 1. ledna 1955, kdy se stal náměstkem ministra vnitra ČSR pro vojska MV. Blíže BARTA, M. – BAŠTA, J. – KALOUS, J. a kol. *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948 – 1989. Ministři a jejich náměstci*. Praha, 2009.

Sídlo³⁷¹ KV StB Gottwaldov – pracoviště Uherské Hradiště³⁷² se za dobu svého působení, několikrát změnilo. Nejprve sídlilo na Kunovské ulici, později na Třídě Maršála Malinovského a nakonec v budově Okresního národního výboru (ONV) Uherské Hradiště.³⁷³

Změnou prošla i organizace práce, v roce 1949 vzniká šest oddělení³⁷⁴, práce na jednotlivých odděleních byla zpočátku chaotická. Podle Zdeňka Růžičky, který řídil 3. oddělení (hospodářské), zpočátku *nevěděli, co mají dělat a tak objížděli vesnice a přímo v terénu vytvářeli seznam sledovaných objektů.*³⁷⁵

Páté oddělení mělo na starost „odkrývání a likvidaci nepřítele,“³⁷⁶ šesté oddělení, které vedl Leopold Lovecký, provádělo vyšetřování. Zástupcem Loveckého byl Alois Grebeníček.

5. 1. Vyšetřovatelé

Vyšetřovatelé byli součástí represivního aparátu³⁷⁷ komunistického režimu. Jejich úkolem bylo usvědčit „nepřátele režimu.“ Měli nadřazené postavení, obdrželi vyšší hodnosti než příslušníci ostatních složek bezpečnosti. Kaplan píše, že „do jejich řad přicházeli mladí, ideologicky pevní a třídně zakalení komunisté.“ Ze své práce byli odpovědní komunistické straně. Většinu mezi příslušníky vyšetřovacího sektoru tvořili mladí a nezkušení lidé, kteří se učili od starších kolegů, absolvovali krátkodobé kurzy a přebírali zkušenosti od sovětských poradců.³⁷⁸ Většina nových vyšetřovatelů si „nelámala hlavu se zákony, s jejich dodržováním, nebo je vůbec neznali.“³⁷⁹ Podle Zory Dvořákové za nejvyšší zákon uznávali

---

³⁷¹ Podle zjištění Pavla Portla, který studoval prameny v ABS Kanice, se sídlo KV StB Gottwaldov nacházelo v budově zvané „Franklovka“ na třídě Maršála Malinovského čp. 368.

³⁷² KV StB bylo nástupcem Oblastní úřadovny StB v Uherském Hradišti. Důvod, proč se KV nenacházelo v Gottwaldově, ale v Uherském Hradišti, vysvětlil Hlavačka během zasedání Krajského výboru KSČ Gottwaldov v roce 1950. „KV StB je umístěno dočasně v Uherském Hradišti pro nedostatek ubytovacího zařízení v Gottwaldově a z důvodů naléhavé potřeby věznic, která by se musela současně s novou budovou pro krajské velitelství postavit. Velitelství má na okresech oddíly.“ POSPÍŠIL, J. Hyeny. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 2003. s. 145. ISBN 80 – 86093 – 68 – 9.

³⁷³ Hlavačkův podřízený, Jan Jelínek uvedl, že v roce 1949 sídlilo velitelství na ONV v UH, což bylo asi 800 m od věznic. Jelínek přidává i popis velitelství: „Dvě nebo tři cely byly v budově krajského velitelství. Pak zde ještě byly výslechové místnosti a kanceláře vyšetřovacího oddělení. Velitelství bylo v patře, kanceláře v přízemí, cely a vyšetřovací místnosti ve sklepě.“ POSPÍŠIL, J. c.d., s. 145.

³⁷⁴ Blíže k organizaci krajského velitelství Státní bezpečnosti DVOŘÁKOVÁ, J. c.d., s. 141 – 142.

³⁷⁵ PORTL, P. *Život za mřížemi* (scénář k výstavě o věznicích v Uherském Hradišti, která proběhla ve Slovákém muzeu od 14. 3 do 30. 6. 2013). s. 23. Soukromý archiv autorky.

³⁷⁶ Tamtéž.

³⁷⁷ Definici represivního aparátu nabízí Žáček ve své knize *Boje o minulost*. Podle Žáčka šlo o *systematickou spolupráci institucí a organizací totalitního systému, které se ve státně stranických intencích podílely na pestré škále aktivit majících za cíl likvidaci, ponížení a zastrašení nejen jednotlivých občanů, ale i destrukci celých společenských skupin a vrstev*. ŽÁČEK, P. c.d., s. 15.

³⁷⁸ Mezi vzory patří Makarov, Lichačov, Bojarskij a Galkin. Viz KAPLAN, K. *nebezpečná bezpečnost*, s. 138.

³⁷⁹ KAPLAN, K. *Nebezpečná bezpečnost. Státní bezpečnost 1948-1956*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1999. s. 139.

ISBN:80-7239-024-4

zákon třídní. Násilí při vyšetřování pak ospravedlňovali obavou o nebezpečí z prodlení při vyšetřování.³⁸⁰

Typologii vyšetřovatelů ve své práci³⁸¹ shrnul Aleš Kýr. Vyšetřovatele rozdělil do čtyř skupin, podle osobní motivace k používání fyzického a psychického týrání. Do první skupiny zařadil *ideové fanatiky*, kteří bojovali s třídním nepřítelem skrze fyzické násilí. *Bezcitní kariéristé* tvořili druhou skupinu, byli to lidé, kteří skrze násilí chtěli co nejrychleji vyřešit případ, aby mohli být za dobře odvedenou práci povýšeni. Sem bychom mohli zařadit velitele KV StB Gottwaldov Hlavačku. Do třetí skupiny zařadil Kýr *typické sadisty*, kteří skrze násilí uspokojovali své sadistické sklony. Posledním typem vyšetřovatele byl *primitivní násilník*, který slepě používal vůči vyšetřovaným násilí, na rozkaz velitele. Z těchto příslušníků byly složeny i tzv. bicí komanda.³⁸²

5. 2. Vyšetřování a vyšetřovací metody

Základní metodou práce StB byla provokace.³⁸³ Vyšetřování spadalo pod samostatný sektor, který měl od počátku zvláštní postavení ve Státní bezpečnosti. Vyšetřování bylo považováno za *nejdůležitější článek státně bezpečnostní práce*.³⁸⁴

Ten, kdo byl jednou StB zatčen, musel být i z něčeho obviněn, usvědčen a odsouzen.³⁸⁵ Propuštění³⁸⁶ z vyšetřovací vazby podkopávalo důvěryhodnost a autoritu Státní bezpečnosti. Vyšetřovatel měl za úkol donutit obviněného k přiznání. U každého bylo vyžadováno, aby se k něčemu přiznal. V některých případech³⁸⁷ o zatýkání a obsahu vyšetřovacích protokolů rozhodovalo nejvyšší stranické vedení. V těchto případech nebylo na místě pochybovat o správnosti rozhodnutí. Třídní právo stálo na straně KSČ.³⁸⁸

Kruté zacházení s vězni přímo vyplývalo z učení V. I. Lenina a za svou strategii ji převzala i KSČ po únoru 1948.³⁸⁹

³⁸⁰ DVORÁKOVÁ, Z. *Z letopisů třetího odboje*. 1. vyd. Praha: Hříbal, 1992. s. 57. ISBN 80 – 900892 – 3 – 2.

³⁸¹ KÝR, A. Některé sociologické aspekty zacházení s vězni v ČSR v letech 1945 – 1955. In *Vězeňské systémy v Československu a ve střední Evropě 1945 – 1955*. Opava, 2001. S. 23 – 45.

³⁸² KÝR, A. Některé sociologické aspekty zacházení s vězni v ČSR v letech 1945 – 1955. In *Vězeňské systémy v Československu a ve střední Evropě 1945 – 1955*. Opava, 2001, s. 27.

³⁸³ Hlavně v období po únoru 1948 do r. 1954. ŽÁČEK, P. c.d., s. 34.

³⁸⁴ KAPLAN, K. c.d., s. 139.

³⁸⁵ Demokratický právní systém zajišťoval obviněnému princip presumpce nevinny.

³⁸⁶ Na propuštěnou osobu se pohlíželo jako na nevinnou.

³⁸⁷ Autorka však neuvádí ve kterých.

³⁸⁸ DVORÁKOVÁ, Z. c.d., s. 57.

³⁸⁹ Lenin ve svém učení napsal : „ *Diktatura znamená – zapamatujte si to jedno provždy - neomezenou moc, neopírající se o zákon, nýbrž o sílu.*“ viz KÝR, A. c.d., s. 29.

Ve vyšetřovacím procesu sehráli významnou roli sovětští poradci.³⁹⁰ Při výslechu radili vyšetřovaného *nervově vyčerpát* a přesvědčit vyšetřovance o nemožnosti jakékoliv záchrany, utvrdit jej v tom, že přiznání mu může zajistit nepatrné výhody. Poradci doporučovali noční dlouhotrvající výslechy jako důležitou taktiku vyšetřování. Výslechy trvaly dlouhé hodiny a vyšetřovatelé mezi sebou dokonce soutěžili v tom, kdo z nich povede nejdelší výslech. V letech 1949 – 1954 byla vyhlášena soutěž *zaměřená na co největší délku výslechové doby a pracovního času*. Příslušníci, kteří vyhráli, byli odměněni knihami.³⁹¹ Z výše uvedeného je patrné, že se vyšetřovatelé snažili z obviněného dostat přiznání za každou cenu.

Mezi další vyšetřovací metody, které poradci zavedli, patřilo stání u výslechu, neustálé probouzení ze spánku, nepřetržité chození po cele, zákazy spánku a pobyt v temnici. Poradci se zaměřili i na psychické týrání zatčených. Doporučovali vyhrožovat zatčením příbuzných. Kombinace fyzického a psychického násilí měla obviněného donutit ke spolupráci s vyšetřovatelem a začít vypovídat podle jeho přání a podle výslechového plánu.³⁹² Sovětští poradci svým kolegům vštěpovali i základy výroby monstrprocesů.

Samotný výslech byl nejdůležitější nástroj v boji proti „třidnímu nepříteli.“ Metodika výslechu a práce s obviněným byla shrnuta v brožůře, jednoduše nazvané „Výslech.“³⁹³

Význam výslechu v ní byl shrnut následovně: „ *Výslechem má být zatčený s pomocí usvědčujícího materiálu usvědčen ze svých činů a donucen k jejich přiznání. Smyslem výslechu musí být bezpodmínečné odhalení skutečné nepřátelské tváře vyslýchaného, té tváře, kterou dosud před veřejností skrýval. Smyslem výslechu musí být bezpodmínečné odhalení motivů, které toho či ono zatčeného v jeho nepřátelské činnosti vedly.*“³⁹⁴

5. 3. Mučení

---

³⁹⁰ Roli sovětských poradců v StB se detailně věnuje Karel Kaplan ve své knize *Nebezpečná bezpečnost* na s. 25 – 33.

³⁹¹ O vítězi, této „soutěže“ se autor knihy nezmiňuje. KAPLAN, K. c.d., s. 239 – 241.

³⁹² Výslechové plány byly další novinka, kterou zavedli sovětští poradci, stejně jako tzv. otázkové protokoly a scénáře soudního líčení, které se obžalovaní učili nazpaměť k soudnímu procesu. KAPLAN, K. c.d., s. 25.

³⁹³ Tato brožura byla vypracovaná v prvních měsících r. 1950 Karlem Švábem, Bohumilem Doubkem a sovětským bezpečnostním poradcem Lichačevem. BURSÍK, T. *Ztratily jsme mnoho času. Ale ne sebe ! Životy politických vězeňkyň v československých věznicích padesátých a šedesátých let dvacátého století*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. s. 18. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR. 15.) ISBN:80-86621-25-1

³⁹⁴ Výňatek z brožury *Výslech*. BURSÍK, T. C.d. s. 18.

Úkolem vyšetřovatele bylo dovést oběť k fyzickému a psychickému vyčerpání, do stavu, kdy už nebude chtít bojovat za pravdu a přizná se k trestné činnosti.³⁹⁵

Mučení vězně během výslechu bylo oficiálně zakázáno.³⁹⁶ Tajný rozkaz ministra národní bezpečnosti č. 32 zakazoval používání násilí při výslechu vyšetřovanců.³⁹⁷ Následovaly další tajné rozkazy, které používání násilí při výslechu vyšetřovaného zakazovali.³⁹⁸ Násilí na věznicích zakazoval i velitel Státní bezpečnosti Jindřich Veselý.³⁹⁹ Brožura *Výslech* k používání násilí během vyšetřování uváděla toto: „*Nutno stále mít na mysli, že máme pracovat hlavou, a ne rukama, jak se to v některých případech stávalo. Bití nebo tělesné tresty vůbec je nutno jako metodu i taktiku výslechu zcela zavrhnout. Naše převaha nad vyslýchaným se nesmí projevovat používáním brutálního násilí. Naše převaha musí být v našem uvědomění, v cílevědomé snaze po vítězném ukončení našeho boje s nepřítelem a v naší morálce. To jsou zbraně, kterými musíme vyslýchaného porazit, a ne pěst nebo obušek. Tím, že se vyslýchající orgán dá strhnout k tomu, že vyslýchaného uhodí, nikterak tím svou autoritu nezvyšuje.*“⁴⁰⁰

Při vyšetřování vězňů však byla realita jiná. Nejednotný výklad nabízela i směrnice ministra. Karel Kaplan k tomu uvádí: „*Ministrův rozkaz navíc nepřímou tvrdý postup umožňoval, když uváděl, že k usvědčení oběti je „nejhlavnější a nejdůležitější základ výslech“ a vyšetřovatel byl povinen „vést neumdlévající a úporný boj za úplné odhalení objasnění trestných činů a zjistit spoluviníky.*“⁴⁰¹ Použití násilí se doporučovalo i na školení a poradách vyšetřovatelů.⁴⁰²

Na výslechy mají všichni vězni špatné vzpomínky. Pavel Hubačka⁴⁰³ vzpomíná, že když byl zatčen, bylo mu 24 let. Zatčen byl po atentátu na StB. Výslechy, které popisuje jako velmi

---

³⁹⁵ BURSÍK, T. c.d., s.19.

³⁹⁶ Již v roce 1946 a 1947 Ministerstvo vnitra vydává formou oběžníku opakovaný zákaz používání násilí při výslechu.

³⁹⁷ Tento rozkaz vydal ministr národní bezpečnosti Luděk Kopřiva v roce 1951, byla to reakce na zvyšující se počet úmrtí ve vazbě. Ubitím vyšetřovance během výslechu došlo ke zmaření celého případu. Mučení zakazoval čl. 43 TRMNB č. 32.

³⁹⁸ Např. TRMNB č. 42 z roku 1951, TRMNB č. 79 z roku 1953.

³⁹⁹ V březnu 1950 vydal rozkaz, kterým přísně zakazoval týrání vyšetřovanců během výslechu.

⁴⁰⁰ BURSÍK, T. c.d., s. 19.

⁴⁰¹ Použití násilí při výslechu bylo možné, ale musel jej povolit ministr nebo jeho náměstek.

⁴⁰² Podle Kaplana se stávalo i hodnotícím kritériem práce vyšetřovatelů. Pokud vyšetřovatelé během výslechů nepoužívali násilí, byli považováni za neschopné a měkké. Blíže KAPLAN, K. c.d., s. 142.

⁴⁰³ Pavel Hubačka se narodil 18. května 1925 v Dolních Bojanovicích na Hodonínsku. Vyučil se automechanikem. Společně s bratrem Františkem se během nacistické okupace zapojil do odboje. V letech 1946 – 1947 byl členem Československé strany lidové. Po válce se stal jedním ze spoluzakladatelů bojanovického Junáka, byl místopředsedou Orla. V roce 1948, po únorovém komunistickém převzetí moci, podporoval rodiny, které byly postihovány komunistickým režimem. Spolupracoval s kurýrem Jaroslavem Vetejškou. Vetejška a další se pokusili unést příslušníka StB Aloise Dyčku, který však při přestřelce zemřel. Hubačka byl zatčen 7. ledna 1950. Po brutálních výsleších v Břeclavi, Hodoníně a Uherském Hradišti, kde byl mučen elektrickým proudem, stanul před soudem. Souzen byl ve skupině „Vetejška, Jaroslav a spol.“ Proces se konal 20. – 22.

kruté, probíhaly v budově tehdejšího okresního národního výboru. Při výslechu měl vždy zavázané oči. Vzpomíná, že v jeho případě výslechy končily ztrátou vědomí.⁴⁰⁴

Jan Haluza⁴⁰⁵ ve svých vzpomínkách uvádí, že byl k výslechu přiváděn z věznice do budovy na Kunovské ulici.⁴⁰⁶ K výslechu jej vodili v amerických poutech, což pro něj bylo velmi potupné, protože v Uherském Hradišti *vyhrál přespolní běh a byl jsem tam slavený. Já jsem byl devítinásobný mistr republiky. Já jsem měl určitou slávu.* Dále vzpomíná, že když se vyšetřovatelé rozhodli výslech ukončit, nasadili mu na ruce pouta, kterými ho přivázali k posteli a odešli. Během výslechu byl doktor Haluza mučen i elektrickým proudem. *„Nejdříve to dělali tím způsobem, že daly ty svody do bot...Elektrické konce daly do bot, do jedné do druhé... stiskly elektriku...okamžitě jsem zouval boty, vyhodil samozřejmě ty kontakty a přestalo to... to jsem udělal asi dvakrát, pak se začaly smát a povídají, neboj se, neboj se, na to máme lék. Šel do vedlejší místnosti a přinesl takové těžké boty, sněrovací a obuj je... už měly ty kontakty, ty káble zapojené... jak jsem je zašněroval, nedaly se zout. Čili tam jsem byl absolutně bezmocný...ty šoky, které vám dávali, zesilovaly, tak jsem si myslel ze začátku, že oni měli nějaký reostat a dávali určitou dávku...ale ne, to oni dávali naprosto přímý elektrický šoky. Drželi vás v tom proudu, drželi vás tak dlouho jak chtěli... i když byli spokojeni, ještě vám třeba stříkli dávku toho proudu.“⁴⁰⁷*

Paní Anna Honová⁴⁰⁸ uvádí, že se vyšetřovatelé snažili od vězňů získat přiznání i ve zповědnici, která byla ve vězeňské kapli. Tento trik byl však velice brzy odhalen, jeden

---

března 1950. Hubačka byl odsouzen za spáchání trestných činů velezrada a vyzvědačství k trestu 30 let těžkého žaláře. Veškerý majetek mu byl zkonfiskován, na deset let ztratil občanské práva a svobody a musel zaplatit pokutu 30 000 Kčs. Nejdélší část trestu strávil v uranových pracovních táborech na Příbramsku. Podmínečně byl propuštěn v roce 1964. Blíže NAVARA, L. – ALBRECHT, J. *Abeceda komunismu*. Brno: Host, 2010. s.117 - 123. ISBN 978-80-7294-340-1. srov. Pavel Hubačka. Oficiální stránky Ústavu pro studium totalitních režimů [online]. Dostupné z < <http://www.ustrcr.cz/cs/pavel-hubacka>> cit. dne [2015-03-26].

⁴⁰⁴ VLACHOVÁ, K. Kauza Uherské Hradiště. Česká televize, 2006, 57 minut. Česká televize [online] Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kauza-uherske-hradiste/20656226261>> [2015-03-23].

⁴⁰⁵ Jan Haluza se narodil 12. června 1914 ve Šternově (Újezd u Brna). Vystudoval práva a věnoval se atletice. Závodil za klub Baťa Zlín, byl trenérem několikanásobného olympijského vítěze Emila Zátopka. Po zatčení ,v rámci zatýkání členů Orla, byl brutálně mučen vyšetřovateli StB v Uherském Hradišti. Byl odsouzen k šesti letům vězení. Trest si odpykával v Jáchymově, kde se nakazil tyfem. V roce 1954 byl z vězení propuštěn. Právníckou praxi mohl vykonávat až v šedesátých letech minulého století. Blíže NAVARA, L. – KASÁČEK, M. *Příběhy třetího odboje*. Brno: Host, 2010. s 27. ISBN 978 – 80 – 7294 –341 – 8.

⁴⁰⁶ Na Kunovské ulici v Uh. Hradišti byla úřadovna KV Stb Gottwaldov.

⁴⁰⁷ VLACHOVÁ, K. Kauza Uherské Hradiště. Česká televize, 2006, 57 minut. Česká televize [online] Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kauza-uherske-hradiste/20656226261>> [2015-03-23].

⁴⁰⁸ Anna Honová, roz. Krmenčíková, se narodila 8. srpna 1926 ve Slavičíně (Morava). Vyrůstala v rodině, která ctěla masarykovské ideje. Vystudovala obchodní akademii. V letech 1943 – 1948 pracovala v Praze. Pracovala jako účetní a asistentka v lékařské ordinaci. Bydlela u paní Pokorné – Purkyňové, vnučky J. E. Purkyně. V bytě se scházela intelektuální smetánka té doby. Setkala se např. s Annou Masarykovou, nebo herečkou Elenou Hálkovou a malířem Janem Dědinou. Po znárodnění soukromých provozoven se vrátila do Uherského Brodu, kde pracovala ve firmě Raciola (tato továrna zpracovávala drůbeží maso a byliny z nedalekých karpatských luk.). Výrobky firmy se vyvážely do USA, Belgie, Švýcarska. Firmu vlastnil schopný podnikatel Bruštíř, který vyvážel své výrobky do celého světa a firmu mohl vést i po roce 1948. Angažoval se však ilegálně

z vězňů, Josef Pospíšil jako ministrant znal liturgické barvy. Vyšetřovatel, který se vydával za kněze, měl kněžské roucho ve špatné barvě a byl tak vězni odhalen. Vězni přestali mít o zpověď zájem.⁴⁰⁹

Jeden ze způsobů týrání vězňů popisuje ve svých vzpomínkách pamětník Stanislav Holář. „Přinesli takové dřevěné boty, asi tak 7 cm vysoké podrážky, byly vysoké asi 40 cm, ty jsem si musel obut a musel jsem tři dny a tři noci chodit. Totiž tam byla (myšleno ve vězeňské cele – pozn. autora) dřevěná podlaha. Tam to klapalo. A ten dotyčný (dozorce), estebák nebo co to bylo, když to přestalo klepat, jak jsem přestal chodit, tak zatloukl na dveře, nebo tam kopl.“⁴¹⁰

Pamětnice, paní Haluzová, si vzpomíná na to, jak ji vyšetřovatel Grebeníček pozoroval „špehýrkou“ ve dveřích vězeňské cely. Ona sama kruté výslechy nezažila, uvádí, že se vyšetřovatelům dívala do očí a řekla jim: „Přece nebudete vy jako zástupci nové policie používat metody, které jsou zavržené.“ Nejhorší pro paní Haluzovou bylo umístění na celu č. 13, kterou sdílela s dalšími dvěma vězeňkyněmi, které byly nakažené syfilisem. Paní Haluzová byla týrána psychicky, když ji přemístili na celu č. 3 s výhledem na šibenici.⁴¹¹

Jednou z metod týrání, bylo bití býkovicem. Někdy museli vězni klečet na židli, mít předpažené ruce a na nich držet lavor s vodou. Když vězeň, unavený dlouhotrvajícím výslechem, lavor upustil, byl sražen k zemi a následovalo kopání do všech částí těla.⁴¹²

---

v protikomunistické propagandě. Anna Honová pracovala jako sekretářka a na příkaz svého nadřízeného přepisovala dokumenty, které svědčily o nedemokratických principech vlády Klementa Gottwalda. K zatčení Anny Honové došlo v únoru 1950. Důvodem jejího zatčení byl zmařený pokus ukrýt některé listinné materiály z centrály podniku. Osobně se při vyšetřování setkala i s obávanými vyšetřovateli KV StB Uherské Hradiště. Při svém pobytu ve věznici v Uherském Hradišti se stala chodbařkou. Díky tomu měla lepší přístup k informacím o tom, co se ve věznici děje. K úkolům chodbařů patřilo i vynášení kbelíků s lidskými výkaly a čištění zkrvaveného prádla vězňů. Paní Honová uvádí, že ženy byly ve věznici, na rozdíl od mužů, fyzicky týrány zcela výjimečně. Muži naopak zakoušeli kruté bití. Svědčilo o tom i již zmiňované zkrvavené prádlo. Státní soud v Brně ji za aktivity, spojené s opisováním „podvratných“ protikomunistických materiálů, odsoudil k trestu odnětí svobody v délce trvání dvou let. Nakonec ve věznici strávila jen 4 měsíce, z celkové doby trestu se jí odečetla doba strávená ve vyšetřovací vazbě. Když se vrátila z vězení domů, podařilo se jí získat místo účetní v prodejně textilu. V roce 1968 se stala zakládající členkou regionální pobočky spolku politických vězňů K – 231. V srpnu 1968 byla organizace rozpuštěna a Anna Honová musela na výslech na vyšetřovnu StB v Uherském Hradišti. Po několika dalších výsleších se stáhla do soukromí. Nový společenský život začala až po roce 1990, kdy se stala členkou nově založené Konfederace politických vězňů Československa. Paní Honová má dvě děti, manžel jí zemřel v roce 1984. Dnes je již jednou z mála žijících pamětníků, kteří byli vězněni v Uherském Hradišti. Blíže Anna Honová. Oficiální stránky Ústavu pro studium totalitních režimů [online]. Dostupné z < <http://www.ustrcr.cz/cs/anna-honova> > cit. dne [2015-03-26].

⁴⁰⁹ VLACHOVÁ, K. Kauza Uherské Hradiště. Česká televize, 2006, 57 minut. Česká televize [online] Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kaucha-uherske-hradiste/20656226261> > [2015-03-23].

⁴¹⁰ VLACHOVÁ, K. Kauza Uherské Hradiště. Česká televize, 2006, 57 minut. Česká televize [online] Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kaucha-uherske-hradiste/20656226261> > [2015-03-23].

⁴¹¹ VLACHOVÁ, K. Kauza Uherské Hradiště. Česká televize, 2006, 57 minut. Česká televize [online] Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kaucha-uherske-hradiste/20656226261> > [2015-03-23].

⁴¹² VLACHOVÁ, K. Kauza Uherské Hradiště. Česká televize, 2006, 57 minut. Česká televize [online] Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kaucha-uherske-hradiste/20656226261> > [2015-03-23].

Doktor Vladimír Kluska uvádí, že byl na cele s profesorem Pavlem Dědičem a staral se o něj jako o pacienta, jelikož Dědič měl značně poškozenou páteř po mučení elektrickými šoky a nemohl sedět ani ležet a měl silné bolesti.⁴¹³

Na používání elektrické proudu během vyšetřování si vzpomíná i jeden z vyšetřovatelů, Augustin Blecha. Uvádí, že elektřina se používala v budově na Kunovské ulici, kde bylo sídlo KV StB. Místnost, kde se mučilo, sloužila jako ubytovna pro kurýry, kteří tam mohli přespávat. V místnosti byly dvě postele, na každé z nich byl slamník, který když se shodil na zem, zůstala kovová konstrukce postele. *„když jsem tam přišel, z jednoho kavalce byl slamník shozen dolů, na kostře (postele) ležel člověk, který byl připoután za ruce a za nohy k tomu železnému kavalci, u hlavy toho člověka stál Hlavačka, Ludvík a u nohou Alois Čáň, pracovník naší organizace státní bezpečnosti. A vyslychali ho. Hlavačka na něho, na toho člověka křičel, mluv ! no a když ten nechtěl mluvit nebo na to nechtěl odpovídat, tak Čáň do něho, do nohou pouštěl elektrický proud. Ten aparát byl vyrobený někde u nás... Byl to výrobek udělaný doma...Ja jsem toto nesnášel.“* Uvádí, že nebyl sám, komu vadily násilné metody vyšetřování.⁴¹⁴

Ladislav Dohnalík, jeden z politických vězňů, elektrody, které mu Zavadilík dal do bot, popisuje následovně: *„to byly normálně plíšky, naletované byly na nich elektrické dráty...pokožka nohou byla na plechu“* Následky elektrického proudu popisuje jako *„cukání celého svalstva...zdálo se, že se to urve, ty nohy“* Násilí během výslechu, vyšetřovatel Zavadilík používal k tomu, aby vězeň všechno přiznal a měl pak polehčující okolnosti.⁴¹⁵

---

⁴¹³ VLACHOVÁ, K. Kauza Uherské Hradiště. Česká televize, 2006, 57 minut. Česká televize [online] Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kauza-uherske-hradiste/20656226261> > [2015-03-23].

⁴¹⁴ VLACHOVÁ, K. Kauza Uherské Hradiště. Česká televize, 2006, 57 minut. Česká televize [online] Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kauza-uherske-hradiste/20656226261> > [2015-03-23].

⁴¹⁵ VLACHOVÁ, K. Kauza Uherské Hradiště. Česká televize, 2006, 57 minut. Česká televize [online] Dostupné z < <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kauza-uherske-hradiste/20656226261> > [2015-03-23].

5. 4. Stížnosti na nezákonné vyšetřovací metody

5. 4. 1. Šetření doktora Horňanského

Na špatné zacházení s vězni si stěžovali příbuzní zatčených. Na základě konkrétních stížností⁴¹⁶, které se dostaly až k předsedovi Krajského soudu v Brně, doktoru Horňanskému⁴¹⁷, se do věznice v Uherském Hradišti vypravila kontrolní komise, která byla složena ze tří členů. Stížnosti na špatný stav vězňů měl „vhodnými a diskrétními“ otázkami prošetřit doktor Jaromír Florián⁴¹⁸. Vyšetření psychického a zdravotního stavu vězňů provedl doktor Miloš Vlček⁴¹⁹. Třetím členem komise byl zapisovatel Karel Kučera. Inspekce měla za úkol zjistit, zda při vyšetřování nebylo na zatčených pácháno násilí.⁴²⁰

Návštěva tří členné komise ve věznici probíhala následovně. Vyšetřující soudce s lékařem a zapisovatelem navštívili věznici 9. března 1949. Do Uherského Hradiště dorazili v podvečer. Florián si vzpomíná, že když oznámil veliteli věznice důvod své návštěvy, ten jej nechtěl pustit a odmítal uznat autoritu státního soudu. Situace se vyhrotila natolik, že velitel věznice chtěl na nezvanou návštěvu povolát StB. Po důrazném vysvětlení účelu návštěvy ze strany Floriána nakonec velitel ustoupil a nechal komisi pracovat. Členové komise chtěli s vězni mluvit o samotě, bez přítomnosti dozorců. Velitel věznice jim pro účely vyšetřování vyhradil jednu místnost a vybral dozorce, který měl předvádět vězně. Postupně bylo před Floriána předvedeno celkem 63 vězňů.⁴²¹ Někteří vězni se však báli vypovídat. Měli strach, že se jedná o cílenou provokaci ze strany StB. Například Bohuslav Koukal⁴²² ve svých

---

⁴¹⁶ NA Praha, f. KSC-ÚV-100/1, sv. 70, a.j. 544, Záznam z šetření stížnosti Dr. Horňanského na poměry v krajské věznici Uherské Hradiště na způsob zacházení a výsledků s vyšetřovanci – co se týče samotných stížností, ty zde specifikovány nejsou.

⁴¹⁷ JUDr. Jaroslav Horňanský (1901-1955) během studií na právnické fakultě byl redaktorem dvou periodik (Pokrok a Naše Slovácko). V roce 1929, kdy ukončil právnické vzdělání, byl přijat do soudních služeb. Působil na několika soudech (Brno, Boskovice, Kojetín, Uničov). Rovněž byl politicky aktivní (Sociální demokracie, Strana práce). Během druhé světové války byl dvakrát krátce vězněn. Členem KSC se stal roku 1945. V roce 1946 se stal veřejným žalobcem u Mimořádného soudu v Brně, od února 1947 zasedal v retribučním senátu. V únoru 1948 byl jmenován správcem Krajského trestního soudu v Brně. Od září/října 1948 do února 1951 zastával post senátního předsedy Státního soudu v Brně. Od února 1951 působil jako náměstek předsedy Státního soudu v Praze. *V listopadu 1951 byl kárným rozsudkem Nejvyššího soudu propuštěn ze služeb justice, a to pro „rasistické výroky a narušování pracovní morálky u Státního soudu v Brně“.* *Nevhodným způsobem se vyjadřoval o svém nástupci dr. V. Rudém, pův. jm. Benjamin Roth.* Viz VOREL, J. - ŠIMÁNKOVÁ, A. a kol. *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech.* Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2003. s.177. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu ; Sv. 8) ISBN 80 – 86621-03 – 0.

⁴¹⁸ Vyšetřující soudce Státního soudu – oddělení Brno

⁴¹⁹ šéflékař KV SNB v Brně

⁴²⁰ NA Praha, f. KSC-ÚV-100/1, sv. 70, a.j. 544, Záznam z šetření stížnosti Dr. Horňanského na poměry v krajské věznici Uherské Hradiště na způsob zacházení a výsledků s vyšetřovanci

⁴²¹ POSPÍŠIL, J. Hyeny s. 463.

⁴²² Bohuslav Koukal byl aktivním členem Orla. Společně s dalšími kolegy byl zatčen a vyšetřován v Uherském Hradišti za údajnou protistátní činnost v ilegální organizaci Blaník. – NAVARA, L. – KASÁČEK, M. c.d., s. 20.

vzpomínkách uvádí, že když byl v noci před tří člennou komisí předveden, měl strach, že když si bude stěžovat, může být „*umlácen k smrti*“. Nakonec však překonal strach a na otázku, zda byl bit, se beze slova svlékl. Více vysvětlovat nemusel. I když měl strach, co bude následovat, nakonec sebral zbytky odvahy a protokol, který komise vypracovala o jeho zdravotním stavu, podepsal.⁴²³

Zpráva o Bohuslavu Koukalovi uvádí toto: „*Čtyřikrát použito insultace tlučení na chodidla. Doposud znatelné jizvy na ploskách obou nohou. Jedenkrát po vyšetřování užito opakovaného elektrického proudu...*“⁴²⁴ K mučení Koukala pomocích elektrických šoků přistoupili vyšetřovatelé hned zpočátku výslechu, když zjistili, že se nechce přiznat k protistátní činnosti.⁴²⁵ Na mučení elektrinou Koukal vzpomíná následovně: „*Když jsem měl rozbité šlapky od baštonády,*⁴²⁶ *tak mě Čán strčil do bot takové plechy. Nevšiml jsem si, že k tomu vedou šňůry. Říkal jsem si: třeba chce, abych si zchladil nohy. Tak jsem si ty boty obul. Jen jsem je měl obuté, zapnul to. Bylo to hrozné, moc hrozné. I já jsem řval.*“⁴²⁷ Podle svých vzpomínek, *dostával elektrinu do nohou pravidelně.*⁴²⁸

K mučení vězňů elektrickým proudem docházelo v podkrovní místnosti uherskohradištské vily. Na mučení elektrickým proudem další z vězňů Zdeněk Svoboda vzpomíná takto: „*Vyšetřovatel zmáčkl knoflík. Já jsem zařval, od šlapek až po břicho jsem pocítil hrozné šubání, šoky, jako by mi rvali celé tělo a vnitřnosti...Elektrina byla zákeřná, protože působila znenadáni. Bez varování. Bez hluku...*“⁴²⁹ Svobodu elektrina bude děsit navždy. Ve svých vzpomínkách píše, že se dodnes bojí zašroubovat žárovku.⁴³⁰

Stav dalšího vězně, Jiřího Maláška⁴³¹, popisuje protokol dr. Floriána velice podrobně. Ze zprávy je patrné, že byl brutálně mučen. Maláškův psychický a fyzický stav je ve zprávě popsán velmi podrobně: „*Insultován pěstmi do hlavy, takže krvácel značně z nosu...Zvláště byl tlčen na obou chodidlech...byl prý nucen dělat dřepy a při pádech byl kopán. Byl odveden do jiné místnosti, kde musel ponořovati holé nohy do studené vody. Dále bylo užito během vyšetřování elektrického proudu a to tak, že mu byly vloženy do obou bot elektrody, pravděpodobně aluminiové a boty takto opatřené musel about na boso. Byl položen na postel,*

⁴²³ NAVARA, L. – KASÁČEK, M. c.d., s. 41 – 42.

⁴²⁴ NA Praha, f. KSC-ÚV-100/1, sv. 70, a.j. 544, Záznam z šetření stížnosti Dr. Horňanského na poměry v krajské věznici Uherské Hradiště na způsob zacházení a výsledků s vyšetřovanci, s. 2.

⁴²⁵ NAVARA, L. – KASÁČEK, M. c.d., s. 32.

⁴²⁶ Bití vyšetřovaného přes chodidla gumovými kabely aj.

⁴²⁷ NAVARA, L. – KASÁČEK, M. c.d, s. 32 – 33.

⁴²⁸ NAVARA, L. – KASÁČEK, M. c.d., s. 33.

⁴²⁹ NAVARA, L. – KASÁČEK, M. c.d., s. 39-40.

⁴³⁰ Viz tamtéž

⁴³¹ Jiří Malášek byl důležitým představitelem Orla.

načež přes zvláštní aparaturu byl několikrát zapínán proud ze sítě. Cítil prý v celém těle nesnesitelnou bolest a křeče. Během vyšetřování několikrát omdlával a byl přitom poléván studenou vodou. Tento výslech trval do druhé hodiny ranní...Následkem tohoto počínání zvracel prý 17 dní veškerou potravu a to z počátku i tekutiny. Zvracel prý několikrát i krev. Dále močil krev. Byl ošetřován lékařem a do 7. 2. nevstal z lůžka. Ošetřující lékař mu nařídil držet dietu asi do dubna.“⁴³² Lékař Florián Jiřího Maláška popisuje po psychické stránce následovně: „...odpovídá tiše, ustrašeně a nejistě... nálady plačtivá. Třese se na celém těle. V obličeji má záškuby svalů...“⁴³³

Florián společně se dvěma kolegy strávil v Hradišti celou noc výslechem zatčených. Ve vzpomínkách na noční vyšetřování uvádí mimo jiné toto: „Zjištěné skutečnosti působily jak na lékaře, tak na mne a nejvíce na zapisovatele přímo otřesně. Celá řada zatčených odmítala cokoli vypovědět o svém zdravotním stavu. Když lékař ukazoval vnější viditelná zranění, vymýšleli si nejrůznější výmluvy, aby nemuseli říct pravdu...Značná část však výslovně řekla, že jsou to zranění,⁴³⁴ která utrpěly při vyšetřování.“⁴³⁵ V závěru zprávy Florián uvedl: „Celkem podrobena lékařskému vyšetření 63 osob, z nichž 28 uvádělo různé druhy insultace. Ve třinácti případech bylo užito opakovaně elektrického proudu. Z vyšetření je patrné, že užití elektrického proudu při vyšetřování má za následek vysoké procento poruch ve sféře psychické i nervové i ve značném časovém odstupu“⁴³⁶ Použití elektrického proudu při vyšetřování bylo tedy nejhorší formou mučení, která měla i nejdelší následky. Ostatní způsoby týrání zanechaly menší dlouhodobější následky.⁴³⁷ Doktor Florián se vzhledem k zjištěným skutečnostem rozhodl konat okamžité nápravné opatření. Ještě v noci na doporučení lékaře⁴³⁸ bylo několik vyšetřovanců odvezeno do Brna, do věznice na Cejlu, kde bylo možné vězňům poskytnout nutnou lékařskou péči. Před odjezdem z věznice si Florián nechal předvolat velitele věznice, kterému do odvolání zakázal předvádění vězňů k výsledku StB bez výslovného souhlasu vyšetřujícího soudce.⁴³⁹

⁴³² NA Praha, f. KSC-ÚV-100/1, sv. 70, a.j. 544, Záznam z šetření stížnosti Dr. Horňanského na poměry v krajské věznici Uherské Hradiště na způsob zacházení a výsledků s vyšetřovanci, s. 1-2.

⁴³³ NA Praha, f. KSC-ÚV-100/1, sv. 70, a.j. 544, Záznam z šetření stížnosti Dr. Horňanského na poměry v krajské věznici Uherské Hradiště na způsob zacházení a výsledků s vyšetřovanci, s. 2.

⁴³⁴ Zranění byla různá, například poškození pat, narušení ledvin.

⁴³⁵ POSPÍŠIL, J. c.d., s. 463.

⁴³⁶ KAPLAN, K. c.d., s. 241.

⁴³⁷ Běžnými způsoby týrání vězňů bylo bití po šlapkách nohou, uvazování mokrého ručníku kolem hlavy, údery do všech částí těla, snížené přísuny jídla, nepřetržité chození po cele, dřepy s předpažením...

⁴³⁸ Asi v deseti případech byl zdravotní stav vyšetřovaných natolik vážný, že vyžadoval přímo nemocniční léčení. – viz POSPÍŠIL, J. c.d., s. 463.

⁴³⁹ POSPÍŠIL, J. c.d., s. 463.

Soudce Horňanský byl otřesen podmínkami, které panovaly ve vyšetřovací vazbě v uherskohradištské věznici. Bohuslav Koukal, Jiří Malásek a Pavel Dědičík byli na příkaz Horňanského převezeni do vazební věznice v Brně.⁴⁴⁰

Bohuslav Koukal si na setkání se soudcem vzpomíná. Z jeho slov pocítil určitou naději. Horňanský mu řekl: „*Já vás ujišťuji, že tento způsob vyšetřování není v intencích ministerstva vnitra. Ani v intencích komunistické strany, jejímž členem mám čest být. Ani v intencích ministerstva spravedlnosti.*“ Koukal nakreslil plánec domů, ve kterém docházelo k mučení, a popsal Horňanskému, jak to v místnosti vypadalo.⁴⁴¹ Od soudce dostal slib, že vyšetřovatelé budou náležitě potrestáni⁴⁴². Horňanský se sešel i s Hlavačkou⁴⁴³, který mu tvrdil: „*Komunistické čestné slovo, není pravda, že by se někdy něco takového v Hradišti dělalo...Lžou.*“⁴⁴⁴

O nezákonném postupu vyšetřovatelů ve věznici se soudce rozhodl informovat své nadřízené. V průvodním dopisu ke zprávě, kterou poslal na ministerstvo spravedlnosti, píše: „*Skutečnost je horší než mrtvé litery...Soudcové zdejšího oddělení státního soudu těžko by mohli převzít mravní odpovědnost za souzení lidí, jejichž pochybné doznání bylo vynuceno takovými prostředky, jak (je) ve zprávě uvedeno*“.⁴⁴⁵ Stížností Horňanského se zabýval sám ministr spravedlnosti Alexej Čepička⁴⁴⁶, který soudci jeho aktivní přístup vytkl a zakázal mu další vyšetřování stížností na postup orgánů StB.⁴⁴⁷ Bohuslav Koukal se po letech setkal se

---

⁴⁴⁰ NA Praha, f. KSC-ÚV-100/1, sv. 70, a.j. 544, Záznam z šetření stížnosti Dr. Horňanského na poměry v krajské věznici Uherské Hradiště na způsob zacházení a výslechů s vyšetřovanci, úvodní (nepag.)

⁴⁴¹ Popsal, že na všech stolcích vyšetřovatelů jsou reostaty na elektřinu.

⁴⁴² NAVARA, L. – KASÁČEK, M. C.d., s. 42

⁴⁴³ Ludvík Hlavačka od 1.ledna 1949 byl jmenován dočasným krajským velitelem StB v Gottwaldově. Vyšetřoval mimo jiné i akci „Blaník“, kterou vyprovokovala StB na přelomu let 1948 – 1949. Skupina Blaník měla být napojena na organizaci Orel. Členové této organizace byli brutálně mučeni při výsleších v oblastní úřadovně StB v Uherském Hradišti. V té době byl Hlavačka náčelníkem oblastní úřadovny StB v Uherském Hradišti. Hlavačka byl za výsledky své práce několikrát povýšen. Od 1. ledna 1953 byl jmenován náčelníkem Hlavní správy Pohraniční stráže. Zasloužil se o postupnou elektrifikaci drátěných zátarasů na československých hranicích se západními státy. – viz BÁRTA, M. – CVRČEK, L. – DVORÁČEK, P. – KALOUS, J. a kol. Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948 – 1989. Ministři a jejich náměstci. Praha, 2009, s. 65 – 66.

⁴⁴⁴ NAVARA, L. – KASÁČEK, M. C.d., s. 43.

⁴⁴⁵ KAPLAN, K. – PALEČEK, P. Komunistický režim a politické procesy v Československu. Brno, 2008, s. 188.

⁴⁴⁶ Alexej Čepička (1910 – 1990) – právník a politik. Absolvent právnické fakulty UK. Od 25. února 1948 do 25. dubna 1950 působil jako ministr spravedlnosti. Významně přispěl ke změnám, které degradovaly náš právní a soudní systém. Po XX. Sjezdu KSSS v roce 1956 byl odvolán ze všech politických i stranických funkcí. Byl označen za jednoho z hlavních viníků politického bezpráví a procesů, které byly pro tehdejší vedení KSC nepřijatelné. Blíže VOREL, J. – ŠIMÁNKOVÁ, A. a kol. Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech, díl I. Praha, 2003, s. 173.

⁴⁴⁷ VOREL, J. - ŠIMÁNKOVÁ, A. a kol. Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2003. s. 177. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu ; Sv. 8) ISBN 80 – 86621-03 – 0.

soudkyní Státního soudu Dohnálkovou⁴⁴⁸. Od ní se dozvěděl, že Horňanský byl za svůj aktivní přístup ve věci týrání vězňů potrestán. „Z Prahy se vrátil jako zpráskaný pes a měl strach, že bude zavřený on. Nakonec ho dali do blázince.“⁴⁴⁹ Přesto ale ještě několik lidí odsoudil.⁴⁵⁰

Vyšetřovatelé, kteří se snažili zajistit nápravu, se sami stali oběťmi. MUDr. Vlček byl za své působení ve vyšetřovací komisi suspendován ze svého místa. Doktor Florián začal být sledován StB. Horňanský si od té doby dával pozor, aby nejednal v rozporu s režimem. Svoji chybu se snažil napravit. Senát, kterému předsedal, odsoudil spoustu lidí, jejichž příznání byla vynucena, k trestu smrti nebo dlouholetým pobytům za mřížemi.⁴⁵¹

5. 4. 2 Inspekce MV ČSR - Používání nesprávných metod na KV StB Uherské Hradiště

Na používání násilí během vyšetřování si nestěžovali jen vězni, ale i bývalí vyšetřovatelé KV StB Karel Hověžák, Alois Čán, Jaroslav Tureček a Alois Grebeníček, kteří ve svých písemných výpovědích poukazují na používání nepřipustných výslechových metod v Uherském Hradišti. Za hlavního viníka označují tehdejšího velitele Ludvíka Hlavačku. Jejich stížnosti na postup při vyšetřování případů „Světлана“, „Včela“, „Blaník“, „Jan Masaryk“ a další, prošetřovala Inspekce ministerstva vnitra, která konstatovala: „Šetřením byly zjištěny provokace, hrubé závady ve vyšetřování, používání fyzického i psychického násilí, falšování údajů o domovních prohlídkách a podvržení zbraní.“ Ministerstvo vnitra podalo návrh na obnovu trestního řízení v prošetřovaných případech. Zpráva zároveň konstatuje, že vyšetřovatelé, kteří se dopouštěli výše popsaných skutků, již většinou nepracují ve službách MV.⁴⁵²

Ludvík Hlavačka na žádost o vyjádření k používání nesprávných vyšetřovacích metod odpovídá, že tato problematika byla již jednou vyšetřována komisí stranické kontroly ÚV

---

⁴⁴⁸JUDr. Drahomíra Dohnálková (1913 – 1987) brněnská soudkyně, přisedící v trestním senátu, který soudil členy odbojové skupiny Světлана.

⁴⁴⁹ O tom však nikde jinde nenajdeme zmínku. V sešitě, který vydal ÚDV - VOREL, J. – ŠIMÁNKOVÁ, A. a kol. Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech, díl I., se píše, že doktor Horňanský po odchodu ze Státního soudu, odkud byl propuštěn, nepracoval. Důvodem byla angína pectoris. Dělal pouze propagandistu v uliční organizaci KSČ a vedl agitační středisko NF. Nakonec byl to Horňanský, který odsoudil pět členů protikomunistického odbojové organizace Světлана k trestu smrti. Popravy proběhly na nádvoří věznice. Popravám ve věznici je věnována jedna z podkapitol této práce.

⁴⁵⁰ NAVARA, L. – KASÁČEK, M. C.d., s. 43.

⁴⁵¹ POSPÍŠIL, J. C.d., s. 464.

⁴⁵² ABS Kanice, AMV f. A 8, inv.j. 459 Zpráva náčelníka inspekce ministra mj. Aloise Šlechty ze dne 21. ledna 1957.

KSČ. Odmítá tvrzení, že by stál za propuštěním Turečka⁴⁵³ a tvrdí, že on sám se o jeho propuštění dozvěděl až s půl ročním zpožděním.⁴⁵⁴

Karel Hovězák se stal členem SNB 1. května 1948. Na oblastní úřadovnu v Uherském Hradišti nastoupil 7. května 1948, v době, kdy probíhalo rozkrývání malých i velkých protistátních skupin, které měli za úkol zlikvidovat. Hovězák pracoval v operativní skupině. Sám výsledky nikdy nevedl, občas byl pozván vyšetřovatelem k výslechu. Podle svých slov občas při výslechu pomáhal *nějakou tou fackou vyslýchanému*.⁴⁵⁵ Dále ke své práci uvádí: „*Jaké tehdy byly formy naší práce jistě dobře, soudruhu ministře, poznáte – bití – teror a další jiné metody, které dnes jsou se vši rozhodností odsuzovány. Já sám, soudruhu ministře, jsem nebyl jeden z těch, který v té době po této stránce by byl svatý, avšak to co jsem měl možnosti sledovati u vyšetřujících orgánů, zůstalo v mých myšlenkách...*“⁴⁵⁶ Hovězák se zmiňuje i používání tzv. elektrických bot v Uherském Hradišti. Uvádí, že vězni, kteří do té doby nemluvili, začali po mučení vypovídat. Konstatuje, že používání elektrických bot bylo součástí vyšetřovací práce, která trvala nejméně rok. Z Hovězákovi výpovědi je patrná zášť vůči bývalému nadřízenému Hlavačkovi, když uvádí, že vyšetřovatelé, kteří dávali rozkazy k porušování socialistických zákonů, zastávají vysoké funkce. Hlavačka byl po odchodu z KV StB Gottwaldov povýšen do hodnosti plukovníka a stal se velitelem pohraniční stráže. Sám sebe Hovězák popisuje jako osobu, která je z hlediska morálky naprosto odepsaná.⁴⁵⁷ Hovězák ve své výpovědi uvádí, že již dříve poukazoval na používání nesprávných vyšetřovacích metod. Konstatuje, že i když došlo k prošetření stížností, nebyly uloženy žádné tresty.

Použití tzv. elektrických bot viděl poprvé při vyšetřování akce Hrad.⁴⁵⁸ Zpočátku bylo používání tajné. Hovězák uvádí, že vložky do bot, dlouhé asi 25 cm a široké 6 – 7 cm, které si obviněný musel dát do bot, byly spojené elektrickými dráty do induktoru, pomocí kterého vyšetřovatel reguloval voltové napětí. „*Reakce vyšetřovance byla ta, že se celé tělo, zvláště ruce a nohy začaly kroutit a vyšetřovanec zoufalstvím skákal až jeden metr od země*“.

---

⁴⁵³ Jaroslav Tureček ve své výpovědi ze dne 6. 10. 1956 uvádí, že Hlavačka jej nechal propustit z KV Stb Gottwaldov. Měl tak učinit po kritice ze strany Turečka, že akce ve Znojmě, při které byl Hlavačka zraněn, byla špatně provedená a že Hlavačka si své zranění způsobil neopatrností při zásahu. Tureček ve výpovědi doslova uvádí: „*Mám za to, že mé propuštění je zásluhou s. Hlavačky*“.

⁴⁵⁴ ABS Kanice, f. A8 Dopis Ludvíka Hlavačky ze dne 14. ledna 1957, adresovaný mjr. Aloisi Šlechtovi, náčelníku inspekce MV.

⁴⁵⁵ ABS Kanice, f. A 8, inv. j. 459 Výpis z písemného podání býv. por. MV Karla Hovězák ze dne 18. září 1956.

⁴⁵⁶ ABS Kanice Výpis z písemného podání býv. por. MV Karla Hovězák ze dne 18. září 1956.

⁴⁵⁷ Hovězák byl v době sepsání protokolu podmínečně odsouzen za postřelení manželky. Zápis sepsaný dne 18. září 1956 s Karlem Hovězákem

⁴⁵⁸ Vyšetřování této akce probíhalo od roku 1949 do roku 1950. Vyšetřování řídil Ludvík Hlavačka, vyšetřování prováděli Antonín Vranka, Mareček a Alois Čáň.

Vyšetřovatelé považovali mučení elektrickým proudem za poslední možnost, jak obžalovaného, který byl předtím bit, donutit k přiznání. Akce Hrad skončila soudním procesem, kde odsouzení dostali vysoké tresty odnětí svobody. Vyšetřovací metody se dostaly na veřejnost a Čáň s Marečkem museli odejít se služby StB.⁴⁵⁹

Na používání elektrického mučícího přístroje si vzpomíná i Alois Čáň, který vypověděl, že mučení elektrickým proudem zavedl tehdejší velitel KV StB Hlavačka, který sám určoval, kdo bude tímto přístrojem mučen. Čáň neuvádí, jak dlouho se vězni tímto způsobem mučili. On sám viděl použití přístroje během vyšetřování ve Vsetíně a v Uherském Hradišti. Uvádí, že si nevzpomíná, že by přístroj někdy osobně použil. Jeho popis tzv. elektrických bot je stejný jako popis Hovězáka. Podle vzpomínek Čáně, vězni museli při mučení elektřinou ležet na posteli. Fyzické násilí při výsleších používal Čáň na rozkaz Hlavačky. Báł se svému nadřízenému odporovat. Hlavačku popisuje jako kariéristu, který by *šel i přes mrtvolu*.⁴⁶⁰ Čáň potvrzuje, že po Turečkově kritice⁴⁶¹ Hlavačky, byl Tureček propuštěn a degradován jako neschopný a nespolehlivý. Na závěr své výpovědi Čáň uznává, že se ve své práci dopustil chyb, které ale nečinil ve zlém úmyslu. Věřil, že svou *prací prospívá republice*.⁴⁶²

Jaroslav Tureček nastoupil do bezpečnostních složek 1. března 1947, svou službu začal u ZOB II Brno, úřadovna Uherské Hradiště⁴⁶³. Po sloučení ZOB s KV StB se Tureček stal vedoucím I. oddělení, kde pracoval až do svého propuštění dne 31. 8. 1951. I když nepatřil mezi vyšetřovatele, věděl o způsobech vyšetřování a metodách vyšetřování. Běžným způsobem týrání bylo bití gumovým obuškem, elektrické boty byly podle Turečka také jedním z donucovacích prostředků. Fyzického násilí bylo použito při vyšetřování případů Huvar a Hrad. Odmítá však, že by byli vězni týráni při vyšetřování odbojové skupiny Světlana. Náčelník vyšetřovacího oddělení Jež, podle Turečka, odmítal používat při výsleších fyzického násilí, ale byl k tomu donucen svým nadřízeným, Ludvíkem Hlavačkou. Alois Čáň stejně jako Hověžák uvádí, že si *nikdo nedovolil metody kritizovat, protože bylo nebezpečí, že z nich budou uděláni nespolehliví lidé a že budou odstraněni*.“ Připouští, že i pod hrozbou trestu, se občas někdo našel, kdo nesouhlasil s používanými metodami, jeho názor byl však rychle umlčen.⁴⁶⁴

---

⁴⁵⁹ ABS Kanice Výpis z písemného podání býv. por. MV Karla Hovězáka ze dne 18. září 1956.

⁴⁶⁰ Z výpovědi Aloise Čáně ze dne 29. října 1956.

⁴⁶¹ Uvádí, že když byl Hlavačka postřelen u Znojma, byla to jeho chyba.

⁴⁶² Z výpovědi Aloise Čáně ze dne 29. října 1956.

⁴⁶³ Kde byl v té době velitelem Ludvík Hlavačka.

⁴⁶⁴ Z výpovědi Aloise Čáně ze dne 6. října 1956.

Dalším z vyšetřovatelů, kteří byli Inspekcí ministra vnitra ČSSR vyslechnuti, byl Alois Grebeníček, který pracoval u Státní bezpečnosti od roku 1948 ve funkci vyšetřovatele. Jeho vedoucím byl vrchní strážmistr Jež. Za hlavní iniciátory týrání vězňů označuje Čáně a Marečka, kteří podle něj prováděli výslechy a mučili vězně elektrickým proudem, bitím a odpíráním stravy. Mučení elektřinou se před ostatními příslušníky, podle Grebeníčka, zpočátku tajilo. On sám se o něm dozvěděl, až když už bylo asi 2 měsíce v provozu. Fungování mučícího přístroje popisuje stejně jako jeho kolegové. Týrání vězňů však neušlo pozornosti obyvatel Uherského Hradiště. Grebeníček uvádí, že když vězně, kteří nemohli chodit, vodil pěšky z vyšetřovny na Kunovské ulici zpět do věznice, lidé si jej všímali. Nejhorší týrání, alespoň podle Grebeníčka, zažili obvinění v kauze Hrad⁴⁶⁵. Grebeníček měl zpočátku na starosti výslech profesora Poula, později jej vyšetřovali Čán a Mareček,⁴⁶⁶ kteří byli podle Grebeníčka v rámci vyšetřování obviněných nejhorší.⁴⁶⁷ Označil je za vykonavatele Hlavačkových příkazů.

Bývalí vyšetřovatelé ve svých výpovědích přiznávají, že během vyšetřování vězně fyzicky týrali. K mučení docházelo při vyšetřování akcí Hrad,⁴⁶⁸ která byla podle Hovězáka vyšetřována mezi lety 1949 – 1950. Vyšetřování řídil Ludvík Hlavačka, výslechy prováděli jeho podřízení Čán, Mareček a Vranka, kteří ostatní podle Hovězáka zvali, aby se šli podívat na novou vyšetřovací pomůcku – tzv. elektrické boty. Při vyšetřování akce Hrad byl mučící přístroj „elektrické boty“ použit během výslechů staršího profesora, mučení podle Hovězáka trvalo asi dvacet minut.⁴⁶⁹ Čán však popírá, že by při vyšetřování akce Hrad používal při výsleších násilí.⁴⁷⁰

Když byl Hlavačka během zatýkací akce na Znojemsku⁴⁷¹ postřelen, dočasně na jeho místo nastoupil kpt. Milan Moučka,⁴⁷² který skoncoval s týráním vězňů. Moučka byl mezi vyšetřovateli oblíben, protože se staral o *zajištění našich životů při různých akcích*.⁴⁷³

---

⁴⁶⁵ Akce Hrad se týkala zatčení členů Orla – Bohumila Koukala a dalších. Akcí Hrad viz NAVARA, L. – KASÁČEK, M. Příběhy třetího odboje. Brno, 2010. s. 9 – 56.

⁴⁶⁶ Hlavačka Grebeníčkově před ostatními vyšetřovateli řekl, že tuto akci nemůže vyšetřovat, že je k tomu *velice měkký*. Čán a Mareček, kteří dostali výslech profesora Poula na starost, jej podle Grebeníčkových slov *dobili téměř až k smrti*. ABS Kanice, f. A 8, Výpověď Grebeníčka

⁴⁶⁷ Zůstává ovšem dodnes otázkou, zda Grebeníček nechtěl jen pošpinit své bývalé kolegy a sám sebe prezentovat jako vyšetřovatele, který vyšetřovance jen občas praštil. V roce 1950 byl Grebeníček pochválen Hlavačkou za likvidaci protistátní skupiny Hory Hostýnské. Za „*zneškodnění teroristické bandy*“ dostal o roku později finanční odměnu ve výši 2000 Kč a uznání od náměstka ministra vnitra. NAVARA, L. – KASÁČEK, M. Příběhy třetího odboje. Brno, 2010. s. 45.

⁴⁶⁸ Při vyšetřování této akce byl podle Karola Hovězáka jeden vězeň zbitý natolik, že lékaři půl roku nevěděli, zda přežije či nikoliv. ABS Kanice, f. A 8, Výpověď Karola Hovězáka

⁴⁶⁹ ABS Kanice, f. A 8, Výpověď Hovězáka

⁴⁷⁰ Z výpovědi Aloise Čáně, učiněné 29. října 1956.

⁴⁷¹ šlo o zatčení Vavry - Staříka

⁴⁷² Milan Moučka pracoval v Praze – Ruzyni.

Hověžák se v protokolu vyjadřuje i k vyšetřování dalších akcí. Uvádí případ Hory Hostýnské z roku 1952, kdy zpočátku šlo o činnost pouze jedné osoby, Jaroslava Pospíšila. Hověžák shromažďoval informace o aktivitách Pospíšila⁴⁷⁴ a žádal Hlavačku, aby mu dal souhlas k prošetření. Ten však odmítl. Později vznikla velká skupina, jejíž likvidace byla podle Hověžáka daleko nákladnější než zatčení jedné osoby, podle něj nemusel případ zajít tak daleko, kdyby Hlavačka dal již dříve příkaz k zatčení Pospíšila. Z Hověžákovy výpovědi jasně vyplývá, že Hlavačka byl odpovědný i za smrt Vincence Šimčáka, který byl zastřelen při zatýkání Pospíšila. Lze si také z tvrzení Hověžáka dovodit, že Hlavačka nestál o zatčení jen jedné osoby, ale o zatčení velké skupiny osob, o rozkrytí velké odbojové skupiny. Vyřešení velkého případu znamenalo pro Hlavačku kariérní postup. Hověžák tento proces popsal *„Přirozeně, že jsme tehdy nepracovali správně, že systém živení organizací mnohdy i vytváření skupin za účelem získání slávy představených, neboť kraje mezi sebou soutěžily, nebylo správné.“*⁴⁷⁵

Alois Čáň ve své výpovědi odmítá, že by se na vyšetřovaných osobách dopouštěl násilí a pokud tak učinil, bylo to na přímý příkaz Hlavačky. Při vyšetřování skupiny Světлана vyslyšel několik osob, na kterých se podle svých slov nedopustil fyzického násilí. Uvádí, že si ani není vědom toho, že by někdo při vyšetřování této skupiny používal vůči obviněným násilí.

---

⁴⁷³ Karol Hověžák

⁴⁷⁴ Mimo jiné i o tom, že Pospíšil shromažďuje zbraně.

⁴⁷⁵ Výpověď Karla Hověžáka

6. Soudní proces s bývalými vyšetřovateli KV StB Gottwaldov

Úřad pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu podal dne 12. února 1997 obžalobu na tři bývalé vyšetřovatele Státní bezpečnosti. Obžaloba byla podána u okresního soudu v Uherském Hradišti. Soudní proces s obviněnými vedla předsedkyně senátu JUDr. Radomíra Veselá.⁴⁷⁶ Obvinění Ludvíka Hlavačka,⁴⁷⁷ Alois Grebeníček⁴⁷⁸ a Vladimír Zavadilík byli trestně stíháni za spáchání trestného činu ublížení na zdraví,⁴⁷⁹ podle § 222 odst. 1 trest. zákona.⁴⁸⁰

Soudní jednání ve věci bylo zpočátku vedeno v rámci společného řízení se všemi obžalovanými. V červnu 1998 byl proces s Ludvíkem Hlavačkou od společného řízení oddělen⁴⁸¹ na základě usnesení okresního soudu Uherské Hradiště ze dne 30. 6. 1998.⁴⁸² Trestní stíhání Ludvíka Hlavačky bylo dne 26. července 2001 přerušeno,⁴⁸³ v srpnu 2005 zemřel v Praze, ve věku 94 let.⁴⁸⁴

Proces s Grebeníčkem byl 19. prosince 2000 přerušen.⁴⁸⁵ Další tři roky se soud marně snažil Grebeníčka posadit na lavici obžalovaných. Důvodem průtahů v soudním řízení byl špatný zdravotní stav. Soudní jednání mělo nakonec proběhnout v nemocnici. Před zasedáním soudu v nemocnici v Uherském Hradišti byl Alois Grebeníček odvezen do domácího ošetřování. Dne 29. července 2003 obviněný Grebeníček zemřel v nemocnici.⁴⁸⁶

---

⁴⁷⁶ Podle slov Pavla Hubačky soudkyně, která ještě v roce 1991 byla v komunistické straně. Bývalá nejvyšší státní zástupkyně doktorka Marie Benešová soudkyni označuje za podjatou.

⁴⁷⁷ Bývalý velitel KV StB Uherské Hradiště.

⁴⁷⁸ Bývalý zástupce velitele vyšetřovacího oddělení.

⁴⁷⁹ Trestný čin podle § 222/1 trestního zákona dílem dokonáný, dílem nedokonáný ve stadiu pokusu podle § 8/1 tr. zákona.

⁴⁸⁰ NA. KPV. k. 65. Doklady o věznicích Jáchymov, Plzeň – Bory, Mořina, Uherské Hradiště, Valdice.

⁴⁸¹ Důvodem byl Hlavačkův špatný zdravotní stav.

⁴⁸² Podle spisového materiálu, který se v usnesení uvádí, „*vyplývá, že zdravotní stav obžalovaného Hlavačky, je dlouhodobě nepříznivý, neboť trpí chorobami pokročilého stáří, včetně ischemické choroby srdeční, má výrazně omezenou hybnost a špatně vidí. Choroby obžalovaného mají progresivní charakter a znemožňují mu účast u hlavního líčení.*“

⁴⁸³ NA. KPV. k. 65. Doklady o věznicích Jáchymov, Plzeň – Bory, Mořina, Uherské Hradiště, Valdice. Zpráva Okresního státního zastupitelství Uherské Hradiště ze dne 30. 7. 2001.

⁴⁸⁴ NAVARA, L. Stěnu smrti na hranicích vytvořil krutý Hlavačka. *MF Dnes*, 3. ledna 2006. Dostupné z <[⁴⁸⁵ Důvodem pro přerušeni byla neúčast obžalovaného před soudem. Obžalovaný svou neúčast omlouval špatným zdravotním stavem, který doložil i lékařskými posudky.](http://zpravy.idnes.cz/stenu-smrti-na-hranicich-vytvoril-kruty-hlavačka-f7w-/domaci.aspx?c=A060103_145107_domaci_ton>[online][2015-03-29].</p></div><div data-bbox=)

⁴⁸⁶ Proces s Grebeníčkem začal v únoru 1997. Grebeníček se k soudu nikdy nedostavil, předvolán byl celkem jedenáctkrát. NA. KPV. k. 65. Doklady o věznicích Jáchymov, Plzeň – Bory, Mořina, Uherské Hradiště, Valdice. Článek z úvodní strany LN, ze dne 29. července 2003.

Vladimír Zavadilík byl okresním soudem v Uherském Hradišti v lednu v roce 2000 nejprve osvobozen.⁴⁸⁷ Brněnský krajský soud rozsudek v srpnu 2000 zrušil a případ vrátil k došetření okresnímu soudu v Uherském Hradišti. V listopadu roku 2001 byl Zavadilík odsouzen k trestu odnětí svobody na dobu dvou let. Výkon trestu mu byl ze zdravotních důvodů podmíněčně odložen na zkušební dobu pěti let.⁴⁸⁸ Byl jediným odsouzeným v procesu s vyšetřovateli z Uherského Hradiště. Podle slov uherskohradištského státního zástupce Ladislava Dejmk, obhájkyň Zavadilíka podala odvolání proti rozsudku. Zavadilík si podal žádost o odklad výkonu trestu ze zdravotních důvodů, poukazoval na svůj trvale nepříznivý zdravotní stav. Okresní soud v Uherském Hradišti po zvážení všech okolností rozhodl o upuštění od výkonu trestu.⁴⁸⁹

---

⁴⁸⁷ Pan Drábek, jeden z bývalých politických vězňů, který byl v roce 2000 předsedou Konfederace politických vězňů, pobočka Uherské Hradiště, na to reagoval slovy: „Zastavím se u pomníku, který jsme postavili obětem komunistické zvěle a těm chlapcům, těm 29 chlapcům se omluvím a řeknu, že teda bylo znova plivnuto na jejich hroby.“

⁴⁸⁸ NA. KPV. k. 65. Doklady o věznicích Jáchymov, Plzeň – Bory, Mořina, Uherské Hradiště, Valdice.

⁴⁸⁹ VLACHOVÁ, K. *Kauza Uherské Hradiště*. Televizní dokument. Dostupné z <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kauzu-uherske-hradiste/20656226261>> [online] [2015-03-25].

Závěr

Ve své práci jsem se zabývala věznicí v Uherském Hradišti v procesech 50. let minulého století. Jak jsem již psala v úvodu, věznice je smutným pomníčkem a připomínkou mnoha lidských tragédií. Pamětníci, kterým se do vzpomínek zapsala nesmazatelnou stopou, pomalu vymírají a společně s nimi odchází i část historie, která by ale nikdy neměla být zapomenuta. Moje práce si nekladla za cíl popsat osudy pamětníků jedné vězeňské epochy. Práce chtěla spíše připomenout vzpomínky a fakta, která by měla být součástí naší historie a měla by být neustále připomínána.

Věznice byla jedním z článků systému bezpráví, který nastolila KSČ po únoru 1948. Nejen vězeňství se stalo „*služkou*“ komunistické moci. V padesátých letech byla pošlapána lidská práva a byla snaha zničit člověka jako svobodného jedince. V kapitole Vězeňství v 50. letech 20. století jsem se snažila vymezit změny, které na to měly velký vliv.

Ve své práci se nevěnuji jen věznicí a jejímu fungování, ale i dalším tématům, které s ní úzce souvisejí. Věznice sloužila z části jako vyšetřovací věznice, proto jsem se v práci věnovala i Krajskému velitelství StB Gottwaldov (Uherské Hradiště). Většina vzpomínek pamětníků se vztahuje právě k vyšetřovací věznicí. Druhá část věznice sloužila jako věznice pro výkon kratších trestů, jejichž délka nepřesahovala jeden rok. Kapitola, která se věnuje věznicí v Uherském Hradišti, je pro lepší přehlednost rozdělena do dvou podkapitol. Každá z podkapitol je rozdělena na menší úseky, které se snaží popsat jednotlivé oblasti každodenního života. Prostor je zde vymezen pro popis práce vězňů, zmíněna je i hygiena, stravování a kultura ve věznicí. Stížnosti vězňů byly také zahrnuty do této práce.

Po přečtení práce možná bude i jasnější proč vyšetřovatelé při výslechu vězňů přistupovali k fyzickému a psychickému týrání vězňů. K úplnému pochopení celé té mašinérie zruďného chování nemůže pomoci jedna práce. Tato práce je jen jedním z dílků celé mozaiky. Kapitola o krajském velitelství se snaží osvětlit důvody, způsoby práce a vnější vlivy, které působily na práci Státní bezpečnosti.

Poslední kapitola je symbolickou tečkou. Krátce v ní shrnuji pokus o vypořádání se s minulostí.

Abstract

This bachelor thesis describes the prison in Uherské Hradiště in the 1950's. This communist prison is well-known for its investigative methods which the investigators of the State Security used there.

The thesis is divided into six chapters, which will describe thematically some aspects of living conditions in the prison, about the daily programme, methods of investigation, personal information and information about the causes, which were investigated in the prison. Also, there is provided information about the State Security, which used the prison for its own purposes.

The first chapter is about the history of the prison in Uherské Hradiště. There is information on the reason why it was important to build the prison there.

The prison system experienced many changes in the 1950's. The Criminal law was abused in favour of the Communist Party. Some aspects of the investigation were canceled. The second chapter describes the changes that affected the criminal law in 1950's.

The prison in Uherské Hradiště was built as a judicial prison. In 1948 it was divided into two parts. Half of the prison served as a remand prison of the State Security. The second part of the prison served as a judicial prison. In this chapter, I deal with the working process in both of them.

In the fourth chapter is some information about the prisoners, causes, which were prosecuted by the State Security. The last chapter of the fourth part of this thesis focuses on the executions in the prison.

The state Security and its investigative department were closely related to the prison. The fifth chapter gives some information on the investigators, manner of their work and on the methods of torture.

The sixth chapter tries to inform about the trial with the investigators of the State security.

Seznam použitých zkratek

ABS	Archiv bezpečnostní složek
a kol.	a kolektiv
c. d.	citované dílo
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČV	České vězeňství
eds.	Editoři
Gestapo	Geheime Staatspolizei
GULAG	Glavnoje upravlenije lagerej
inv. č.	inventární číslo
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KONZ	Krajské oddělení nápravných zařízení
KSC	Komunistická strana Československa
KV StB	Krajské velitelství Státní bezpečnosti
MNB	Ministerstvo národní bezpečnosti
MS	Ministerstvo spravedlnosti
MV	Ministerstvo vnitra
NA	Národní archiv
např.	například
NB	Národní bezpečnost
OP	okresní prokuratura
OStB	oblastní úřadovna Státní bezpečnosti
Sb.	sbírka
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SNZ	Správa nápravných zařízení
SOkA	Státní okresní archiv
SSNV	Správa sboru nápravné výchovy
SVS	Sbor vězeňské stráže
StB	Státní bezpečnost
UH	Uherské Hradiště
VB	Veřejná bezpečnost

z.č.	zákon číslo
vyd.	vydání

Seznam pramenů

Archiv bezpečnostních složek

ABS Kanice. Fond E 9 (Velitelství oddílu Správy vězeňské stráže Uherské Hradiště). Inv. č. 1. Organizačný poriadok pre väznice ministerstva vnútra v ČSR. 1950 – 1953. Arch. Krabice č. 1

ABS Kanice. Přírůstek Brno z roku 1995. Karton č. 31. Inv. č. 1. Výroční zprávy. 1941 – 1942, 1944 – 1950, 1954.

ABS Kanice. Přírůstek Brno z roku 1995. Karton č. 31. Inv. č. 5. Zápisy o předání a převzetí věznic, oddílu SVS, stanice SVS. 1945, 1951, 1952 – 1954.

ABS Kanice. Fond A2/1 (Sekretariát ministra vnitra I. díl). Inv. č. 68. Schůze kolegia 22. 12. 1951 – Prozatímní řád věznice SNB. 1951. Arch. krabice č. 7.

ABS Kanice. Fond A8/1 (Inspekce ministra vnitra ČSSR I. díl). Inv. č. 459. Používání nesprávných metod na KV StB Uh. Hradiště

Národní archiv Praha

NA. Fond Správa sboru nápravné výchovy. Kartony č. 4, 5, 8, 25/1, 35/1,

NA. Fond KSČ – ÚV – 100/1, sv. 70, a. j. 544, Záznam z šetření Dr. Horňanského na poměry v krajské soudní věznici v Uherském Hradišti.

NA. Archiv Konfederace politických vězňů. Karton 65. Doklady o věznicích Jáchymov, Plzeň - Bory

Seznam použité literatury

BÁRTA, M. (et al.). *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948 – 1989. Ministři a jejich náměstci*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. 231 s. ISBN:978-80-87211-25-0

BOUŠKA, T. - PINEROVÁ, K. – LOUČ, M. (eds.) *Českoslovenští političtí vězni. Životní příběhy*. Praha: Česká asociace orální historie COHA, 2009. 351 s. ISBN:978-80-254-5825-9

BURSÍK, T. *Ztratily jsme mnoho času. Ale ne sebe ! Životy politických vězeňkyň v československých věznicích padesátých a šedesátých let dvacátého století*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. 197 s. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR. 15.) ISBN:80-86621-25-1

DVOŘÁKOVÁ, J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953. (Organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek)*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007. 383 s., faksim. + Zvláštní soubor příloh. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. 16.) ISBN:978-80-86621-30-2

DVOŘÁKOVÁ, Z. *Z letopisů třetího odboje*. Praha: Hříbal, 1992. 278 s. ISBN ISBN 80 – 900892 – 3 –2

HROCH, M. a kol. *Metody historikovy práce. Úvod do studia dějepisu IV*. Praha: SNP, 1983. 118 s.

JANÁK, D. *Kapitoly o československém vězeňství. 1945-1955. Historické souvislosti, právní základy a politické aspekty*. Opava: Slezské muzeum Opava, 2002. 253 s. ISBN:80-86224-34-1

KAPLAN, K. – PALEČEK, P. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001. 256 s. ISBN 978 – 80 – 7364 – 049 – 1.

KAPLAN, K. *Nebezpečná bezpečnost. Státní bezpečnost 1948-1956*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1999. 290 s. ISBN:80-7239-024-4

LIŠKA, O. a kol. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. 2. , opr. a rozš. vyd. Praha: Úřad

dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. 294 s. ISBN 80 – 86621 – 09 – X

NAVARA, L. – ALBRECHT, J. *Abeceda komunismu*. Brno: Host, 2010. 234 s. ISBN 978-80-7294-340-1.

NAVARA, L. – KASÁČEK, M. *Příběhy třetího odboje*. Brno: Host, 2010. 270 s. ISBN 978 – 80 – 7294 –341 – 8.

POSPÍŠIL, J. *Hyeny*. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 2003. 693 s. ISBN 80 – 86093 – 68 – 9.

POSPÍŠIL, J. *Nesmiřitelní. Hory Hostýnské*. 1. vyd. Vizovice: Nakladatelství Lípa, 1991. 246 s. ISBN 80 – 901199 – 0 – 5.

VOREL, J. - ŠIMÁNKOVÁ, A. a kol. *Československá justice v letech 1948 – 1953 v dokumentech*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2003. 415 s. (Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu ; Sv. 8) ISBN 80 – 86621-03 – 0.

TOMEK, P. *Dvě studie o československém vězenství: vývoj systému agenturní činnosti ve vězenských zařízeních československého komunistického režimu 1948-1989. Budování a vývoj věznic StB v období 1948-1952*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000. 86 s.(Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu ; Sv. 3) ISBN 80-902885-0-2.

VEBER, V. *Třetí odboj: ČSR v letech 1948 – 1953*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2014. 373 s. ISBN 978 – 80 – 7395 –786 – 5.

VEBER, V. – BUREŠ, J. a kol. *Třetí odboj: kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*. Plzeň Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk ; Ústav pro studium totalitních režimů; Metropolitní univerzita Praha, 2010. 335 s. ISBN:978-80-7380-306-3; 978-80-87211-44-1; 978-80-86855-67-7

VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 66 s. ISBN:80-210-3506-4

ŽÁČEK, P. *Boje o minulost. Deset let vyrovnávání se k komunistickou minulostí - pokus o předběžnou bilanci*. Brno: Barrister&Principal, 2000. 132 s. ISBN:80-85947-48-X

Články

NAVARA, L. Stěnu smrti na hranicích vytvořil krutý Hlavačka. In *iDnes.cz* [online] [2006-01-03][2015-03-29]

JILÍK, T. Věznice Uherské Hradiště – stručná historie. Dostupné z: <http://totalita.cz/vez/vez_vez_uhh_01.php>[online][2015-02-01].

Internetové zdroje

www.ustr.cz

www.politictivezni.cz

www.veznice.uh.cz

www.abscr.cz

www.totalita.cz

www.propamatky.cz

Studie

KÝR, A. Některé sociologické aspekty zacházení s vězni v ČSR v letech 1945-1955. Kýr, Aleš. In: *Vězeňské systémy v Československu a ve střední Evropě 1945-1955. Sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 28.-29. 11. 2001 v Praze v rámci grantového projektu GA ČR č. 409/99/0374 /Opava : Slezské zemské muzeum v Opavě, 2001 s. 23-45.*

TOMEK, P. Svazek StB jako historický pramen. In *Soudobé dějiny* 12, č. 1, 2005, s. 208 – 214.

Televizní pořady

VLACHOVÁ, K. *Kauza Uherské Hradiště*. Televizní dokument. Dostupné z <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10096386929-kausa-uherske-hradiste/20656226261>> [online] [2015-03-25].

Kvalifikační práce

ZÁMEČNÍK, J. *Dějiny věznic v Uherském Hradišti. Období do roku 1945*. Magisterská diplomová práce, vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, Ph.D. (Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav) Brno, 2014. 108 s.

Ostatní

PORTL, P. *Život za mřížemi* (scénář k výstavě o věznici v Uherském Hradišti, která proběhla ve Slovákém muzeu od 14. 3 do 30. 6. 2013). 47 s. Soukromý archiv autorky.

Seznam příloh

1. Tabulka popravených vězňů
2. Letecký pohled na věznici a přilehlou soudní budovu
3. Interiér vězeňské kaple
4. Pohled ze dvora na vězeňskou budovu
5. Vězeňská cela
6. Interiér věznice – chodba se samotkami
7. Bývalí vyšetřovatelé KV StB Gottwaldov
8. Vězni
9. Popravení členové odbojové skupiny Světlana

Přílohy

1) Tabulka popravených vězňů v 50. letech 20. století ve věznici ⁴⁹⁰

Příjmení, jméno	Datum narození Místo narození	Datum poprav Místo poprav	Trestné činy, za které byl odsouzen
Janošík, Antonín	26. 7. 1926 Lidečko (Vsetín)	24. 10. 1950 Uherské Hradiště	Velezrada (vyzvědačství) § 1/1 – 3 z.č. 231/1948 Sb
Lenhard, Rudolf	12. 1. 1918 Horní Lidečko (Vsetín)	24. 10. 1950 Uherské Hradiště	Velezrada §§ 1/1a,c; 2; 3 z.č. 231/1948 Sb.
Mana, František	22. 10. 1910 Horní Lideč	24. 10. 1950 Uherské Hradiště	Velezrada, veřejné násilí, vydírání §§ 1/1 z.č. 231/1948 Sb.; § 190 z.č. 117/1852 ř. z. (tr.z.)
Šimara, Alois	14. 3. 1921 Lidečko (Vsetín)	27. 4. 1951 Uherské Hradiště	Velezrada, nedokonaná loupež, veřejné násilí, vydírání, protiprávní omezování osobní svobody §§ 1/1-3 z.č. 231/1948Sb.; § 93 z.č. 117/1852 ř.z. (tr.z.).
Zámečník Karel	8. 7. 1923 Vysoké Pole, (Zlín)	27. 4. 1951 Uherské Hradiště	Velezrada, nedokonaná loupež, nedokonaná vražda prostá, veřejné násilí proti bezpečnostním orgánům §§ 1/1,2,3; 8;190; 192 z.č. 231/1948 Sb.

⁴⁹⁰ LIŠKA, O. a kol. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989*. 2. , opr. a rozš. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. 294 s. ISBN 80 – 86621 – 09 – X

2) **Letecký pohled na věznici v Uherském Hradišti a přilehlou soudní budovu⁴⁹¹**

---

⁴⁹¹ KOLÁŘ, M. Historický vývoj věznice v Uherském Hradišti. Prezentace. Dostupné z <<http://veznice.uh.cz/doc/3/>> [online] [2015-03-29].

3) Interiér věžeňské kaple⁴⁹²

⁴⁹² Převzato z < http://ww.w.propamatky.info/images/original/cl_gal_1349_733690_3.jpg >

4) Pohled ze dvora na vězeňskou budovu⁴⁹³

---

⁴⁹³ Soukromý archiv autorky

5) Vězeňská cela⁴⁹⁴

---

⁴⁹⁴ Převzato z < http://www.propamatky.info/images/original/cl_gal_1349_765339_4.jpg >

6) Interiér věznice - chodba se samotkami⁴⁹⁵

---

⁴⁹⁵ Převezato z < http://www.propamatky.info/images/original/cl_gal_1349_129367_5.jpg>

7) Bývalí vyšetřovatelé KV StB Gottwaldov

Vladimír Zavadilík⁴⁹⁶

Ludvík Hlavačka⁴⁹⁷

Alois Grebeníček⁴⁹⁸

---

⁴⁹⁶ Převzato z < http://imgs.idnes.cz/domaci/A011129_HAS_VELKA_STEBAK_V.JPG>

⁴⁹⁷ Převzato z BÁRTA, M. (et al.). *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948 – 1989. Ministři a jejich náměstci*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. 231 s. ISBN:978-80-87211-25-0

⁴⁹⁸ Převzato z < http://www.tyden.cz/obrazek/4a64d536c03f5/ggg-4a6579a78d326_250x324.jpg>

8) Vězni

Anna Honová⁴⁹⁹

JUDr. Jan Haluza⁵⁰⁰

---

⁴⁹⁹ Převzato z < <http://www.ustrcr.cz/data/images/projekty/odboj-odpor/honova10.jpg>>

⁵⁰⁰ Převzato z < <http://encyklopedie.brna.cz/data/images/0264/thumbs/img13196.jpg>>

9) Popravení členové odbojové skupiny Světлана

Antonín Janošik ve vazbě KV-STB Gottwaldov (Uherské Hradiště) - duben 1949 (zdroj: ABS)

Antonín Janošik⁵⁰¹

Rudolf Lenhard po zatčení Státní bezpečnosti 21. května 1949 (zdroj: ABS)

Rudolf Lenhard⁵⁰²

⁵⁰¹ Převezato z <<http://www.ustrcr.cz/data/images/projekty/dokumentacni/janosik01.jpg>>

⁵⁰² Převezato z <<http://www.ustrcr.cz/data/images/projekty/dokumentacni/lenhard01.jpg>>

Vazební fotografie autodopravce Františka Many (zdroj: ABS)

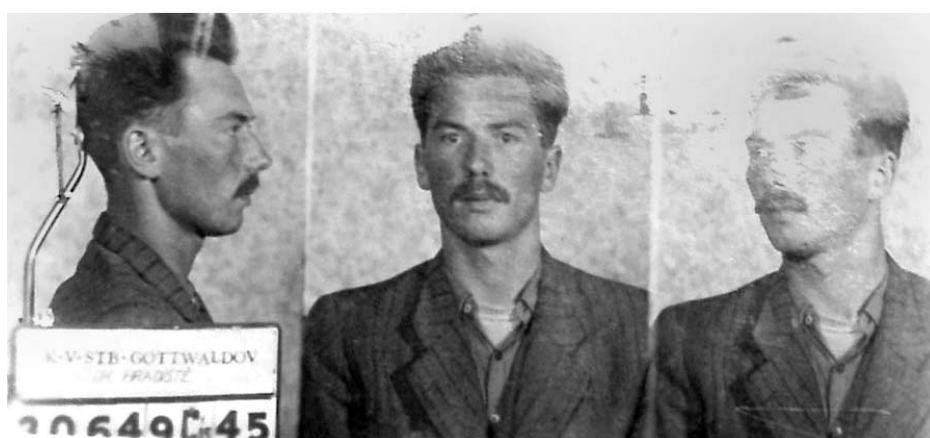
Mana František⁵⁰³

Velitel partyzánské protikomunistické skupiny na Valašsku
Alois Šimara po zatčení Státní bezpečností (Zdroj: ABS)

Šimara Alois⁵⁰⁴

Karel Zámečník po zatčení Státní bezpečností 25. května 1949 (Foto: ABS)

Zámečník Karel⁵⁰⁵

⁵⁰³ Převzato z <<http://www.ustrcr.cz/data/images/projekty/dokumentacni/mana01.jpg>>

⁵⁰⁴ Převzato z <<http://www.ustrcr.cz/data/images/projekty/dokumentace-popravenych/simara01.jpg>>

⁵⁰⁵ Převzato z <<http://www.ustrcr.cz/data/images/projekty/dokumentace-popravenych/zamecnik01.jpg>>